
Zitting 1980–1981

---

16 625

Heroverweging collectieve uitgaven

Nr. 8

Deelrapport 3

Heroverweging Profijtgedachte en Privatisering

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1. Inleiding en samenvatting	3
2. Begripsomschrijving profijtgedachte	5
3. De ratio van het toepassen van de profijtgedachte	6
4. Randvoorwaarden bij en specifieke overwegingen tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte	8
5. De gevolgde werkwijze bij de inventarisatie en analyse m.b.t. de profijtgedachte	11
5.1. De eerste dataverzameling	11
5.2. De dataverwerking	12
6. De keuze van de te beschouwen beleidsvarianten (profijtgedachte)	13
7. De beleidsvarianten (profijtgedachte)	14
7.1. Het opstellen van de beleidsvarianten	14
7.2. De verwerking van de beleidsvarianten	15
8. De verhoging van eigen bijdragen in het onderwijs	17
9. Privatisering	20
9.1. Inleiding	20
9.2. Een terreinafbakening	20
9.3. Motieven van en randvoorwaarden bij privatisering	21
9.4. Een lijst van onderwerpen	22
Bijlagen	24
Bijlage 1: Standaardvragenlijst bij inventarisatie en analyse van onderwerpen voor de profijtgedachte	24
Bijlage 2: De verwerking van de antwoorden op de vragenlijsten van bijlage 2	25
Bijlage 3: De complete set van ingevulde standaardvragenlijsten voor de beleidsvarianten profijtgedachte (separaat)	26
Bijlage 4: Onderwerpen en aspecten die een nadere bestudering verdienen	29

1. INLEIDING EN SAMENVATTING

De werkgroep «Toepassing profijtgedachte en mogelijkheden tot privatisering» heeft zich bij zijn analyse en bij het formuleren van beleidsalternatieven qua onderwerpkeuze beperkingen moeten opleggen in verband met zijn taakopdracht. Buiten beschouwing dienden te blijven al die onderwerpen die reeds in andere werkgroepen in het kader van de heroverweging aan de orde komen. Belangrijke beleidsvelden in dit kader zijn het openbaar vervoer, het huur- en subsidiebeleid ten aanzien van de (eigen) woning, het milieuhygiënisch beleid, het energiebeleid, delen van het onderwijsveld en van de Justitiebegroting, de sfeer van de rechtspositie van ambtenaren, de sociale zekerheid en de gezondheidszorg. Ook onderwerpen die niet op de rijksbegroting paraisseren zijn door de werkgroep buiten beschouwing gelaten. Met name valt hier te denken aan diverse gemeentelijke en provinciale activiteiten die gefinancierd worden via het Gemeente- en het Provinciefonds. Eveneens buiten beschouwing zijn gebleven die gevallen waarbij slechts de financiële verhoudingen tussen onderdelen en lagen van het overheidsapparaat aan de orde zijn. Deze problematiek die ook in het licht van de toepassing van de profijtgedachte kan worden beschouwd, komt immers in de heroverwegingswerkgroep Binnenlands Bestuur aan de orde.

Al met al resteerde aan onderwerpen, waarop de profijtgedachte theoretisch (verder) toepasbaar moet worden gedacht, een begrotingsbeslag van 25 à 30 mld., waaronder circa 20 mld. aan onderwijsvoorzieningen.

Qua onderwerpkeuze en daardoor qua te bestrijken beleidsterrein is de werkgroep derhalve aanzienlijk beïnvloed door de activiteiten van andere heroverwegingswerkgroepen. Daar staat tegenover dat de werkgroep, vanuit zijn algemene invalshoek, met name in de aanloopfase coördinerend is opgetreden waar het de toepassing van de profijtgedachte en de privatisering in andere werkgroepen betrof. Andere beperkingen waarbinnen de werkgroep zijn activiteiten heeft verricht waren de volgende. De macro-economische effecten, waaronder aspecten als werkgelegenheid, koopkracht (met name bij cumulatie van maatregelen), groei etc., zijn conform de taakopdracht buiten beschouwing gebleven. Evenmin zijn, met name vanwege de tijdsdruk, de resultaten van de studie van het Sociaal Cultureel Planbureau (Profijt van de Overheid II) expliciet in de beschouwingen betrokken. Een vervolgstudie op dit aspect acht de werkgroep zeer gewenst.

Ten slotte is de analyse uiteraard beperkt tot de invalshoek van de profijtgedachte en de privatisering. Directe beïnvloeding van volumina zijn buiten beschouwing gebleven.

De werkgroep heeft onderkend dat er duidelijke lijnen lopen tussen de onderwerpen profijtgedachte en privatisering. In bepaalde gevallen ligt de toepassing van beide begrippen zelfs rechtstreeks in elkaars verlengde. Desondanks zullen in dit rapport de beide begrippen afzonderlijk aan de orde komen. De belangrijkste oorzaak daarvan is dat het onderwerp van de privatisering, ook in de internationale literatuur, een veel minder vast omlijnd begrip is dan de profijtgedachte, zodat een andersoortige benadering onvermijdelijk was.

De hoofdmoot van het rapport, te weten de paragrafen 2 t/m 8, zal gewijd zijn aan de toepassing van de profijtgedachte. In deze paragrafen zal worden aangegeven langs welke lijnen en op welke wijze de werkgroep is gekomen tot een selectie van onderwerpen waarop in principe een (verdere) toepassing van de profijtgedachte kan plaatsvinden. De kern van de analyse van de werkgroep heeft bestaan uit enerzijds het inventariseren van onderwerpen waar toepassing van de profijtgedachte in principe denkbaar is en anderzijds het bepalen van mogelijke overwegingen *tegen* een (verdere) toepassing van de profijtgedachte in alle concrete toepassingsgebieden. (De vraag naar het waarom niet). Deze exercitie heeft ten slotte binnen de werkgroep geleid tot een driedeling van de geïnventariseerde onderwerpen langs de volgende lijnen:

A. onderwerpen waarbij geen overwegende bezwaren bestaan tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte dat wil zeggen een volledige doorberekening van de kost- of marktprijs.

B. onderwerpen waarbij bij een volledige toepassing van de profijtgedachte een reductie van bezwaarlijke omvang van het gebruik van de voorziening zou optreden, maar waarbij een beperktere mate van (verdere) toepassing van de profijtgedacht, bij voorbeeld leidend tot een 20%-besparing, in het algemeen wel mogelijk althans niet op voorhand uitgesloten moet worden geacht. In bepaalde gevallen echter zijn met name op de specifieke situatie toegesneden oplossingen te overwegen.

C. onderwerpen waarbij een onverkorte toepassing van de profijtgedachte alleen al uit hoofde van inkomenspolitieke overwegingen onwenselijk moet worden geacht; minder draagkrachtige groepen zouden te zeer met te hoge lasten worden geconfronteerd of zouden in strijd met bestaande beleidsdoelen geheel van de voorzieningen moeten afzien. Bij deze onderwerpen is ervan uitgegaan dat met name specifieke, op de concrete situatie toegesneden (verdere) toepassingen van de profijtgedachte te overwegen waren.

Een kwantificering van het totaal aan besparingsmogelijkheden die de werkgroep heeft geïnventariseerd bergt het gevaar in zich dat appels met peren worden vergeleken. De diversiteit van de beschouwde onderwerpen maakt de daarmee verbonden besparingsmogelijkheden, ook al luiden deze laatste altijd in geldbedragen, uiteenlopend van karakter. Ten einde echter niet te volstaan met besparingsmogelijkheden *per onderwerp*, maar ook enige *totaalindruk* te verschaffen, heeft de werkgroep langs de lijnen van de hiervoor geschetste driedeling de volgende, hetzij benadrukt, met voorzichtigheid te interpreteren, totaalbecijferingen gemaakt:

– bij een 100%-toepassing van de profijtgedachte op de onder A genoemde voorzieningen zou een besparing voor het Rijk optreden van 250 à 300 mln., in 1985. Zou, ondanks het feit dat de werkgroep geen overwegende bezwaren ziet tegen deze 100%-variant, gekozen worden voor een 20%-variant, dan zou de besparing in 1985 circa 60 mln. belopen.

– bij een *uniforme* toepassing van een 20% besparingsvariant bij de profijtgedachte op de onder B genoemde voorzieningen zou een besparing voor het Rijk optreden van 100 à 200 mln. in 1985. Een totaaltelling van de door de betrokken departementen in deze categorie B aangedragen besparingsvarianten, die veelal een mildere maar soms ook een forsere toepassing dan de 20%-variant inhouden, levert een totaal van besparingen op van circa 125 mln. in 1985.

– bij een optelling van alle varianten, (behalve die welke op het onderwijsveld betrekking hebben) die op de onder C genoemde onderwerpen zouden leiden tot een besparing van 10%, resulteert een besparingsbedrag van 250 à 300 mln. in 1985. De optelling van de door de betrokken departementen geschetste besparingsvarianten, in deze categorie, waarin specifiek aan het inkomenspolitieke aspect aandacht is besteed levert, wederom afgezien van het onderwijsveld, een totale besparing op van zeker circa 60 mln. in 1985.

– in de sfeer van de verhoging van de eigen bijdragen van onderwijsgenietenden zijn potentieel aanzienlijke bedragen aan de orde. Zelfs bij verhogingen van relatief beperkte omvang (bij voorbeeld f 100 in de leerplichtige leeftijd, respectievelijk een verdubbeling in de overige categorieën) gaat het daarbij om honderden miljoenen. In het gegeven voorbeeld moet gedacht worden aan een bedrag in de orde van grootte van 400 mln. Een realisering daarvan voor 1986 zal in een aantal opzichten echter problematisch kunnen zijn.

De hierboven weergegeven bedragen kunnen slechts als indicaties van de te besparen bedragen worden beschouwd. Bedacht zij dat bij een concrete besluitvorming niet perse voor bij voorbeeld een uniforme 20%-variant behoeft te worden gekozen. Een 30- of een 100%-variant of een combinatie van verschillende varianten is in principe even aannemelijk. Slechts ter wille van de eenvoud en de inzichtelijkheid is de 20%-variant in een aantal gevallen gekwantificeerd. Daar komt bij dat, door de tijdsdruk, de berekeningen sterk benaderend van karakter zijn geweest.

Exacte kostprijscalculaties en dergelijke zijn niet aan de orde geweest. De weergegeven bedragen, ook in de rest van de nota, hebben vooral een indicatief karakter.

Tevens zij aangetekend dat het concretiseren van de diverse varianten bij de verschillende onderwerpen veelal sterk verschillende maatregelen vereist. In bepaalde gevallen is een veranderde prijsbeschikking of het terugtrekken van een subsidie voldoende; in andere gevallen zal wetswijziging nodig zijn; in sommige gevallen zullen internationale verdragen opengebroken moeten worden. De werkgroep heeft ermee volstaan dergelijke factoren te inventariseren bij de beleidsvarianten die als bijlage zijn toegevoegd.

Ook wil de werkgroep niet onvermeld laten dat bij de kwantificering van diverse beleidsvarianten vaak niet of onvoldoende getoetste veronderstellingen zijn gehanteerd met betrekking tot de prijselasticiteit; dat wil zeggen de mate waarin het gebruik van de voorziening afneemt als gevolg van de prijsverhoging. Beleidsmatig bezien moeten met name de departementale varianten meer als een verkenning dan als kant en klare suggesties worden beschouwd.

Ten slotte zij, wat betreft de profijtgedachte, opgemerkt dat de werkgroep van mening is dat op een aantal van de door hem beschouwde beleidsterreinen een diepgaander vervolgstudie wenselijk zou zijn. Concreet denkt de werkgroep daarbij met name aan onderwerpen als het onderwijsveld en het welzijnsbeleid. In het vervolg van deze nota zal nader worden aangegeven aan welke aspecten de werkgroep daarbij met name denkt.

Wat betreft de mogelijkheden van privatisering heeft de werkgroep geconstateerd dat in de internationale literatuur het begrip privatisering op uiteenlopende wijzen wordt gedefinieerd en gehanteerd. Verder dan enerzijds het geven van aanzetten voor een zinvolle operationalisering van het begrip privatisering in de Nederlandse situatie en anderzijds het op gang brengen van een proces, gericht op een inventarisatie van mogelijk te privatiseren activiteiten, heeft de werkgroep, gezien de korte beschikbare spanne tijds, niet kunnen komen. In paragraaf 9 zal op een en ander nader worden ingegaan. De werkgroep acht een vervolgstudie op het door hem gepleegde voorwerk noodzakelijk, wil het onderwerp privatisering een serieuze behandeling krijgen. Wat betreft het budgettaire aspect wil de werkgroep erop wijzen dat dit bij het onderwerp privatisering op de korte termijn niet altijd voorop kan staan. Uit het betoog zal echter blijken dat dit geen reden is om het onderwerp niet volop aandacht te geven. De voordelen die er op diverse aspecten mee te behalen zijn zullen op de langere termijn ook zeker tot budgettaire aantrekkelijke consequenties leiden.

2. BEGRIPSOMSCHRIJVING PROFIJTGEDACHTE

Bij zijn analyse van mogelijke toepassingen van de profijtgedachte is de werkgroep in het licht van zijn taakopdracht uitgegaan van een zo breed mogelijke begripsomschrijving van de profijtgedachte. Die houdt in dat sprake is van (verdere) toepassing van de profijtgedachte indien door enigerlei vorm van overheidsoptreden langs min of meer directe weg medefinanciering plaatsvindt door de gebruiker van een bepaalde voorziening, waarbij de kost- of marktprijs¹ en/of het aan het gebruik ontleende nut kunnen dienen als richtsnoer voor de te stellen prijs. Eenvoudiger geformuleerd komt het hierop neer dat aan de gebruikers van een voorziening een (hogere) directe

¹ Waar sprake is van een marktprijs of althans waar een marktprijs denkbaar is, is deze relevant. Waar geen markt bestaat is automatisch de kostprijs relevant.

prijs wordt gevraagd indien die voorziening thans in feite onder de kost- of marktprijs wordt aangeboden.

Deze begripsomschrijving houdt in dat de profijitgedachte niet alleen kan worden toegepast op voorzieningen die via de collectieve sector worden geleverd, maar ook op voorzieningen die via de particuliere sector worden geleverd. Concreet zal toepassing van de profijitgedachte in dat laatste geval neerkomen op het verminderen van subsidieverstrekingen door de overheid. Bij via de collectieve sector geleverde voorzieningen zal toepassing van de profijitgedachte neerkomen op het verhogen van de ontvangsten.

De werkgroep heeft zich in zijn activiteiten beperkt tot die gevallen waarin de profijitgedachte kan worden toegepast op de *finale* gebruiker van de voorziening, dat wil zeggen op de (groepen van) burger(s) of onderneming(en) die als de uiteindelijke gebruiker(s) van de voorziening kan (kunnen) worden beschouwd.

Kortweg stond centraal het uitgangspunt «de gebruiker betaalt». Een andere vorm van toepassing van de profijitgedachte, nl. die op intermediaire gebruikers in het bijzonder andere overheidsorganen en -lagen, is buiten beschouwing gebleven, omdat deze, zoals in de inleiding al is aangegeven, in de werkgroep Binnenlands Bestuur aan de orde is gekomen. Deze variant van de profijitgedachte, die kortweg kan worden omschreven met «de beslissers betaalt», richt zich met name op een beter besluitvormingsproces van de lagere overheden. Te denken valt hier bij voorbeeld aan het vervangen van mechanismen waarbij gemeenten de kosten van door hen zelf gecreëerde voorzieningen (ten dele) bij het Rijk kunnen *declareren* door andere financieringsmechanismen.

Ook een verwant principe, nl. «de veroorzaker betaalt» (veelal toegepast in het milieuhygiënisch beleid als «de vervuiler betaalt») is buiten beschouwing gebleven. Dit onderwerp wordt grotendeels reeds in andere werkgroepen behandeld.

3. DE RATIO VAN HET TOEPASSEN VAN DE PROFIJTGEDACHTE

Volledige toepassing van de profijitgedachte komt er, zoals in de vorige paragraaf is aangegeven, op neer dat voor het gebruik van de desbetreffende voorziening de kost- of marktprijs in rekening wordt gebracht. Daartoe kunnen diverse argumenten gehanteerd worden, die elk van de nodige kanttekeningen kunnen worden voorzien. Anders gezegd, vanuit diverse gezichtspunten kunnen argumenten aangedragen worden voor een (volledige) toepassing van de profijitgedachte, mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden respectievelijk tenzij specifieke overwegingen zich daartegen verzetten.

In paragraaf 4 zal uitvoerig worden ingegaan op deze voorwaarden bij en eventuele specifieke overwegingen tegen een (volledige) toepassing van de profijitgedachte. In deze paragraaf 3 zal met name aandacht besteed worden aan de algemene gezichtspunten van waaruit toepassing van de profijitgedachte gemotiveerd kan worden. Aan de in paragraaf 4 aan de orde komende aspecten zal slechts worden gerefereerd.

a. *Allocatie-overwegingen*

In het algemeen kan, vanuit de leer van de welvaartstheorie, worden gesteld dat het in rekening brengen van de kost- respectievelijk marktprijs aan de gebruiker van een voorziening kan respectievelijk zal leiden tot een optimale allocatie van de beschikbare middelen. In principe maakt het daarbij niet uit of de voorziening geleverd wordt door particulieren of door de overheid. In zo'n situatie, die in feite neerkomt op een vrije markt met de daarbij behorende prijs die tot stand komt tussen meerdere aanbieders en vragers, is de consument steeds gedwongen om, ook bij de consumptie van door de overheid geleverde voorzieningen, zijn eigen afweging te maken tussen het aan het gebruik ontleende nut en de kostprijs. Deze prikkel ont-

breekt (ten dele) bij het niet (volledig) toepassen van de profijtgedachte, waardoor in die gevallen een (te) grote mate van consumptie voor de hand ligt.

In paragraaf 4 zal uitvoerig worden ingegaan op een aantal specifieke gevallen waarin een allocatie op basis van de vrije marktprijs niet persé optimaal is. Dat is met name het geval indien de consument niet in staat is om de eigen en/of de maatschappelijke baten van het gebruik van een voorziening op hun juiste waarde in te schatten of althans mee te wegen bij zijn consumptiepatroon. Ook kan het zijn dat de optimale allocatie niet tot stand komt indien zich onoverkomelijke barrières in de inkomenspolitieke sfeer voordoen.

In dat geval liggen andere allocatiemechanismen dan via de vrije markt en de vrije marktprijs voor de hand. Daarbij kan gedacht worden zowel aan allocatiemechanismen die zich geheel buiten een markt om voltrekken (indicatiestelling, verplichtstelling en dergelijke) als aan allocatiemechanismen die marktconformer zijn door zich met name te richten op het veranderen van de marktprijs. Dit laatste komt dan neer op het subsidiëren (of belasten) van de voorziening door de overheid, waardoor een (kunstmatig) lagere (of hogere) prijs wordt mogelijk gemaakt. Met andere woorden, dan kan het niet volledig toepassen van de profijtgedachte een instrument zijn ter bereiking van een optimale allocatie. Een aspect dat, in het licht van de allocatie, niet onvermeld mag blijven betreft het bestaan van pressiegroepen. Hoe minder toepassing van de profijtgedachte plaatsvindt, des te sterker zal zich het verschijnsel voordoen dat pressiegroepen, bestaande uit (potentiële) gebruikers of aanbieders van de voorziening, zullen aandringen op het uitbreiden respectievelijk ondanks alles in stand houden van bepaalde voorzieningen. Dit groepsgewijze gedrag, dat leidt tot afwenteling van lasten op derden, kan in goede banen worden geleid door een min of meer stringente koppeling tussen (groepsgewijze) baten en lasten, ofwel door een (verdere) toepassing van de profijtgedachte.

b. Verdelingsaspecten

Tussen de baten van het overheidshandelen dat wil zeggen het aan het gebruik van de overheidsvoorzieningen ontleende nut enerzijds en de offers die (in financiële zin) daarvoor moeten worden gebracht anderzijds van verschillende (groepen) individuen kan een grote discrepantie bestaan. Sommige groepen profiteren per saldo sterk, bij andere is per saldo het tegendeel het geval.

In bepaalde gevallen berusten deze verschillen op weloverwogen beslissingen; de overheid heeft een taak op het terrein van de (her)verdeling van middelen (financiële en materiële). Er zijn echter ook gevallen waarbij deze verschillen niet op bewuste beslissingen berusten, maar de min of meer toevallige resultante zijn van diverse vormen van overheidshandelen². Voor zover in die gevallen dat (mede) het gevolg is van het onder de kost- of marktprijs ter beschikking stellen van bepaalde voorzieningen, kan daarin een argument gelegen zijn om door toepassing van de profijtgedachte deze verschillen te verkleinen. Heel concreet kan hier bij voorbeeld gedacht worden aan bepaalde vormen van hoger onderwijs die (in ieder geval op termijn) bijna borg staan voor zeer hoge inkomens, terwijl van de met het onderwijs gepaard gaande kosten slechts een fractie aan de gebruikers in rekening wordt gebracht.

Toepassing van de profijtgedachte heeft, ten opzichte van belastingheffing, niet alleen het voordeel dat baten en offers directer en nauwkeuriger op elkaar kunnen worden afgestemd, maar zal in bepaalde gevallen ook de mogelijkheden van afwenteling van (collectieve) lasten verkleinen.

c. Het budgettaire aspect

Toepassing van de profijtgedachte betekent dat (een deel van) de financieringslast van bepaalde voorzieningen wordt verschoven van de overheid

² En derhalve zowel nivellerend als denivellerend kunnen werken; zie ook het recente SCP-rapport «Profijt van de Overheid II».

naar de gebruikers. Door deze extra of alternatieve financieringsbron wordt de budgettaire problematiek van de overheid verkleind. Het is met name dit budgettaire aspect dat in het kader van de heroverweging van overheidstaken telkens een rol zal moeten spelen.

4. RANDVOORWAARDEN BIJ EEN SPECIFIEKE OVERWEGING TEGEN EEN VOLLEDIGE TOEPASSING VAN DE PROFIJTGEDACHTE

In paragraaf 3 is aangegeven dat een aantal specifieke overwegingen aanleiding kan zijn om in bepaalde gevallen af te zien van een volledige (onverkorte) toepassing van de profijtgedachte.

Bij zijn analyse naar mogelijkheden van (verdere) toepassing van de profijtgedachte heeft de werkgroep zich met name gericht op het inventariseren van die specifieke overwegingen en op het beoordelen of bij de afzonderlijke onderwerpen dergelijke overwegingen (nog) als valide en substantieel te beschouwen zijn³.

In paragraaf 5 zal met name worden ingegaan op de concrete werkwijze die de werkgroep daarbij heeft gevolgd. In deze paragraaf 4 zullen puntsgewijs de door de werkgroep onderkende randvoorwaarden bij en overwegingen tegen de volledige toepassing van de profijtgedachte aan de orde worden gesteld. Een tweetal overwegingen heeft daarbij conform de taakopdracht van de werkgroep een bijzondere i.c. niet op de voorgrond tredende plaats ingenomen. Het gaat daarbij in de eerste plaats om het directe verlies aan arbeidsplaatsen als gevolg van het selectiever gebruik van een voorziening in verband met de hogere prijs die daarvoor wordt gevraagd. Dit aspect is wel meegenomen bij de beoordeling van de afzonderlijke beleidsvarianten, maar heeft geen rol gespeeld wat betreft de algemene invalshoek van de werkgroep.

In de tweede plaats zijn de effecten van de toepassing van de profijtgedachte op de (algemene) prijsontwikkeling en op de algemene koopkrachtontwikkeling buiten beschouwing gebleven. Centraal in de analyse van de werkgroep hebben met name de volgende randvoorwaarden en overwegingen gestaan:

a. Toepassing van de profijtgedachte is niet mogelijk

Toepassing van de profijtgedachte is niet mogelijk bij de zogenaamde zuiver collectieve voorzieningen; essentiële kenmerken van dergelijke goederen zijn namelijk dat de (groepen) gebruikers van de voorziening niet te onderscheiden zijn respectievelijk dat (groepen) gebruikers niet van het gebruik van de voorziening zijn uit te sluiten. Duidelijk zal zijn dat het vragen van een prijs voor zo'n voorziening aan de gebruiker ervan niet mogelijk is. Te denken valt bij voorbeeld aan (delen van) het defensie- en het politieapparaat.

Bedacht zij dat in bepaalde gevallen *gedeelten* van bepaalde voorzieningen een zuiver collectief karakter hebben, terwijl bij het resterende gedeelte de profijtgedachte wel degelijk toepasbaar kan zijn. Zo kunnen onderzoekinstellingen van de overheid bij voorbeeld ten dele zuiver wetenschappelijk onderzoek ten algemene bate doen (zuiver collectief goed) en ten dele in opdracht van derden op contractbasis onderzoekactiviteiten verrichten.

b. Toepassing van de profijtgedachte stuit op hoge inningskosten

In bepaalde gevallen kunnen de opbrengsten worden overtroffen door de (extra) inningskosten voor de overheid. Dit zal in het algemeen zeker niet het geval zijn waar het gaat om het verlagen van een overheidssubsidie op door de particuliere sector geleverde voorzieningen, en ook niet indien thans reeds een gedeeltelijke toepassing van de profijtgedachte plaatsvindt. Waar het echter wel het geval is slaat de budgettaire balans in negatieve zin door, hetgeen een voldoende argument is om toepassing van de profijtgedachte achterwege te laten.

---

³ De analyse is beperkt tot inhoudelijke overwegingen. Institutionele factoren (bij voorbeeld de noodzaak wetten of internationale verdragen te veranderen) zijn hier buiten beschouwing gebleven; uiteraard zijn de institutionele factoren wel geïnventariseerd bij de beleidsvarianten.

c. Volledige toepassing van de profijtgedachte doet onvoldoende recht aan de aanwezige positieve externe effecten

Bepaalde maatschappelijke baten nl. de zogenoemde externe effecten, die het gevolg zijn van het gebruik van bepaalde voorzieningen, worden niet altijd gehonoreerd in een systeem van prijsvorming dat uitsluitend werkt volgens de principes van de vrije markt. Bedoelde baten vallen namelijk niet toe aan de gebruiker zelf, die op de vrije markt zijn afweging moet maken tussen baten en offers, maar aan derden of aan de maatschappij als geheel. Te denken valt aan de gunstige effecten van openbaar vervoer ten opzichte van particulier vervoer (milieu, congestie), die niet alleen aan de gebruiker van het openbaar vervoer ten deel vallen.

Om dergelijke positieve externe effecten in voldoende mate te honoreren kan de overheid beslissen die voorziening onder de kost- of marktprijs ter beschikking te stellen en derhalve de profijtgedachte niet volledig (maar wellicht gedeeltelijk) toe te passen. Door deze vorm van subsidiëring immers wordt het gebruik van de voorziening gestimuleerd, waardoor de positieve externe effecten toch meer tot hun recht komen, ofwel waardoor een betere afweging tussen de maatschappelijke baten en offers tot stand komt. Ook anderszins echter kan de overheid in bepaalde gevallen positieve externe effecten honoreren bij voorbeeld door verplicht gebruik van de voorziening bij volledige toepassing van de profijtgedachte.⁴

Bij het totale pakket voorzieningen dat door de werkgroep onder de loep is genomen bleek, zoals gegeven de diversiteit van dat pakket te verwachten was, een verscheidenheid aan positieve externe effecten te bestaan. De werkgroep heeft, zich realiserend dat daarbij het binnensluipen van politieke waarde-oordelen onvermijdelijk is, met name de volgende onderscheiden:

- behoud van cultuurgronden, milieu, rechtsstaat e.d.
- diverse wijzen van vorming van de jeugd
- het voorkomen resp. hanteren van probleemsituaties (criminaliteit, verkeer, gezondheid)
- het voorkomen van andere kostbaarder voorzieningen
- het bevorderen van de (regionale of sectorale) economische ontwikkeling.

d. Volledige toepassing van de profijtgedachte doet onvoldoende recht aan het merit-karakter van bepaalde voorzieningen

Een voorziening heeft een merit-karakter indien de overheid van mening is dat de gebruikers van die voorziening de baten die zij *zelf* aan het gebruik ontfen onderschatten. In zo'n geval kan de overheid een soort aanmoedigingssubsidie geven door de voorziening onder kost/marktprijs ter beschikking te stellen, en derhalve de profijtgedachte niet (volledig) toe te passen. Ook hier kan de verplichte consumptie een alternatief instrument zijn, waarbij veelal de profijtgedachte volledig kan worden toegepast⁴.

Ook hier is weer sprake van een vrij grote verscheidenheid, die onder de noemer van het merit-karakter wordt samengebracht. Bij zijn analyse heeft de werkgroep met name de volgende categorieën onderscheiden:

- opvang van (potentiële) probleemgevallen (jeugd, bejaarden en maatschappelijk achtergestelden in de maatschappelijke dienstverlening; reclassering etc.)
- opleiding en culturele vorming van (groepen jeugdigen
- preventieve maatregelen met het oog op gezondheids- en veiligheidsaspecten
- voorlichtings- en ondersteuningsactiviteiten voor (groepen kleine zelfstandige ondernemingen etc.

⁴ Een nader onderzoek naar alternatieve (goedkopere) instrumenten dan het geven van een subsidie moet zinvol worden geacht.

Het merit-argument is door de werkgroep met terughoudendheid gehanteerd. Met name vanwege het paternalistische karakter ervan is de werk-

groep van mening dat het merit-argument in veel gevallen hooguit van tijdelijke aard kan zijn en dat waar mogelijk andere instrumenten dan het onder kostprijs aanbieden gehanteerd moeten worden. Te denken valt daarbij met name aan voorlichtingscampagnes, die op en duur op veel goedkopere wijze het beoogde effect kunnen bereiken.

e. Onverkorte toepassing van de profijitgedachte kan stuiten op problemen in de inkomenspolitieke sfeer

Toepassing van de profijitgedachte kan niet altijd los worden gezien van de consequenties daarvan in het inkomenspolitieke vlak, ook indien, in lijn met de taakopdracht, wordt afgezien van het feit dat via de opwaartse druk op het prijspeil enige algemene koopkrachtaantasting zal plaatsvinden. In bepaalde gevallen immers zal daarnaast een invloed uitgaan op de *verdeling* van de inkomens, die met name relevant kan zijn indien de minst draagkrachtigen daarbij betrokken zijn. Ook kan volledige toepassing van de profijitgedachte, bij een gegeven inkomensverdeling, voor de minst draagkrachtigen een prohibatieve werking hebben.

Eventuele consequenties, als hierboven bedoeld, in de inkomenspolitieke sfeer behoeven nog niet tot de conclusie te leiden dat van verdere toepassing van de profijitgedachte moet worden afgezien. In de eerste plaats omdat naar het inzicht van de werkgroep het niet volledig toepassen van de profijitgedachte niet behoort tot de meest geëigende instrumenten van inkomenspolitiek beleid, dat immers veel directere aangrijpingspunten heeft. In de tweede plaats omdat in veel van dergelijke gevallen mogelijkheden aanwezig zijn om toch de profijitgedachte enigermate (verder) toe te passen, zonder daarbij onaanvaardbare inkomenspolitieke consequenties op te roepen. Dit kan zowel bereikt worden door de eigen bijdrage beperkt te houden als door hem naar inkomenshoogte te differentiëren. Een en ander overwegende heeft de werkgroep een drietal gevallen onderscheiden, waarbij het inkomenspolitieke aspect nader onder ogen dient te worden gezien.

I. Bij een aantal voorzieningen wordt het als uiterst wenselijk beschouwd dat een ieder in voorkomende gevallen van die voorziening gebruik kan maken, terwijl bij een volledige toepassing van de profijitgedachte die voorziening niet voor een ieder te betalen zou zijn. Te denken valt bij voorbeeld aan de gezinsverzorging (en andere onderwerpen in het welzijnsveld). In een dergelijk geval ligt het achterwege laten van de volledige toepassing van de profijitgedachte alleen voor de hand *voor zover* de individuele draagkracht dat onmogelijk maakt. Voor die gevallen kan de financiering uit de algemene middelen gezien worden als een soort verzekeringsstelsel.

Een aantal zaken zal in dit licht telkens nauwgezet gezien moeten worden. In de eerste plaats is dat de vraag in hoeverre de voorziening thans wel daadwerkelijk wordt gebruikt door mensen die de volledige kostprijs niet zouden kunnen betalen.

In de tweede plaats zou, in het verlengde daarvan gezien moeten worden (waar dat niet reeds is geschied) welke mogelijkheden van verdere prijsdifferentiatie (bij voorbeeld inkomensprijzen) er zijn. Een en ander dient gezien te worden tegen de achtergrond van mogelijke cumulatie van stijgende gebruikersprijzen bij een stijgend inkomen met de (marginale) druk die (bij stijgend inkomen) voortvloeit uit de loon- en inkomstenbelasting en sociale premies.

Een derde aspect, dat meer aandacht zou vereisen dan de werkgroep in het korte hem ter beschikking staande tijdsbestek daaraan kon besteden, betreft de relatie tussen de bij een eventuele prijsdifferentiatie te hanteren draagkrachtcriteria en het vigerende bijstandsregime. Dit aspect kan uiterst gecompliceerde vormen aannemen. Enerzijds is daar de wens de bijstand «op te schonen» van voorzieningselementen, anderzijds kan, vooral bij een cumulatie van voorzieningen, bij de daarbij te hanteren prijsdifferentie de relatie met de in de bijstand vervatte draagkrachtcriteria niet geheel uitgevlakt worden. En ten slotte dient zoveel mogelijk voorkomen te worden dat mensen onnodig boven de «bodem» van de bijstand worden opgevangen.

De werkgroep heeft zich niet verder op dit terrein kunnen begeven. Een diepgaander bestudering van dit specifieke onderwerp, mede in het licht van de uitkomsten van de studie die thans door de Interdepartementale Commissie Inkomensprijsen wordt verricht, acht de werkgroep zeer gewenst⁵.

II. In zeer bijzondere, en dan nog alleen in *tijdelijk* als zodanig aan te merken situaties, kan het niet volledig toepassen van de profijitgedachte voor bepaalde voorzieningen dienen als een soort inkomensaanvulling. Te denken valt daarbij aan bedrijfstakken in een opbouw- of overgangsfase. De inzet van deze vorm van subsidiëren is echter in alle opzichten inferieur aan maatregelen als directe sanering van de bedrijfstak, het creëren van betere afzetmarkten of fiscale maatregelen. De werkgroep heeft in dit rapport desondanks enige van deze gevallen min of meer gehonoreerd (Landbouw en Visserij); daarbij wil hij wel nogmaals aantekenen dat op de langere termijn naar directere en geëigender instrumenten van inkomenspolitiek beleid moet worden gezocht.

III. In de sfeer van de onderwijsvoorzieningen, in het bijzonder in de hogere onderwijsvorm, zowel op de O en W-begroting als op andere begrotingen, doet zich het probleem voor dat de gebruiker, i.c. de leerling of de student, in ieder geval op het moment van gebruik onvoldoende financiële middelen bezit om die voorziening geheel zelf te financieren. Dit probleem, dat uiteraard reeds eerder is onderkend, kan ten dele worden ontgaan door anderen dan de eigenlijke gebruikers, in het bijzonder diens ouders, een financiële bijdrage te laten leveren. Een, zeker in het licht van de profijitgedachte, in vele gevallen gepaster oplossing van deze problematiek ligt echter, en ook dat is geen nieuwe constatering, in het verschuiven van de daadwerkelijke financiering van de voorziening door de leerling/student naar een later moment wanneer de draagkracht wel aanwezig mag worden geacht. Een verdere toepassing van de profijitgedachte, die de werkgroep zeker bij de hogere vormen van onderwijs in de vorm van hogere school- en collegegelden mogelijk acht, zal dan ook ingebed moeten worden in een goed studiefinancieringssysteem. Daaraan vorm te geven lag niet op de weg van de werkgroep. Wel meent de werkgroep te moeten opmerken dat naar de mogelijkheden daartoe zeker nader onderzoek zal moeten worden ingesteld, omdat de school- en collegegelden naar het inzicht van de werkgroep, mits ingebed in een goed systeem van studiefinanciering, aanzienlijk zouden kunnen worden verhoogd. Dit laatste met name ook in het licht van wat daarover in paragraaf 3 onder punt b is opgemerkt. Overigens zal in paragraaf 8 nog uitvoerig aan het onderwijsveld aandacht worden besteed.

5. DE GEVOLGDE WERKWIJZE BIJ DE INVENTARISATIE EN ANALYSE MET BETREKKING TOT DE PROFIJTGEDACHTE

5.1. De eerste dataverzameling

In paragraaf 4 is reeds aangegeven dat de werkgroep zijn activiteiten heeft gericht enerzijds op een inventarisatie van mogelijke toepassingsgebieden van de profijitgedachte en anderzijds op het beoordelen of er bij de afzonderlijke onderwerpen substantiële bezwaren aanwezig moeten worden geacht tegen een volledige toepassing van de profijitgedachte. Daartoe is een standaard-vragenlijst opgesteld, die voor alle onderwerpen, waarop theoretisch bezien toepassing van de profijitgedachte mogelijk is, de pro's en contra's, met een nadruk op de contra's, langs de lijnen van het in paragraaf 4 weergegeven betoog, op een rij tracht te zetten. Deze lijst is als bijlage 1 bijgevoegd. De beantwoording van deze vragenlijsten heeft in eerste instantie geheel bij de afzonderlijke betrokken departementen gelegen.

De door de departementen geleverde antwoorden zijn vervolgens mede in het licht van een becomingentiëring door de betrokken secties van de Inspectie der Rijksfinanciën, binnen de werkgroep bediscussieerd; daarbij is tevens gelet op de volledigheid van de aangemelde onderwerpen.

⁵ Met name verlagen van de bodem van de bijstand en/of het doorbreken van het huidige regime van aan de bijstand gekoppelde draagkrachtcriteria acht de werkgroep onderwerpen die nadere bestudering vereisen.

5.2. De dataverwerking

Ten einde het aldus verkregen materiaal hanteerbaar te maken voor een discussie in de werkgroep op weg naar het formuleren van beleidsvarianten en om de resultaten zo inzichtelijk mogelijk te kunnen presenteren is vervolgens een tweetal bewerkingen op het basismateriaal gepleegd. In de eerste plaats heeft de werkgroep die onderwerpen verder laten rusten waarbij

- zijns inziens de profijtgedachte (toch) niet toepasbaar moet worden geacht;
- de profijtgedachte waar mogelijk al voor 100% wordt toegepast en/of
- de inningskosten prohibitief zouden zijn.

In de tweede plaats heeft de werkgroep de meest centrale onderwerpen die in de vragenlijsten aangekaart waren trachten terug te brengen tot antwoorden op de volgende vragen:

1. Zouden bij een *volledige* toepassing van de profijtgedachte onvermijdelijk substantiële positieve externe effecten verloren gaan?
2. Zou, bij een *volledige* toepassing van de profijtgedachte, onvermijdelijk het voorzieningenniveau zodanig worden aangetast, dat aan het merit-karakter van de voorziening in onvoldoende mate recht wordt gedaan?
3. Zijn er aan een onverkorte en volledige toepassing van de profijtgedachte wezenlijke en aanzienlijke inkomensherverdelende en/of inkomenspolitieke aspecten verbonden, die een toepassing-zonder-meer bezwaarlijk zouden maken?

De beantwoording van deze drie vragen is beperkt tot de scores van een min- of een plusteken. Een plusteken betekent telkens dat *uit dien hoofde* naar het oordeel van de werkgroep *geen* (overwegend) *bezwaar* bestaat tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte. Een minteken betekent dat zo'n bezwaar er naar het oordeel van de werkgroep wel is. Aldus kan elk onderwerp voorzien worden van een tekenverdeling. Aangezien elk van de drie vragen met een plus- of een minteken wordt beantwoord, ontstaan 8 combinatiemogelijkheden qua scoring, lopen van +++ (uit generlei hoofde is volledige toepassing van de profijtgedachte bezwaarlijk) tot --- (om alle drie hier genoemde aspecten is volledige toepassing van de profijtgedachte bezwaarlijk).

Op deze wijze is een vrij overzichtelijk geheel verkregen, waarin het basismateriaal verwerkt is. In bijlage 2 wordt de uiteindelijke weergave gegeven waarover binnen de werkgroep overeenstemming is bereikt. Wellicht ten overvloede zij er hier nogmaals op gewezen dat bij een beoordeling van het geïventariseerde materiaal bedacht moet worden dat een groot aantal onderwerpen, die in het kader van de profijtgedachte van belang zijn, buiten beschouwing diende te blijven omdat deze in andere werkgroepen aan de orde zijn gesteld. Daarbij gaat het veelal om grotere onderwerpen; de in de bijlage weergegeven onderwerpen steken daar soms qua omvang wat schril tegen af.

Ten slotte zij er nog op gewezen dat de werkgroep zich zeer wel bewust is dat het terugbrengen van het in de antwoorden op de vragenlijsten vervatte materiaal tot een aantal plus- en mintekens een sterke informatiereductie betekent. De overweging om deze reductie desondanks toe te passen is tweërlei:

- het basismateriaal was onder sterke reductie te ontoegankelijk
- de reductie is met name toegepast om de stap naar de fase van het formuleren van beleidsvarianten te kunnen nemen; in die fase komt vervolgens de meest relevante informatie weer boven tafel.

6. DE KEUZE VAN DE TE BESCHOUWEN BELEIDSvarianten (PROFIJTGEDACHTE)

Bij zijn keuze welke beleidsvarianten te presenteren heeft de werkgroep een tweetal uitgangspunten gehanteerd.

In de eerste plaats dient recht te worden gedaan aan hetgeen dienaangaande in de algemene taakopdracht van de heroverwegingswerkgroepen is vervat. Dit houdt in dat, los van een weging van pro's en contra's, inzicht moet worden gegeven in de omvang van een besparing van in principe minstens 20% (en in de beleidsconsequenties van zo'n beleidsvariant).

In de tweede plaats heeft de werkgroep bij zijn keuze niet voorbij willen gaan aan de geconstateerde pro's en contra's; in concreto heeft de werkgroep bij de keuze van de op te voeren beleidsvarianten recht willen doen aan de plus- en mintekens, zoals die hiervoor zijn beschreven.

Vanuit deze uitgangspunten redenerend lag het voor de hand om voor al die onderwerpen, waarbij de werkgroep uit generlei hoofde aanzienlijke bezwaren ziet tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte, zowel een 100%-toepassingsvariant als een 20%-toepassingsvariant te kiezen⁶. Het gaat hier dus om de onderwerpen met een score + + +, ofwel categorie A (zie bijlage 2).

Voor alle onderwerpen waarbij naar het inzicht van de werkgroep uit hoofde van positieve externe effecten en/of merit-overwegingen wel een substantieel bezwaar bestaat tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte, maar waarbij geen inkomenspolitieke aspecten aan de orde zijn (dat wil zeggen de onderwerpen uit categorie B, met de tekencombinaties - + +, + - + en - - +) wordt zowel een 20%-toepassingsvariant als een departementale variant opgesteld. De 20%-variant vloeit voort uit de taakopdracht. Anderszins kan daarover slechts worden opgemerkt dat een uniforme 20%-variant een situatie weergeeft waarin ten opzichte van de gegroeide situatie een soort standaard uitruil plaatsvindt tussen de positieve externe effecten en/of de merit-overweging enerzijds en het budgettaire voordeel anderzijds.

De departementale variant beoogt de ruimte te bieden voor een meer op de specifieke situatie toegesneden besparingsvariant. Factoren waarmee beter rekening kan worden gehouden zijn, bij voorbeeld:

- de mate waarin thans reeds toepassing van de profijtgedachte plaatsvindt en
- de verwachte prijselasticiteit, mede in relatie tot het verwachte budgettaire effect.

In de meeste gevallen zijn zowel de 20%-variant als de departementale variant reële beleidsvarianten, dat wil zeggen, los van de politieke waardering, denkbaar. In bepaalde gevallen echter heeft de 20%-variant een ander karakter: in het voorbeeld van het NS-goederenvervoer zou een 20%-variant (overeenkomend met een tariefverhoging van eveneens ca. 20%) vermoedelijk de gehele bedrijfstak buiten alle concurrentieverhoudingen plaatsen met als uiterste consequentie het als gevolg daarvan opheffen van het NS-goederenvervoer. Soortgelijke effecten, dat wil zeggen dat de voorziening (vrijwel) geheel verloren zou gaan bij een 20%-variant, (waardoor de facto zelfs een 100%-besparing zou kunnen ontstaan) doen zich ook in enkele andere gevallen voor. De 20%-variant moet dan beschouwd worden als een soort «rekenvariant»; als opbrengst is dan gekozen voor 20% van het thans voorziene begrotingsbeslag. In de tabellen met varianten in paragraaf 7.2 zijn de desbetreffende onderwerpen apart aangegeven⁷. Benadrukt zij overigens dat in de desbetreffende gevallen niet op voorhand de 20%-(reken)-variant afgewezen hoeft te worden. Ook opheffing van de voorziening kan de uiteindelijke consequentie van politieke keuzes zijn.

Resteert de categorie onderwerpen waarbij inkomenspolitieke aspecten een doorslaggevende rol kunnen spelen (onderwerpen uit categorie C, met als tekencombinaties + + -, - + -, + - - en - - -). In deze categorie bevindt

⁶ Bij een 20%-toepassing van de profijtgedachte wordt 20% van de per saldo nog door de overheid gedragen kosten extra op de gebruiker verhaald. Deze 20%-toepassingsvariant is dan tegelijkertijd een 20%-besparingsvariant (afgezien van eventuele inningskosten en eventuele volume-effecten). Om misverstanden te voorkomen zij erop gewezen dat een 20%-toepassingsvariant derhalve *niet* inhoudt dat de profijtgedachte voor 20% wordt toegepast.

⁷ Namelijk door middel van een *.

zich een aantal onderwerpen van zeer aanzienlijke omvang. Bij deze categorie is, in afwijking van de algemene voorschriften, geen algemene 20%-toepassingsvariant berekend. De redenering is daarbij de volgende geweest. Het algemene voorschrift van een 20%-variant beoogt grosso-modo een 20%-besparing op te leveren. In het geval van de toepassing van de profijtgedachte dient die besparing tot stand te komen door prijsverhogingen voor de gebruikers. Een factor die, bij een gegeven prijsverhoging, in sterke mate bepalend is voor de uiteindelijke omvang van de daarmee te bereiken besparing is de prijselasticiteit. Zou als gevolg van een 20%-verdere toepassing van de profijtgedachte het gebruik van de voorziening sterk afnemen, dan zouden de besparingen bij voorbeeld veel meer kunnen gaan bedragen dan 20% van de aanvankelijke kosten. Als zodanig zou dit nog niet op voorhand bezwaarlijk zijn. In het geval echter dat juist inkomenspolitieke aspecten naar het inzicht van de werkgroep een belemmering kunnen zijn voor toepassing van de profijtgedachte, mag in de eerste plaats verwacht worden dat inderdaad aanzienlijke effecten gaan optreden in de volumesfeer bij een 20%-variant (diverse vormen van hulpverlening bij voorbeeld zouden wellicht zelfs geheel verdwijnen), terwijl in de tweede plaats die effecten nu net als onwenselijk moeten worden beschouwd.

Ten einde dit probleem enigszins te ondervangen, maar toch tegemoet te komen aan de wens om in ieder geval een soort «rekenvariant» op te nemen, heeft de werkgroep besloten om voor de onderwerpen in deze sfeer een 10%-toepassingsvariant te kiezen. Bij zo'n 10%-variant zullen de volume-effecten, naar mag worden aangenomen, ook relatief gezien aanzienlijk beperkter zijn dan bij een 20%-variant. De keuze voor de 10%-variant is mede ingegeven door het feit dat dit een standaardvariant is in de heroverwegingswerkgroepen die zich bezighouden met inkomenspolitiek bepaalde onderwerpen als de sociale zekerheid en de rechtspositie van ambtenaren. Naast de 10%-toepassingsvariant is uiteraard ook hier ruimte geboden voor een departementale variant, die maximaal op de specifieke situatie toegesneden kan zijn.

Concluderend:

- Voor onderwerpen uit categorie A, met tekenverdeling +++ (uit generlei hoofde overwegende bezwaren tegen een volledige toepassing van de profijtgedachte) wordt een 100%-en een 20%-variant opgesteld
- Voor onderwerpen uit categorie B, met tekenverdeling -++, +-+ of --+ (bezwaren tegen volledige toepassing profijtgedachte uit hoofde van externe effecten en/of merit-karakter) wordt een 20%- en een departementale variant opgesteld
- Voor onderwerpen uit categorie C, met tekenverdeling ++-, +-+, +-- of --- (waarbij inkomenspolitieke aspecten in ieder geval een rol spelen) wordt een 10%- en een departementale variant opgesteld.

Een *uitzondering* op deze algemene regels heeft de werkgroep willen maken voor het totale onderwijsveld, voor zover dat tot zijn gebied behoort. Het specifieke karakter van de problematiek op dat gebied in samenhang met de enorme bedragen die ermee gemoeid zijn hebben de werkgroep ertoe doen besluiten hieraan een aparte beschouwing te wijden, uitmondend in ander-soortige varianten dan hierboven beschreven. Hiervoor zij verwezen naar paragraaf 8. In paragraaf 7 zal het onderwijsveld buiten beschouwing blijven.

7. DE BELEIDSARIANTEN

7.1. Het opstellen van de beleidsvarianten

In de voorgaande paragraaf is aangegeven welke varianten bij een specifiek onderwerp door de werkgroep relevant worden geacht. De concrete vormgeving van de varianten is bepaald door het betrokken departement.

De weergave daarvan geschiedde aan de hand van een door de werkgroep vastgestelde standaard vragenlijst, waarin de volgende elementen naar voren werden gehaald:

- het te verwachten budgettaire effect in 1985
- te verwachten neveneffecten/in welke mate neemt het gebruik van de voorziening af
  - een korte weergave van de belangrijkste bezwaren (positieve externe effecten, merit-karakter, inkomenspolitieke aspecten) die aan de voorgestelde variant kleven
  - welke concrete stappen zouden nodig zijn ter realisering van de voorgestelde variant.

Alle door de departementen ingevulde vragenlijsten (voor elke variant een aparte vragenlijst) zijn als bijlage 3 bij dit rapport gevoegd.

7.2. De verwerking van de beleidsvarianten

De werkgroep was van mening, mede in het licht van de eerder toegepaste reductie van de gegevens in de analyserende fase, dat alle opgestelde beleidsvarianten integraal in het eindrapport dienden te worden opgenomen. De bewerking die de werkgroep daarnaast nog op het materiaal heeft toegepast heeft zich beperkt tot het rangschikken van het beschikbare cijfermateriaal naar de categorieën A, B en C (afgezien van de onderwijsonderwerpen). Daarbij is de werkgroep gekomen tot onderstaande samenvattende weergave van het beschikbaar gekomen cijfermateriaal; voor de meer inhoudelijke aspecten van de diverse varianten zij derhalve naar de in bijlage 3 weergegeven vragenlijsten verwezen.

Cluster A

Hoofdstuk		Art. nr.	Omschrijving	Opbrengst 1985	
				100% variant	20% variant
V	BuZa	2, 3, 4, 10M	Consulaire werkzaamheden	5,2	1,0
VII	BiZa	25	Oorlogsgravenstichting	7,6	1,5
		25	Pol. wetensch. inst.		
		25	Vormingsakt. pol. partijen		
		92	Faciliteit vakbond/overheid	2,0	0,4
VIII	O&W	281	Nascholing onderwijzers	30	7
IX	Fin	71M	Waarborgrecht	3,2	0,6
XI	VRO	89/92	KADOR (Kadaster)	102	20
XII	V&W	103	Kon. Ned. Ver. Luchtvaart	0,9	0,2
		35M	Betonning Westerschelde	0,7	0,7
XIII	EZ	19	NINT (incl. gedeelte SoZa)	0,6	0,1
XV	SoZa	90/92, 33M	Tewerkstelling gewetensbezwaarden	35,9	7,2
		23, 24, 40,	Volwaardige arbeid	43,6	8,7
		41, 42, 43	Stoomwezen	8	6
XVII	V&M	42	Ned. huisartsen instituut	2,6	0,5
		75, 77, 78	Geneesmiddelenonderzoek	3,1	0,6
		60	Keuring van waren	13	2,5
		61	Vleeskeuring (incl. L&V)	5	1

Cluster B

Hoofdstuk	Art. nr.	Omschrijving	Opbrengst 1985		
			20% variant	dep. variant	
VIII	O&W	279, 280	Part-time opleiding onderwijzers	15	65
IXB	Fin	75M	Leges gereg. akten	1	1,5
X	Def	17	Militaire tehuzen	0,8	0*
XII	V&W	61	NS goederenvervoer	29	0*
		115	Luchtvaartterreinen	0,9	0*
		119/121M	Luchtvaartinspectie	0,4	0,4
		43M	Scheepsmetingsdienst	0,5	0,5 à 2,5
		40/41M	Scheepsvaartinspectie	0,7	0,7
		135/142	KNMI	0,3	0,3
		175.1	Expl. saldi havenschappen	0,4	0*
		196.2	Veer Rozenburg/Maassluis	0,3	0,3
		196.3	Diverse veren	6	10
		162	Maasveren	0,3	0,5 à 1,5
		92	Div. akt. PTT	0,3	0,3
		34M	Loodsdiensten	7,8	9,4
XIII	EZ	33/40	Rijksnijverheidsdienst	2,2	2,2
		19	Ned. Normalisatiedienst	0,4	0*
		79/80, 25/26M	Dienst IJkwezen	3,7	9,2
XIV	L&V	131/132	Voorlichting voeding	0,2	0,2
		176, 180	Subsidie «De Hoop»	0,3	0,1
XV	SoZa	67	Particuliere beroepskeuzevoorl.	6,0	6,0
		83/85	Emigratie-subsidiëring	2,0	0,8
XVI	CRM	151	Jeugd- en jongerenwerk	7,0	0*
		64/67, 73, 7M	Musea (incl. overige depart.)	16,0	PM
		80	Monumentenzorg	21,0	PM
		88/89	Rijksarchieven	4,2	0,5*
		98.1	Sportorganisaties	5,7	1,4
		100	Invest. sportaccomm.	0,6	0,2
		101	Arbeidsaangel. in de sport	1,0	PM
		45	Toneel en mime	7,8	PM*
		49	Productiefonds Nederlandse films	1,0	0*
		56	Culturele centra	0,5	0*
		44	Muziek en dans	20,2	PM*
XVII	V&M	46	TBC-bestrijding	5,5	2
		49	Bestr. geslachtsziekten	0,7	0,5
		55	Geneesk. schooltoezicht	5,0	2,5
		51	Onderzoek Cervix Carcinoom	2,0	2,0

De met een * aangemerkte onderwerpen zijn voorzieningen die bij toepassing van de 20% variant vermoedelijk geheel verloren gaan.

Cluster C

Hoofdstuk	Art. nr.	Omschrijving	Opbrengst 1985		
			10% variant	dep. variant	
VI	Just	25	Rechtshulp	10	10
		56, 58, 63/66	Reclassering	8,2	0
VII	BiZa		Vervoerskosten	8	15
		nvt	Eigen bijdr. UB		
XII	V&W	—	Staatsvissershavenbedrijf	1	0
XIII	EZ	62	Reg. dienst Kleinbedrijf	0,6	0,6
		63	Voorl. MKB/bondsconsulenten	0,6	0,6
		65	Centr. Inst. MKB	0,9	0,9
XIV	L&V	6, 17, 59/61	Landbouwk. onderzoek	6	8
		79/80	Praktijkonderz. Akker/tuinbouw	3,0	1,5
		82/83	Rijksproefstation zaadcontr.	0,2	0,1
		89/90	PO veehouderij, zuivel	1,0	0,5
		183/184	Visserijonderzoek	0,8	0,4
		70, 71; 26M	Voorlichting	9,0	4,5
		72	Gesubs. voorlichting	1,8	0,9
		75	Restitutie olieaccijns	0,5	0,2
		99	Bestrijding dierziekten	4,0	PM
		102/103	Planteziekten	3,4	0,3
		128	Keuringskosten	5,6	2,8
		62, 63	Rassenonderzoek	0,6	0,3
		105, 106	Onderz. bestrijdingsmiddelen	0,2	0,1
		158	Bosbijdragen	2,6	1,3
		XV	SoZa	61	Soc. cult. welzijn div. groepen
XVI	CRM	148	RB. Soc. Cult. Werk	25,5	0
		149	Soc. Cult. Werk niet actieven	0,5	0
		153.3	Internaatvormingswerk	4,5	0
		159	Bibliotheekwerk	32,8	5
		176	Alg. Maatsch. Werk	10,8	5
		183	Kinderdagverblijven	2,9	PM
		178	Gezinsverzorging en -hulp	113,7	PM
		192	Div. maatsch. dienstverl.	0,6	0
		180	Drugsverslaafden	3,3	0
		188	Maatsch. dienstverl. bejaarden	7,6	0
		191	Maatsch. dienstverl. gehandicapten	2,1	0
		165/174	Culturele minderheden	14,7	PM
XVII	V&M	57	Verslavingsziekten	4	0,5

8. DE VERHOOGING VAN EIGEN BIJDRAGEN IN HET ONDERWIJS

Een zeer specifieke problematiek, ook wat betreft de mogelijkheden van verdere toepassing van de profijtgedachte, speelt in het onderwijsveld. In meerdere opzichten ligt er een duidelijke cesuur in dit veld, nl. tussen het leerplichtig onderwijs enerzijds en het niet-leerplichtig onderwijs anderzijds. In het licht van de voorgenomen verlaging van de leerplichtige leeftijd zal het onderstaande betoog onder het niet-leerplichtig onderwijs alleen bestaan het onderwijs voor mensen *boven* de leerplichtige leeftijd van 16 jaar⁸.

Het betoog zal zijn opgebouwd vanuit de argumenten die de werkgroep heeft overwogen met betrekking tot een toepassing van de profijtgedachte in het leerplichtig onderwijs. Telkens zal worden gezien in hoeverre deze argumenten ook opgaan ten aanzien van het niet-leerplichtig onderwijs.

Nadrukkelijk zij gesteld dat de werkgroep niet meer heeft willen doen dan het op een rij zetten van argumenten, zonder het een eensluitend en afgerond oordeel te komen. Daartoe was de beschikbare tijd te beperkt en ontbrak voldoende specifieke kennis op dit terrein. Een nadere bestudering van de hier aangerode problematiek ligt dan ook voor de hand⁹.

Bij de discussie over de onderwijsproblematiek heeft de werkgroep een vijftal aspecten onderscheiden waarop onderstaand wordt ingegaan.

⁸ Te denken valt aan universiteiten, HBO's, landbouwonderwijs, de rijksluchtvaartschool e.d.

– in hoeverre is het duidelijk wie de gebruiker is, aan wie een prijs te vragen valt?

In het algemeen kan worden gesteld dat, zowel in het leerplichtig als in het niet-leerplichtig onderwijs de onderwijsgenietende de gebruiker is. In het geval van het leerplicht onderwijs kan daarbij echter een aantal kanttekeningen worden gemaakt. In de eerste plaats voorziet het onderwijs dan in het overnemen van de ouder(s) van (een) deel van) de opvoeding van het kind. In zeker opzicht profiteren derhalve ook de ouders. Daar komt bij dat de baten van het leerplicht onderwijs, veel meer dan bij het niet-leerplicht onderwijs, mede aan de maatschappij als geheel ten deel vallen. De maatschappij heeft immers een erg groot belang bij een zeker minimaal opleidingsniveau, dat gegarandeerd wordt via de leerplicht. Ten slotte kan niet voorbijgegaan worden aan het feit dat de keuze voor het volgen van niet-leerplichtig onderwijs veelal mede wordt gemaakt met het oog op de eigen ontplooiingskansen, ook in financieel opzicht (op korte termijn); dergelijke overwegingen, die ook de relatieve positie ten opzichte van anderen betreffen, kunnen, bij een *algemene* leerplicht, niet opgaan in het leerplichtig onderwijs.

De conclusie uit deze overwegingen is dat een (verdere) toepassing van de profijtgedachte zeker in het niet-leerplichtig onderwijs vanuit deze optiek verdedigbaar is, waarbij de leerling zelf als gebruiker en profijttrekkende valt aan te merken. Ook echter een (wellicht beperkter) toepassing in het leerplichtig onderwijs kan niet op voorhand worden afgewezen. Daarbij zouden dan de ouders als (mede) gebruikers kunnen worden aangemerkt en als zodanig worden aangeslagen.

– in hoeverre zou een (hogere) prijs voor het volgen van onderwijs een nadelige invloed hebben op het gebruik dat van het onderwijs wordt gemaakt?

Ervan uitgaande dat de leerplicht gehandhaafd blijft en dat de prijs voor het onderwijs voor een ieder te betalen zal zijn (hierop wordt verderop nader ingegaan), zal het vragen van schoolgeld voor leerplichtig onderwijs niet tot gevolg hebben dat minder kinderen in de leerplichtige leeftijd een opleiding volgen. Ten einde te voorkomen dat de keuze van welke vorm van (voortgezet) onderwijs te volgen te zeer wordt bepaald door financiële motieven respectievelijk de financiële situatie van de ouders, ligt het naar het oordeel van de werkgroep wel voor de hand dat voor alle vormen van leerplicht onderwijs in een zelfde leeftijdsklasse een zelfde schoolgeld wordt geheven.

In het niet-leerplichtig onderwijs kan de mate van deelneming daarentegen *wel* beïnvloed worden door een verdere invoering van de profijtgedachte, ook indien even wordt afgezien van eventuele problemen in de financiering daarvan, waarop verderop nader wordt ingegaan.

Bij het ontbreken van een deelname *plicht* zal een selectiever of althans een beperkter gebruik het gevolg zijn. Een dergelijke beperking in het gebruik is, binnen marges, naar het oordeel van de werkgroep niet op voorhand een voldoende argument tegen verdere toepassing van de profijtgedachte. In bepaalde gevallen lijkt een aanzienlijk selectiever gebruik van de opleidingsmogelijkheden zelfs zeer gewenst. In dit verband wil de werkgroep ook wijzen op de mogelijkheid van differentiatie van de te vragen eigen bijdrage per opleiding/studierichting. Daarbij in aanmerking te nemen factoren zouden kunnen zijn enerzijds de met de opleiding gemoeide en aan de gebruiker toe te rekenen kosten en anderzijds eventueel arbeidsmarktoverwegingen; door deze laatste factor zou bij voorbeeld een stelsel van numerus clausus vervangen kunnen worden door een marktconformer selectiesysteem.

Concluderend: een *niet* over de diverse schooltypen gedifferentieerd schoolgeld in de leerplichtige leeftijd valt te overwegen; in het niet leerplichtig onderwijs kan de eigen bijdrage naar studierichting worden gedifferentieerd.

⁹ Waarbij voortgebouwd kan worden op de recente rapporten van het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven ter zake.

– *hoe kan de toegankelijkheid tot het onderwijs behouden worden?*

Het vragen van een verplicht schoolgeld in de leerplichtige leeftijd vereist naar het oordeel van de werkgroep een zeer open oog voor de inkomenspolitieke consequenties daarvan. Concreet is de werkgroep van mening dat het slechts om een beperkte jaarlijkse bijdrage per kind kan gaan (bij voorbeeld f 100), tenzij een differentiatie naar inkomenshoogte van de ouders zou worden voorgestaan. Zo'n differentiatie acht de werkgroep overigens om praktische redenen erg problematisch. Wat betreft het niet-leerplichtig onderwijs acht de werkgroep de oplossing voor het behoud van de toegankelijkheid voornamelijk gelegen in een adequaat studiefinancieringssysteem. Overigens zijn uiteraard wel grenzen te stellen aan de omvang van de te vragen eigen bijdragen.

– *wat zijn de mogelijkheden in internationaal perspectief?*

In een aantal internationale verdragen (van New York en Parijs), waarin ook Nederland participeert, wordt bepaald dat het gehele leerplichtig onderwijs resp. het lager onderwijs in de betrokken landen niet slechts vrij toegankelijk maar zelfs gratis moet zijn of moet worden. Een en ander heeft de werkgroep uiteraard onderkend als een uiterst complicerende factor bij het eventueel invoeren van een schoolgeld in het leerplichtig onderwijs resp. in het lager onderwijs. Daar staat tegenover dat de werkgroep het bestaan van dergelijke verdragen niet als volstrekt prohibitief wil beschouwen. Een nader onderzoek naar de mogelijkheden binnen deze verdragen en naar de mogelijkheden deze verdragen in zekere zin aan te passen acht de werkgroep gewenst. Voor het niet-leerplichtig onderwijs ziet de werkgroep geen belemmeringen in internationaal perspectief voor een hogere eigen bijdrage, mits die zich binnen bepaalde marges bevindt.

– *zijn eventuele besparingen uiterlijk 1985 nog haalbaar?*

Het belangrijkste praktische probleem voor het invoeren van een eigen bijdrage in het leerplicht resp. in het bijzonder het lager onderwijs, afgezien uiteraard van de politieke beoordeling die daaraan gegeven kan worden, is gelegen in de bestaande internationale verdragen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen in hoeverre wijziging of opzegging van de verdragen noodzakelijk is, en welke termijn daarmee gemoeid zou zijn. Afgezien daarvan zouden reeds spoedig eigen bijdragen kunnen worden ingevoerd.

In het niet-leerplichtig onderwijs dient een verdere toepassing van de profijtgedachte naar het oordeel van de werkgroep gepaard te gaan met een adequate aanpassing van het studiefinancieringssysteem. Bij handhaving van de bestaande inkomensnormen in het studiefinancieringsstelsel zal in de eerste jaren per saldo wellicht geen aanzienlijk budgettair voordeel resulteren. Daar staat tegenover dat de werkgroep van mening is dat, vanuit de optiek van de profijtgedachte, het invoeren een hogere (gedifferentieerde) eigen bijdrage in het niet-leerplichtig onderwijs ook op korte termijn alleszins te overwegen valt, gezien het naar het oordeel van de werkgroep in het algemeen vrij lage huidige niveau daarvan. Wat dit laatste aspect betreft zij verwezen naar hetgeen daarover reeds in paragraaf 3 onder b is opgemerkt.

De werkgroep heeft zich, ook tegen de achtergrond van de hier behandelde argumenten, niet zo ver willen wagen om concrete beleidsvarianten voor te stellen. Louter om een indicatie te geven van welke bedragen aan de orde zijn heeft de werkgroep de volgende berekeningen gemaakt:

- bij een uniforme eigen bijdrage in het leerplichtig onderwijs van f 100 per jaar per kind resulteert een totaalopbrengst van ca. 250 mln. in 1985.
- bij een verdubbeling van alle reeds bestaande eigen bijdragen in het niet-leerplichtig onderwijs zou afgezien van een eventuele verhoging van de uitgaven voor studiefinanciering, een extra opbrengst ontstaan van van circa 150 mln., indien althans wordt uitgegaan van een onveranderde deelname.

9. PRIVATISERING

9.1. Inleiding

In de inleiding van dit rapport is reeds aangegeven dat het onderwerp privatisering om een andere benadering door de werkgroep vroeg dan het onderwerp profijtgedachte. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat het onderwerp privatisering, zoals ook uit de internationale literatuur blijkt, een begrip is dat nog sterk in beweging is, dat nog vorm moet krijgen en waarbij de stap naar eenduidige en min of meer afgeronde adviezen over concrete toepassingsmogelijkheden niet in enkele maanden tijds kan worden gedaan.

In dit licht heeft de werkgroep zich een aantal taken gesteld, die hij uitdrukkelijk als niet meer wil zien dan een aanzet voor een vervolg van zijn activiteiten in een nadere fase van de heroverwegingsexercitie. In de eerste plaats betreft dat een afbakening van het terrein dat zijns inziens onder het begrip privatisering moet worden gevat.

Vervolgens heeft de werkgroep aandacht besteed aan mogelijke motieven van privatisering en aan randvoorwaarden waaraan in concrete gevallen voldaan zal moeten zijn. Hiermee worden enkele aspecten belicht die bij de concrete vormgeving van een eventuele privatisering een rol zullen moeten spelen. Ten slotte heeft de werkgroep getracht een overigens lang niet volledige lijst van onderwerpen op te stellen die in aanmerking zouden kunnen komen voor een vorm van privatisering. Deze lijst, die de vrucht is van het op vrij globale wijze doorlopen van thans verrichte overheidstaken, beoogt niet op volledigheid; welk kan zij dienen enerzijds als illustratie van het beoogde en anderzijds als aanknopingspunt van een vervolgonderzoek.

In onderstaande subparagrafen zal op een en ander worden ingegaan.

9.2. Een terreinafbakening

De vorm van privatisering die het meeste de aandacht heeft getrokken, bestaat uit het afstoten van tot dan toe door de overheid verrichte taken naar de private (commerciële) sector. Daarbij wordt dan in het algemeen gedacht aan diverse vormen van goederenvoorziening of dienstverlening die kostendekkend of zelfs winstgevend via het particuliere initiatief tot stand zouden kunnen komen.

De werkgroep heeft het begrip privatisering een bredere betekenis willen geven. Heel algemeen geformuleerd verstaat de werkgroep onder privatisering al die vormen van verzelfstandiging, waarbij door de overheid verrichte taken hetzij onder een minder directe vorm van overheidsinvloed worden gesteld hetzij geheel aan die overheidsinvloed worden onttrokken. Die verzelfstandiging kan op verschillende aspecten van het beleid betrekking hebben. De minimale vorm van verzelfstandiging heeft betrekking op louter de uitvoering van de taak. De bepaling wat de beleidsdoelstellingen zijn en op welke wijze deze, althans in hoofdlijnen, dienen te worden bereikt blijft direct bij de overheid zelf; de daadwerkelijke uitvoering, het beheer, wordt echter verzelfstandigd. Om de gedachten te bepalen kan hier gedacht worden aan het onderhoud van groenvoorzieningen.

Van een veel verdergaande vorm van privatisering is sprake indien naast de praktische taakuitvoering ook de beleidsbepaling onder een minder directe vorm van overheidsinvloed komt te staan. Als voorbeeld waar een dergelijke situatie zich reeds voordoet kan gewezen worden op het particuliere initiatief in welzijnsland.

Privatisering hoeft naar het oordeel van de werkgroep, gegeven de begripsomschrijving, niet altijd als consequentie te hebben dat de verzelfstandigde taken geheel opgaan in private ondernemingen. Verzelfstandiging van beheer en/of beleid kan in principe ook vorm krijgen in organisatie eenheden binnen de overheidssector met een bedrijfsmatig karakter. In paragraaf 9.3 zal worden ingegaan op overwegingen met betrekking tot de juridische vormgeving van de verzelfstandiging. Ook hoeft verzelfstandiging niet per

sé gepaard te gaan met een winstgevende of althans kostendekkende exploitatie. Zeer wel denkbaar zijn gevallen waarin activiteiten in de private sfeer met een overheidssubsidie worden verricht (openbaar vervoer, welzijnswerk).

Wat betreft de begripsomschrijving, zij er tenslotte erop gewezen dat privatisering een onderwerp is dat zich bij uitstek leent voor mengvormen, zowel wat betreft de mate waarin beheer en/of beleid worden verzelfstandigd als, in samenhang daarmee, de juridische vormgeving daarvan. Ter gedachtenbepaling kan hier gewezen worden op mogelijkheden als joint-ventures, commercieel gerunde staatsbedrijven, semi-overheidsbedrijven als de DSM etc.

Enigszins terzijde van de begripsomschrijving van de privatisering wil de werkgroep een aangrenzend onderwerp aanduiden, dat in een nadere fase van de heroverweging bij het onderwerp privatisering en profijtgedachte kan worden betrokken. Gedoeld wordt op het onderwerp «vercommercialiseren», dat wil zeggen dat overheidsinstanties en dergelijke zich actiever als volwaardige marktpartij gaan weren: met name valt hier te denken aan het exploiteren van opgebouwde know-how, van handelscontracten etc.

9.3. Motieven van en randvoorwaarden bij privatisering

In hoofdlijnen is een tweetal motieven te onderscheiden waarom tot privatisering ofwel verzelfstandiging van taken kan worden overgegaan.

In de eerste plaats is daar het *economische* argument. In veel gevallen zal in een bedrijfsvorm, waarin zoveel mogelijk de normale financiële prikkels van de vrije markt kunnen functioneren, een efficiënter en effectiever bedrijfsbeleid kunnen worden gevoerd. Die prikkels kunnen betrekking hebben zowel op het intern functioneren van de organisatie eenheid (een flexibeler beloningsstructuur dan in de ambtelijke sfeer) als op het externe beleid van die eenheid, dat wil zeggen op het functioneren op «de markt»¹⁰.

In de tweede plaats kan genoemd worden het *bestuurlijke* motief, een aspect dat ook duidelijk naar voren is gehaald in het derde rapport van de Commissie Herstructurering Rijksoverheid. Privatisering leidt tot een afslanking van het takenpakket van de overheid. Activiteiten die door hun aard eigenlijk geen (directe) overheidsbemoedienissen behoeven worden uit het takenpakket gelicht, waardoor voor zowel de politieke top (ministeriële verantwoordelijkheid) als de beleidsvoorbereidende ambtenaren meer tijd resteert voor de hoofdzaak, het concipiëren van beleid. Daar komt bij dat de afslanking van het overheidsapparaat respectievelijk het duidelijker verzelfstandigen van taken binnen het overheidsapparaat tegemoet komt aan het probleem van de bureaucratiesering (span of control); hetzij het ambtelijk apparaat kleiner wordt, hetzij de taken en verantwoordelijkheden duidelijker gescheiden worden. Ten slotte biedt het buiten de overheidssector lokaliseren van de uitvoering van bepaalde taken de mogelijkheid van een minder rigide organisatie dan de ambtelijke.

Met name daar waar de activiteiten in de tijd bezien niet altijd een zelfde omvang hebben ligt een uitbesteding daarvan voor de hand; aldus kan voorkomen worden dat een groot ambtelijk apparaat opgericht of in stand gehouden moet worden in verband met een incidentele piekbelasting.

Tegenover deze mogelijke motieven die in algemene zin kunnen worden genoemd voor het in bepaalde gevallen toepassen van een vorm van verzelfstandiging van overheidstaken, dient gewezen te worden op een aantal overwegingen die zich kunnen verzetten tegen een (te) vergaande vorm van privatisering. Om verschillende redenen kan de overheid het gewenst achten om bij activiteiten die wel in zekere mate verzelfstandigd kunnen worden, toch enige greep althans de mogelijkheid tot ingrijpen te behouden. Zo kan de overheid aan het uiteindelijke voorzieningenniveau bepaalde minimumeisen willen stellen. Dat zou bij voorbeeld kunnen via het op enigerlei wijze garanderen van een invloed in besturen, raden van commissarissen etc.

¹⁰ Als voorbeeld kan genoemd worden de Rijksautomobielcentrale waar, zoals zowel een onderzoek van de Algemene Rekenkamer als een onderzoek bij de diensten voor Kadasters en Openbare Registers (KADOR) hebben uitgewezen, de reparatiekosten per kilometer aanzienlijk uitgaan boven die bij particuliere garages. Op voorhand zij aangetekend dat mogelijke kwaliteitsverschillen daarbij een rol kunnen spelen. De werkgroep is van mening dat in dergelijke gevallen, waarbij ook aanzienlijke budgettaire belangen op het spel kunnen staan, een nadere studie gewenst is en het overbrengen naar de particuliere sector van de desbetreffende activiteit zeer te overwegen ware. Als concrete eerste stap daartoe kan gedacht worden aan het vragen van (vrijblijvende) offertes van particuliere bedrijven voor de desbetreffende activiteit.

Overigens kan die overheidsinvloed ook verkregen worden door wettelijke voorschriften of waar dat mogelijk is, via subsidievoorwaarden. Ook kan de overheid willen voorkomen dat door een volledige privatisering een ongewenste monopolievorming in private handen ontstaat. Zo'n situatie kan voorkomen worden door de overheid via bij voorbeeld een meerderheidsaandeel in het aandelenpakket haar eventueel noodzakelijke invloed in het beleid te laten behouden. Te denken valt aan een vorm van staats- of overheidsbedrijf. Overigens zijn ook minder directe wijzen denkbaar waarop de nadelen van monopolie kunnen worden voorkomen. Te denken valt dan aan strakke prijsvoorschriften, of aan winstafdrachtregelingen die misbruik van eventuele monopolieposities onmogelijk of onaantrekkelijk maken.

Andere overwegingen waarom de overheid enigerlei greep op bepaalde activiteiten wil houden zijn denkbaar. Ze kunnen uiteenlopen van het aanwezig zijn van strategische (economische) belangen tot bij voorbeeld het garanderen van het behoud van arbeidsplaatsen. De veelheid van mogelijke overwegingen die randvoorwaarden stellen aan de wijze en mate van privatisering maakt het moeilijk in algemene zin criteria aan te geven door middel van welke juridische vormgeving of anderszins aan die randvoorwaarden het best kan worden voldaan. Hier acht de werkgroep nog een belangrijk terrein te liggen voor nadere studie.

9.4. Een lijst van onderwerpen

Aan de hand van de hiervoor neergelegde beschouwingen is in de werkgroep een eerste inventarisatie gemaakt van onderwerpen die in een vervolgfase aan de orde zouden kunnen komen om op een of andere wijze (verder) verzelfstandigd te worden. In lijn met het voorgaande betoog hebben globaal de volgende selectiecriteria een rol gespeeld:

- betreft het een taak waarvan de uitvoering in principe goed losgekoppeld kan worden van de beleidsbepalende fase
- betreft het een taak die onder financiële prikkels van de vrije markt vermoedelijk «economischer» verricht kan worden
- betreft het een taak waarbij, binnen marges wellicht, de beleidsbepaling buiten de ministeriële verantwoordelijkheid zou mogen vallen
- betreft het een taak waar typisch van pieken en dalen in de werkbelasting sprake kan zijn.

Gezien de beschikbare tijd, het nog nieuwe karakter van het begrip en de complexiteit van de materie is de werkgroep ervan overtuigd dat de lijst die hij heeft opgesteld niet de toets der volledigheid kan doorstaan. In ieder geval is de lijst beperkt gebleven tot onderwerpen die op de rijksbegroting paraisseren. Door lagere overheden zelf verrichte en gefinancierde activiteiten zijn in deze opsomming buiten beschouwing gebleven.

Benadrukt zij dat de lijst rijp en groen bevat en dat het ene onderwerp om een geheel andere vorm van privatisering zal vragen dan het andere, ook omdat bepaalde onderwerpen in zekere zin al ten dele zijn verzelfstandigd. Soms ook kunnen slechts gedeelten van de desbetreffende activiteit gepriyatiseerd worden en in andere gevallen moet bij privatisering niet per se gedacht worden aan de mogelijkheid van commerciële productie. De lijst is weergegeven in een departementsgewijze volgorde.

LIJST VAN ONDERWERPEN WAARBIJ ENIGERLEI VORM VAN (VERDERE) (GEDEELTELIJKE) PRIVATISERING TE OVERWEGEN VALT

Diversen	Accountantsdiensten O en E-afdelingen e.d.
Binnenlandse Zaken	Rijksopleidingsinstituut Rijkpsychologische Dienst Rijksgeneeskundige Dienst Rijkscomputercentrum/Computercentrum Limburg Staatsuitgeverij Rijksbrandweeracademie

Onderwijs en Wetenschappen	Part-time opl. onderwijzers Nascholing Contract onderzoek universiteiten
Financiën	Rijksinkoopbureau Domeinen Exploitatie Landbouwbedrijven Waarborgrecht Ontvangsten openbare stukken Staatsloterij Rijksmunt Schaderegeling
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	Rijksgebouwendienst Kadaster en Openbare Registers
Verkeer en Waterstaat	Rijksluchtvaartschool KNMI Staatsvissershavenbedrijf IJmuiden PTT Diverse veerdiensten Scheepsmetingsdienst Loodsdiensten Rijksautomobielcentrale
Economische Zaken	Rijksnijverheidsdienst CBS Voorlichting Midd. Kl. Bedrijf Centraal Inst. Midd. Kleinbedrijf Nat. Buro Toerisme Dienst IJkwezen Energieonderzoek Rijks Geologische Dienst
Landbouw en Visserij	Landbouwonderwijs Landbouwkundig onderzoek Rassenonderzoek Praktijkonderzoek akker/tuinbouw Rijksproefstation Zaadcentrale Praktijkonderzoek veehouderij & zuivel Diergeneeskundig onderzoek Onderzoek bestrijdingsmidd. Visserijonderzoek Voorlichtingsactiviteiten Exportbevordering Bestrijding dierziekten Plantenziektenonderzoek Keuringsactiviteiten Kwaliteitsonderzoek Voorlichting voeding Staatsbosbeheer Grondbank
Sociale Zaken	Scholingsbeleid Stoomwezen
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	Gemeentelijk Bibliotheekwerk Gemeentelijk onderhoud/beheer openluchtrecreatie Musea Culturele centra
Volksgezondheid en Milieuhygiëne	Studiefaciliteiten huisartsenopl. Ned. huisartsen inst. T.B.C. bestrijding Geslachtsziektebestr. Geneesk. schooltoezicht Cervix Carcinoom Keuringsdienst waren Vleeskeuring Geneesmiddelenkeuring Subsidiëring opleidingen Verslavingsziekten Rijksinst. Volksgezondheid

Te beantwoorden vragen per *variant*:

---

1. a. benoeming beleidsveld
b. artikelnummer
c. huidig budgettair bedrag; uitg. of ontv.

---

2. a. wat zal het budgettaire voordeel zijn, rekening houdend met inningskosten?
b. welke fasering in de besparingen is te verwachten?
c. beschrijf eventuele indirecte effecten globaal; niet al te uitvoerig kwantificeren

---

3. a. welke invloed zal uitgaan op de mate van gebruik van de voorziening?
b. is deze invloed in aanzienlijke mate bezwaarlijk uit hoofde van het aanwezig zijn van
  - positieve externe effecten
  - een merit-karakter
  - verdelingsaspectenlicht e.e.a. kort toe

---

4. hoe kan door concrete vormgeving en prijsstelling een optimale bijdrage worden geleverd van allocatie en efficiëntie?

---

5. wat zijn overwegingen pro en contra de concreet voorgestelde vorm van (gedeeltelijke) privatisering?

---

6. beschrijf kort welke concrete stappen dienen te worden ondernomen om tijdig het voorstel tot toepassing van de profijtgedachte resp. van privatisering te realiseren

---

- Verzamellijst no – Romeins cijfer heeft betrekking op het begrotingshoofdstuk
- Nr: Regelnummer per ministerie
- Art. no: Artikelnummers van de begrotingspost van het betreffende hoofdstuk
- Post mln.: Het potentieel nog profijtelijk te maken bedrag, i.c. het huidige (netto) begrotingsbeslag, voorzover dat niet betrekking heeft op het eventueel aanwezig collectieve gedeelte van de voorziening
- Toep. %: Het huidige percentage van toepassing van het profijtbegin-sel (ingedeeld in kwartielen)
- Sc. = score
  - A 1 + + +
  - B 2 - + + externe effecten
  - 3 + - + merit effecten
  - 5 - - + externe effecten en merit aspecten
  - C 4 + + - naast eventuele externe effecten en
  - 6 - + - merit aspecten in ieder geval
  - 7 + - - inkomens-politieke
  - 8 - - - overwegingen
- Betekenis van de kolommen:
  - E: – Zou volledige toepassing van de profijtgedachte onvermijdelijk betekenen dat aanzienlijke positieve effecten verloren gaan.
  - M: – Zou volledige toepassing van de profijtgedachte onvermijdelijk betekenen dat aanzienlijke merit-effecten verloren gaan.
  - I: – Is onverkorte toepassing van de profijtgedachte bezwaarlijk vanwege inkomens-politieke aspecten.

Verzamelstaat no. V*Ministerie: Buitenlandse Zaken*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	2.3.4. 10M	52,4 M	75–100	Consulaire werkzaamheden	A	+	+	+

Verzamelstaat no. VI.1*Ministerie: Justitie*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	25	169,8	0	Rechtshulp	C	–	–	–
2	56, 58 63/66	82	0	Reclassering	C	–	–	–

Verzamelstaat no. VII 1*Ministerie: Binnenlandse Zaken*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1a	25	3,2	25–50	Oorlogsgravenstichting	A	+	+	+
b	25	2,1	25–50	Politiek wet. instellingen	A	+	+	+
c	25	2,3	25–50	Vormingsact. pol. partijen	A	+	+	+
2	42	2101	0	LO. uitkering gemeentefonds	C	–	–	–
3	92	2	0	Faciliteit vakbond overheid	A	+	+	+

BIJLAGE 3**Verzamelstaat no. VIII.1***Ministerie: Onderwijs en Wetenschappen*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	14	75	0-25	VO school/cursusgeld	C	+	+	-
2	-	onb.	0	Niet-leerpl. KO, BUO en LO	C	-	-	-
3	BiZa	80	?	Vervoerskosten	C	+	+	-
4	279/280	75	0-25	Part-time opl. onderwijzers	B	-	+	+
5	204	32	0-25	Nascholing onderwijzers	A	+	+	+
6	nvt	onb.	-	Collegegelden	C	+	+	-
7	14M	onb.	-	HBO-collegegeld	C	+	+	-
8	nvt	onb.	-	Diverse ontv. W.O.	C	+	+	-
9	14M	onb.	-	HBO inschrijfgeld	C	+	+	-
10	184	13	-	Open universiteit	C	-	-	-
11	div.			HO diff. zie college- resp. inschrijvingsgelden	C	+	+	-
12				Eigen bijdrage HBO-part-time	C	+	+	-
13	nvt	onb.	-	Eigen bijdrage U.B.	C	+	+	-
14	nvt	onb.	-	Contract onderzoek un.	A	+	+	+
15	nvt	onb.	-	2e fase opleiding	C	+	+	-

Verzamelstaat no. IX b.1*Ministerie: Financiën*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	71M	3	25-50	Waarborgrecht	A	+	+	+
2	75M	5	25-50	Leges Geregistreerde Akten	B	-	+	+

Verzamelstaat no. X*Ministerie: Defensie*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	div.			KIM/KMA	C	+	+	-
2	17	4,0		Militaire tehuizen	B	-	+	+
3	17	2,4	0-25	Wapenmuseum	B	-	-	+

Verzamelstaat no. XI.1*Ministerie: Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	89/92	124	50-75	Kador	A	+	+	+

Verzamelstaat no. XII.1*Ministerie: Verkeer en Waterstaat*

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	61	145	50-60	Bijdrage NS goederenvervoer	B	-	+	+
2	103	1	25-50	Kon. Ned. Ver. Luchtvaart	A	+	+	+
3	115	6	50-75	Luchtvaartterreinen	B	-	+	+
4	119/121M	2	0-25	Luchtvaartinspectie	B	-	-	+
5	122/124	14	25-50	Rijksluchtvaartschool	C	+	+	-
6	135/142	2	0-25	KNMI	B	-	-	+
7	-	3	75-100	SVH Bedrijf IJmuiden	C	-	+	-
8	175/1	2	?	Ex. l. aldi havenschappen	B	-	+	+
9	196/2	1	50-75	Ver. Rozenburg Maasluis	B	-	+	+
10	196/3	30	25-50	Diverse veren	B	-	+	+
11	162	2	50-75	Maasveren	B	-	+	+
12	25M	4	0-25	Examengeld zeevaart	C	-	+	-
13	35M	1	50-75	Betonning Westerschelde	A	+	+	+
14	43M	2	25-50	Scheepsmetingsdienst	B	-	+	+
15	40/41M	3	25-50	Scheepvaartinspectie	B	-	-	+
16	92	1	0-25	Diverse activiteiten PTT	B	+	-	+
17	34M	39	75-100	Loodsdiensten	B	-	+	+

Verzamelstaat no. XIII.1
Ministerie: Economische Zaken

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving taak	Sc	E	M	I
1	39/40	10,9	0- 25	Rijksnijverheidsdienst	B	-	-	+
2	19	2,2	75-100	Ned. Normalisatie Inst.	B	-	+	+
3	19	0,3	0- 25	NINT	A	+	+	+
4	62	5,5	0- 25	Regionale Dienst v. Kleinbedr.	C	+	-	-
5	63	5,8	25- 50	Voorl. MKB/bondsconsulenten	C	-	-	-
6	65	9,0	50- 75	Centr. Inst. Midd./Kleinbedrijf	C	-	-	-
7	79/80 25/26M	18,0	0- 25	Dienst IJkwezen	B	+	-	+

Verzamelstaat no. XIV.1
Ministerie: Landbouw en Visserij

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving	Sc	E	M	I
1	33/53 en 56	674,1	0	Landbouwonderwijs	C	+	+	-
2	6.17 59/61	205	0-25	Landbouwkundig OZ	C	-	-	-
3	62.63	8,3	25-50	Rassenonderzoek	C	-	+	-
4	79/80	37,8	50-75	Praktijkonderz. akker/tuinbouw	C	+	+	-
5	82/83	3,9	25-50	Rijksproefstation zaadcontr.	C	+	+	-
6	89/90	10,6	50-75	P.O. veehouderij&zuivel	C	+	+	-
7	105/106	1,9	0-25	Onderzoek bestrijdingsmidd.	C	-	-	-
8	183/184	7,6	0	Visserijonderzoek	C	-	-	-
9	70/71 26	83	0-25	Voorlichting	C	+	-	-
10	72	17,5	0-25	Gesubsidieerde voorlichting	C	+	-	-
11	75	4,5	0	Restitutie olie-accijns	C	+	+	-
12	99	42	50-75	Bestrijding dierziekten	C	-	-	-
13	102/103	34,2	0-25	Plantenziekten	C	-	-	-
14	128	57,5	50-75	Keuringskosten	C	-	+	-
15	131/132	3,4	0-25	Voorlichting voeding	B	+	-	+
16	158	25,4	25-50	Bosbijdrage	C	-	-	-
17	176	1,7	0-25	De Hoop	B	-	-	+

Verzamelstaat no. XV.1
Ministerie: Sociale Zaken

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving	Sc	E	M	I
1	67	29	0-25	Particul. Beroepskeuzevoorl.	B	-	-	+
2	68	177	0-25	Scholingsbeleid	C	-	-	-
3	84/88	24,6	0-25	Emigratie-subsidiëring	B	-	+	+
4	90/92	36	25-50	Tewerkstelling gewetensbez.	A	+	+	+
5	42/43	8	50-75	Stoomwezen	A	+	+	+
6	61	5,4	0	Soc. cult. welzijn div.	C	+	+	-
7	23.24 40.41	45	0	Volwaardige arbeid	A	+	+	+

Verzamelstaat no. XVI.1
Ministerie: Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving	Sc	E	M	I
1	148	255	0-25	R.B.R. Soc. Cult. Werk	C	-	-	-
2	149	5,3	0-25	S.C.W. niet actieven	C	-	-	-
3	151	34,6	25-50	Jeugd- en jongerenwerk	B	-	-	+
4	154	45	25-50	Internaatsvormingswerk	C	-	-	-
5	159	328	0-25	Bibliotheekwerk	C	-	-	-
6	176	108	0	Algemeen Maatsch. werk	C	-	-	-
7	183	29	0-25	Kinderdagverblijven	C	-	+	-
8	178	1137	0-25	Gezinsverzorging en hulp	C	-	+	-
9	192	5,9	0	Diverse maatsch. D.V.	C	+	+	-
10	180	33	0	Drugverslaafden	C	-	-	-
11	188	76	0	M.D.V. Bejaarden	C	-	-	-
12	191	20,5	0	M.D.V. gehandicapten	C	-	-	-
13	165/178	147	0	Culturele minderheden	C	-	-	-
14	64/67							
	73	76	0-25	Musea	B	-	-	+
15	80	106	0-25	Monumentenzorg	B	-	-	+
16	88/89	21,2	0-25	Rijksarchieven	B	-	-	+
17	98	4,8	25-50	Sportopleidingen	C	-	+	-
18	98	17	50-75	Sportorganisaties	B	-	-	+
19	100	3	0	Investering sportacc.	B	-	+	+
20	101	5	25-50	Arbeidsaangelegenheden sport	B	-	+	+
21	45	39	0-25	Toneel mime	B	-	-	+
22	49	5,2	nvt	Productie fonds Ned. films	B	-	-	+
23	56	2,5	nvt	Culturele centra	B	-	-	+
24	44	101	0-25	Dans en muziek	B	-	-	+

Verzamelstaat no. XVII.1
Ministerie: Volksgezondheid en Milieuhygiëne

Nr.	Art. no.	Post mln.	Toep. %	Omschrijving	Sc	E	M	I
1	41	11	25- 50	Faciliteiten huisartsen opl.	C	+	+	-
2	42	2,6	0- 25	Ned. huisartsen inst.	A	+	+	+
3	46	26,5	0	T.B.C. bestrijding	B	-	-	+
4	49	5,5	0	Bestr. geslachtsziekten	B	-	-	+
5	55	27,3	0	Geneesk. schooltoezicht	B	-	-	+
6	51	10	0- 25	Onderzoek Cervix Carcinoom	B	-	-	+
7	60	12,2	25- 50	Keuring van waren	A	+	+	+
8	75 etc.	3	50- 75	Geneesmiddelenkeuring	A	+	+	+
9	57	35,8	0	Verslavingsziekten	C	-	-	-
10	40	18,5	0- 25	Subsidiëring opleidingen	C	+	+	-
11	61	5	75-100	Vleeskeuring (incl. L&V)	A	+	+	+

Hier en daar in de hoofdtekst is aangegeven dat op bepaalde onderwerpen of aspecten een vervolgstudie, wellicht in het kader van de heroverweging, zinvol te achten is. Onderstaand wordt een en ander nog eens samengevat:

Onderwerpen:

- *het onderwijsveld:*
  - a. *leerplichtonderwijs: welke mogelijkheden in internationaal perspectief (verdragen)*
  - b. *niet leerplichtig onderwijs: hoogte en differentiatie van eigen bijdragen, in relatie tot de studiefinanciering; een en ander in het licht van in het SCP-rapport «Profijt van de Overheid II», en van ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.*
- *welzijnsvoorzieningen: mogelijkheden van hogere minimale eigen bijdragen; mogelijkheden van verdere prijsdifferentiatie. Bij dit laatste ook cumulatieve effecten bezien.*
- *landbouw en visserij: zoeken naar mogelijkheden om zo spoedig mogelijk een andere wijze van subsidiëring te bereiken. Een en ander uiteraard in internationaal perspectief.*
- *privatisering: in alle opzichten is hier een uitdieping gewenst.*

Aspecten:

- *prijselasticiteiten van onderwerpen als welzijnsvoorzieningen, cultuurvoorzieningen en in concurrentie verkerende bedrijfstakken.*
- *in hoeverre kan de huidige koppeling van bepaalde eigen bijdragen aan de bijstandsnormen gewijzigd worden.*
- *verdelingsaspecten in de breedste zin; dat wil zeggen «Profijt van de Overheid II» betrekken bij het onderwerp profijtgedachte.*
- *mogelijkheden om goedkopere instrumenten in te zetten dan het niet volledig toepassen van de profijtgedachte. Te denken valt aan betere voorlichting en verplichte consumptie bij merit-overwegingen, en, bij externe effecten, aan het zwaarder belasten van gebruiksalternatieven (bij voorbeeld de auto) in plaats van het subsidiëren van de voorziening zelf (i.c. het openbaar vervoer).*

INHOUD

C-varianten Profijtgedachte

	Blz.
Hoofdstuk V. Buitenlandse Zaken	2
Hoofdstuk VI. Justitie	5
Hoofdstuk VII. Binnenlandse Zaken	6
Hoofdstuk VIII. Onderwijs en Wetenschappen	9
Hoofdstuk IXB. Financiën	12
Hoofdstuk X. Defensie	13
Hoofdstuk XI. Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordering	14
Hoofdstuk XII. Verkeer en Waterstaat	15
Hoofdstuk XIII. Economische Zaken	27
Hoofdstuk XIV. Landbouw en Visserij	37
Hoofdstuk XV. Sociale Zaken	55
Hoofdstuk XVI. Cultuur, Recreatie en Maatschappe- lijk Werk	65
Hoofdstuk XVII. Volksgezondheid en Milieuhygiëne	79

HOOFDSTUK V. BUITENLANDSE ZAKEN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. Benoeming beleidsveld
- b. Artikelnummer
- c. Huidig budgettaire bedrag; uitg. of ontv.

2. a. Wat zal het budgettaire voordeel zijn, rekening houdend met in-ningskosten?
- b. Welke fasering in de besparingen is te verwachten?
- c. Beschrijf eventuele indirecte effecten globaal. Niet al te uitvoerig kwantificeren.

3. a. Welke invloed zal uitgaan op de mate van gebruik van de voorziening?
- b. Is deze invloed in aanzienlijke mate bezwaarlijk uit hoofde van het aanwezig zijn van
  - positieve externe effecten
  - een merit-karakter
  - verdelingsaspectenlicht een en ander kort toe

4. Hoe kan door concrete vormgeving en prijsstelling een optimale bijdrage worden geleverd van allocatie en efficiëntie?

5. Wat zijn overwegingen pro en contra de concreet voorgestelde vorm van (gedeeltelijke) privatisering?

6. Beschrijf kort welke concrete stappen dienen te worden ondernomen om tijdig het voorstel tot toepassing van de profijtgedachte resp. van privatisering te realiseren.

Te beantwoorden vragen per variant: **100%**

Consulaire werkzaamheden.
Hoofdstuk V, Middelen artikelen 2, 3, 4 en 10;
Uitgaven diverse artikelen.
Ontvangsten f 52,4 mln.
Uitgaven f 57,5 mln.

100%: f 5,2 mln. (afgerond).

Drie à vier jaren.

Gering.

Gering.

Neen.

N.v.t.

N.v.t.

Wijziging van Wet Kanselarijrechten en diverse andere wetten waarin een verbod tot het in rekening brengen van rechten zijn opgenomen;
wijziging van overeenkomsten met andere landen met betrekking tot het aan wederzijdse onderdanen gratis verstrekken van visa;
wijziging Wet Kanselarijrechten en Legesbesluit (tarieven);
wijziging van de ministeriële beschikking ter uitvoering van de Wet Kanselarijrechten.

Ondanks vorenstaande wijzigingen zal het niet mogelijk zijn alle kosten op de «gebruikers» te verhalen, aangezien een aantal handelingen niet voor in rekening brengen van kosten en/of rechten in aanmerking komen, dan wel de overheid zelf als «gebruiker» optreedt. Voorbeelden hiervan zijn:

- het bijwonen van strafprocessen waarbij een Nederlander of een oorlogsmisdadiger terecht staat (algemeen Nederlands belang);
- het regelmatig bezoeken van Nederlandse gevangenen, of het onderzoeken van en rapporteren over de sociale omstandigheden van Nederlanders die om financiële ondersteuning hebben gevraagd (sociale taak Nederlandse overheid);
- het bijstaan van Nederlanders, die in het buitenland door calamiteiten zijn getroffen.

Conclusie: 100% toerekenen is *niet* mogelijk.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%**

Consulaire werkzaamheden.
Hoofdstuk V, Middelen artikelen 2, 3, 4 en 10;
Uitgaven diverse artikelen.
Ontvangsten f 52,4 mln.
Uitgaven f 57,5 mln. (globale toerekening).

20% : f 1 mln.
Eén à twee jaren.
Gering.

Gering.
Neen.

N.v.t.

N.v.t.

Wijziging van ministeriële uitvoeringsbeschikking van de Wet Kanselarijrechten (voorafgaand overleg met Beneluxpartners voor visarechten en voor zoveel nodig met ministers van economische zaken en van verkeer en waterstaat is noodzakelijk).

HOOFDSTUK VI. JUSTITIE

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per variant: **Optimale variant/10% variant**

Rechtshulp.

25.

169,8 mln.

ca. 10% (deze opbrengst kan gerealiseerd worden door een bijdrage die oploopt naar draagkracht, niet over alle onderdelen van de rechtshulp geheven wordt, en waarvan naar verwachting het afremmende effect niet al te ingrijpens is – voor de bezwaren daartegen: zie ad 100% variant).

Enige afremming.

Geen eigen bijdrage voor het eerste advies: in dit advies kan dan mede de financiële afweging betrokken worden.

Zie ad 20% variant.

Wetswijziging.

Algemene opmerking

Naast de bijdrage in de gefinancierde rechtshulp wordt de cliënt met andere kosten geconfronteerd: griffierechten, kosten van tolken, getuigen-deskundigen, en veroordeling in de proceskosten.

HOOFDSTUK VII. BINNENLANDSE ZAKEN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 100%

a. subsidie aan:

1. oorlogsgravenstichting.
  2. politiek-wetenschappelijke instituten.
  3. vormingsactiviteiten politieke partijen.
- b. 25.
c. f 7,6 mln.

a. f 1,5 mln.

- b. N.v.t.
c. Nauwelijks aan te geven.

- a. Mogelijk valt een deel van de voorzieningen weg, tenzij het mogelijk is andere inkomstenbronnen aan te boren.
b. Neen.

Afschaffen van subsidie.

N.v.t.

Besluit Ministerraad/wijziging begrotingswet.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%

a. Subsidie aan:

1. oorlogsgravenstichting.
  2. politiek wetenschappelijke instituten.
  3. vormingsactiviteiten politieke partijen.
- b. 25.
c. f 7,6 mln.

a. f 1,5 mln.

- b. N.v.t.
c. Nauwelijks aan te geven.

- a. Weinig invloed.
b. Neen.

Verlagen van subsidie.

N.v.t.

Besluit Ministerraad/wijziging begrotingswet.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%**

- a. Vakbondstientje.
  - b. 92.
  - c. f 2 mln.
-
- a. f 2 mln.
  - b. Geen.
  - c. Ook andere werkgevers betalen een dergelijke subsidie en zullen dat ook (willen) verminderen.
-
- a. *Weinig invloed.*
  - b. Neen.

Kosten van scholing zullen meer op de leden moeten worden verhaald (directe bijdrage of verhoging van contributie).

N.v.t.

Georganiseerd overleg + vergelijkbare situaties in bedrijfsleven.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%**

- a. Vakbondstientje.
  - b. 92.
  - c. f 2 mln.
-
- a. f 0,4 mln.
  - b. Geen.
  - c. Ook andere werkgevers betalen een dergelijke subsidie en zullen dat ook (willen) verminderen.
-
- a. *Weinig invloed.*
  - b. Neen.

Kosten van scholing zullen meer op de leden moeten worden verhaald (bijdrage of verhoging contributies).

N.v.t.

Georganiseerd overleg + vergelijkbare situaties in bedrijfsleven.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Invoering draagkrachtbeginsel bij toepassing van de vervoerskostenregeling ex artikel 13 Lager-onderwijswet voor leerlingen van het buitengewoon onderwijs.

Begroting Binnenlandse Zaken

80 mln.

f 12 tot f 15 mln.

Geen.

Geen.

N.v.t.

N.v.t.

Wijziging artikel 13 van de Lager-onderwijswet 1920.

Algemene opmerkingen

1. De huidige regeling komt er op neer dat de gemeenten 80% van de gemaakte vervoerskosten vergoed krijgen via het onderdeel sociale zorg van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. De resterende 20% moeten de gemeenten zien op te vangen uit de algemene middelen van het Gemeentefonds.

Voorgesteld wordt nu om de algemene middelen te verlagen met ten hoogste het bij deze 20% behorende bedrag. De gemeenten kunnen dan door middel van het invoeren van een draagkrachtbeginsel de hierdoor ontstane tekorten ontvangen.

2. Kan leiden tot verdelingsprobleem, omdat door deze maatregel alle gemeenten gekort worden, terwijl niet zeker is dat ook iedere gemeente uitgaven ter zake heeft.

3. Deze uitwerking kan gezien worden als een (lichte) uitwerking van het terugdringen van een deel der derde partijfinanciering.

HOOFDSTUK VIII. ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1: 20%

- a. Part-time opleidingen voor onderwijsgeevenden.
  - b. 279 (gedeeltelijk) en 280.
  - c. Ca. 75 mln.
-
- a. Ca. 15 mln.
  - b. Proportioneel over 5 à 7 jaar vanaf datum start operatie.
  - c. Wettelijke bepalingen te bezien en rechtspositionele belemmeringen voor de onderwijsgeevenden.
-
- a. Door hogere bijdrage zal in mindere mate van de voorziening worden gebruik gemaakt.
  - b. In geringe mate (gezien beperking met 20%) verdwijnen van pos. ext. en merit-effecten wat minder leerkrachten komen voor het adequate niveau (1e/2e graads) beschikbaar. Toekomstige behoefte aan VO-docenten is echter ook minder.
- In enige mate nadelige verdelingsaspecten (zie ook a).

Allocatie en efficiency: mogelijkheden voor studie bij buitenschools mondeling en schriftelijk onderwijs.

Pro: lagere kosten;
Contra: zie 3.b.

Beleidsuitsprake met inachtneming van rechtspositionele en wettelijke randvoorwaarden.
Plan tot gefaseerde inkrimping.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:. 2 100%.3

- a. Part-time opleidingen voor onderwijsgeevenden.
  - b. 279 (gedeeltelijk) en 280.
  - c. Ca. 75 mln.
-
- a. Ca. 65 mln.
  - b. Proportioneel over 5 à 7 jaar vanaf datum start operatie
  - c. Wettelijke bepalingen te bezien. Rechtspositionele belemmeringen voor de betrokken onderwijsgeevenden.
-
- a. Door hogere eigen bijdragen zal in mindere mate van de voorziening worden gebruik gemaakt.
  - b. Bezwaarlijk vanwege het verdwijnen van positieve ext. effecten en merit-karakter. Eveneens zullen minder leerkrachten voor het adequate niveau beschikbaar komen. Die echter nader te bezien in het kader van verminderde toekomstige behoefte aan VO-docenten.

Nadelige verdelingsaspecten mogelijk als gevolg van hogere financiële drempel om aan de studie deel te nemen (zie ook ad a).

Vormgeving: door aansluiting bij mondeling en schriftelijk buitenschools onderwijs, open universiteit, inschakelen.
Efficiency: idem.

Pro: uiteraard lagere kosten en zie 4.

contra:

- zie 3.b. en
- minder controle op inhoud van het onderwijsproces (het gaat grotendeels om het opleiden van onderwijsgeevenden!);
- beleidsuitspraken met inachtneming van rechtspositionele en wettelijke randvoorwaarden waarbij plan tot:
  - gefaseerde inkrimping van opleidingsplaatsen en mogelijk minder toelating studenten;
  - bezien de maatregelen die een kwaliteitsgarantie moeten bewerkstelligen (toelating, examens);
  - mogelijk actie naar open universiteit.

Algemene opmerkingen: N.B.: eigen variant 3 – zou identiek zijn aan variant 2.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *Variant: 2 – 100%*

- a. nascholing voor onderwijsgeevenden.
- b. art. 281.
- c. ± 32 mln.

- a. ± 30 mln.
- b. mogelijk geen.
- c. overheid geeft geen gelegenheid meer tot instandhouding onderhouden van de vakbekwaamheid of toerusting bij het uitvoeren van het werk voor onderwijsgeevenden.
Dit zal door de private sector moeten gebeuren.

- a. het hangt ervan af hoe en tegen welke kosten de private sector de voorziening zal kunnen opvangen.
Verminderde mate van gebruik staat vast.
- b. ja, dit zal nadelige gevolgen hebben voor de kwaliteit van het te geven onderwijs (v.w.b. ext.eff. en merit)
Verdelingsaspecten zijn negatief omdat meer-vermogenden gemakkelijker aan nascholing in de private sfeer zullen kunnen deelnemen.

Overheid kan kwaliteitseisen voor onderwijsgeevenden hoger stellen:

- a. vanuit de opleidingen:
- b. door eisen te stellen tijdens de uitoefening van het werk en controle daarop.

pro: besparing.

contra: zie 3.a. en b.

het onder 4 gestelde lijkt moeilijk haalbaar.

– beslissing minister:

●wettelijke context bezien:

●overleg onderwijsbonden.

- ontwikkelen van kwaliteit-onderwijsgeevenden tijdens uitoefenen van het vak blijvend te waarborgen incl. toetsing (controle) daarvan.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: – 1 20%–3.

- a. Nascholing voor onderwijsgeevenden
- b. art. 281.
- c. ca. 32 mln.

a. – minder kosten	ca.	6 mln.
– beperkte cursusgeldheffing		1 mln.
		<hr/>
		7 mln.

- b. geen.
- c. *minder vakbekwaamheid of toerusting door minder gelegenheid tot aanpassing aan huidige en toekomstige ontwikkelingen in het vak.*
  - a. minder gebruik van $\pm$ 20%.
  - b. zie 2.c.

N.v.t.

pro: besparing.

contra: beperking van mogelijkheden in een beleidsterrein waar, naar zeggen, grote behoefte is aan nascholing.

- beslissing minister (met voorafgaand overleg met onderwijsorganisaties).

Algemene opmerkingen

N.B. Gezien de toch problematische realiseringskant van variant 2 zou variant 3 identiek aan variant 1 kunnen zijn.

HOOFDSTUK IX B. FINANCIËN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per **variant**:

100% variant

- a. waarborgrecht van platina, gouden en zilveren werken.
  - b. artikel 71 Middelen IX B-1981.
  - c. ontvangsten f 5 500 000.
- I.v.m. de stagnatie in de consumptie van platina, gouden en zilveren werken zijn de apparaatskosten niet meer gedekt door de opbrengst. Tariefaanpassing en afslanking van het apparaat is in voorbereiding.

Bij het uitgangspunt dat de apparaatskosten moeten worden gedekt door de opbrengst zijn er noch voor- noch nadelen in budgettair opzicht.

- a. Geen.
- b. N.v.t.

N.v.t.

contra: gevaar van bedrog en misleiding.

pro: geen dwingende overheidstaak.

De profijtgedachte wordt toegepast bij de waarborg. Periodiek moeten de waarborgstarieven worden aangepast aan de gestegen apparaatskosten. Privatisering: nader te bepalen aan de hand van het overleg met de organisatie van fabrikanten, groothandelaren, importeurs en detailhandelaren, de Federatie Goud en Zilver.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per **variant**:

- a. legesgelden inzake register van registratie en geregistreerde akten.
- b. artikel 75 Middelen IXB-1981.
- c. ontvangsten: circa 1,8 mln.

- a. In de 100%-variant wordt ervan uitgegaan dat de helft van de kosten van de verleende dienst in rekening wordt gebracht.

Uitgaande van gelijkblijvende aantallen akten is het budgettair voordeel:

20%-variant: 337 928

100%-variant: 1 500 154

- b. fasering ligt, gezien de bedragen van de verhoging niet voor de hand.
- c. gering.

- a. gering.
- b. neen.

N.v.t.

N.v.t.

Verhoging van leges dient te geschieden bij algemene maatregel van bestuur.

HOOFDSTUK X. DEFENSIE

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per **variant**:

Militaire tehuizen.

17.

f 4 mln.

Afhankelijk van de mate waarin de consumptieprijzen worden verhoogd kan het mogelijk zijn het exploitatietekort (=subsidiebedrag) te verlagen. Afhankelijk van de prijselasticiteit kan ook het *verlagen* van de consumptieprijzen (met grotere vraag) leiden tot vermindering van het subsidiebedrag.

Bij hogere prijs waarschijnlijk minder «consumptie» Dit kan leiden tot een groter exploitatie-tekort (subsidiebedrag).

De allocatie en efficiëntie wordt hierdoor niet gewijzigd.

De militaire tehuizen zijn geprivatiseerd.

Bij het verlenen van subsidie eisen dat de consumptieprijzen worden verhoogd.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Kadaster en Openbare Registers (KADOR).
89 t/m 92.
Ca. f 250 mln.

Voor dienstverlening aan derden wordt momenteel ca. 102 mln. ontvangen; bij een eventuele tariefsverhoging van 20% stijgen dus de ontvangsten met ca. 20 mln. Voor werkzaamheden ten behoeve van de ruilverkaveling wordt van L. en V. 36,5 mln. ontvangen; een evenredige doorberekening van de tariefverhoging zou ca. 7 mln. opleveren.

Is afhankelijk van het tempo waarin naar een kostendeekkende bijdrage wordt toegewerkt:

Overleg met E.Z. in het kader van de Prijzenwet e.d.

Niet bekend.

Voor de belangrijkste taak (registratie onroerend goed) verkeert het KADOR in een monopoliepositie; daardoor behoeft het verbruik niet te worden beïnvloed door een substantiële prijsstijging. Ook voor nevenactiviteiten als de informatieverschaffing aan derden zal vermoedelijk gelden dat de vraag inelastisch is.

Nee.

Zie blz. 2

In de privatiserings sfeer zijn wel enkele beleidsvarianten, bij voorbeeld ook in de sfeer van zelf doen versus uitbesteden denkbaar. Inventarisatie voor- en nadelen volgt.

1. Actualisering kostprijsberekening en wijze van kostendoorberekening.
2. Herziening tarievenbesluit. (zie hieronder).
3. Nadere bestudering privatiseringsmogelijkheden. (Er worden thans reeds werkzaamheden uitbesteed).

Ad. de vragen 4 en 6

Beleidsvarianten met betrekking tot de toepassing van de profijtgedachte kunnen mogelijk worden gerealiseerd door:

1. nader te bezien in hoeverre de uit 1964 daterende norm voor de tariefopbrengsten – 50% van de totale kosten bij wijze van retributie – moet worden aangepast;

2. de automatiseringskosten van de onroerend-goedregistratie (in 1981 ca. 11 mln.) te zien als een bedrijfsinvestering die uit de tariefopbrengsten moet worden gefinancierd (evenals bij voorbeeld de investeringen in telefoonvoorzieningen bij de PTT uiteindelijk worden gefinancierd uit de tarieven voor de abonnees).

Bij de «100%-variant» kan het – naast het treffen van de bovengenoemde maatregelen – nodig zijn om het Tarievenbesluit met betrekking tot het KADOR op het gebied van gratis informatieverschaffing aan departementen en gemeenten af te schaffen. Dit in geval het onbillijk zou zijn om de totale kosten van het KADOR alleen op de cliënten buiten de overheidssfeer af te wettelen.

Overigens kunnen bij beleidsvarianten waarbij een aanzienlijk groter deel van de uitgaven door middelenontvangsten wordt gedekt complicaties ontstaan door het stringente begrotingsbeleid. Immers, bij dit beleid geldt de norm dat onderschrijving van de middelenontvangsten aan de uitgavenzijde moet worden gecompenseerd. Bij het KADOR worden de inkomsten sterk mede bepaald door de exogene invloeden van de onroerend-goedmarkt.

HOOFDSTUK XII VERKEER EN WATERSTAAT

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%/100% variant

Bijdrage aan Nederlandse Spoorwegen in afdekking van verlies sector goederenvervoer, *werkelijke verlies*

61.	annuïteit	f 42,1 mln.
f 145 000 000	verlies (KGV)	f 38,0 mln.
	capac. kosten	
	gemengd gebruik	f 141,0 mln.

Verwacht voor 1981: f 221,1 mln.
(zie toelichting op blz. 2)

Geen mogelijkheden, ook al gezien het feit dat het bedrag op de begroting (f 145 mln.) en de realisatiecijfers (f 221 mln.) ver uit elkaar liggen, maar met name omdat een tariefverhoging een sterke volumedaling met zich mee zal brengen (hoge prijselasticiteit) in verband met verschuivingen naar andere vervoerswijzen (weg, water, lucht).

Sterke afname.

Ja.

Een verhoging van het tarief kan leiden tot beëindiging van het goederenvervoer per spoor. Dit zou onder meer ver gaande consequenties hebben voor de zeehavens en de positie van Nederland in internationaal vervoer (denk aan de positie van Nederland als belangrijk doorvoerland in Europa). Ook spelen defensiebelangen en veiligheidsaspecten een rol. In vergelijking met goederenvervoer over de weg zijn er voorts positieve milieu-effecten. Zie verder toelichting op blz. 2.

De NS is prijsvolger. Bij de prijsstelling zal de NS zich dus altijd moeten richten op de situatie bij het concurrerend weg- dan wel watervervoer.

N.v.t.

N.v.t.

Ad vraag 1

- De rijksbijdrage via het Ministerie aan de NS bestaat uit drie elementen:
1. de afdekking van verliezen uit het verleden (1973–1975) via een 20-jarige annuïteit van circa 42 mln. gld.
  2. de afdekking van het verlies van het betreffende jaar op basis van «kosten goederenvervoer» (KGV) en
  3. de afdekking van kosten voor het gemengd gebruik van het aanwezige productie-apparaat.

Er is geen enkele beleidsvariant mogelijk nu realisatiecijfers en bedragen op de begroting zover uit elkaar liggen. Verwacht wordt dat dit in de komende jaren verder zal verslechteren.

Ad vraag 3

Van het totale goederenvervoer van de NS is ongeveer 70% grensoverschrijdend vervoer, waarvan een belangrijk deel vervoer van en naar de zeehavens. Het buitenspel zetten van deze schakel in de vervoerketen zou ernstige gevolgen hebben voor de Nederlandse positie in het internationale vervoer en voor de positie van de Nederlandse zeehavens, zoals uit een onderzoek van het organisatie-adviseursbureau Horringa en De Koning blijkt.

Voor het functioneren van de Nederlandse zeehavens is de aanwezigheid van een adequaat goederenvervoer per rail van groot belang, omdat zonder railvervoer waarschijnlijk belangrijke ladingpakketten naar buitenlandse havens zullen overgaan. Voor een diepergaande analyse kan verwezen worden naar o.m. de beleidsnota NS goederenvervoer welke in maart 1981 aan de Kamer is aangeboden.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%/100%**

Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart.

103

1981 – f 1,3 mln.

Inclusief f 0,4 mln. bijdragen Defensie als bijdrage in natura volgens overeenkomst met militaire zweefvliegclubs

Een verdergaande toepassing van het profijtbeginsel zal tot een vermindering en uiteindelijk mogelijk zelfs tot beëindiging van de gesubsidieerde activiteiten leiden. Door de vermindering van activiteiten zal de dekking van de vaste kosten teruglopen waardoor per saldo geen substantiële budgettaire voordelen verwacht kunnen worden. Voorts verricht de KNVvL inspectietaken met betrekking tot de luchtwaardigheid van de toestellen, welke bij verlaging van de subsidie door de overheid zelf verricht zullen moeten gaan worden (betekent meerkosten).

Een vermindering en uiteindelijk mogelijk een beëindiging van de gesubsidieerde activiteiten.

Het positieve externe effect van de vereniging op de kwaliteit en veiligheid van het zweefvliegen zal afnemen en de selectiemogelijkheden van partiële vliegers van de verkeers- en militaire luchtvaart zullen verminderen. De rijksoverheid verliest de coördinatiemogelijkheden, welke zij thans via de KNVvL heeft (alsmede het voorstel dat men thans met slechts één gesprekspartner te maken heeft).

Gegeven de doeleinden van de subsidiëring is de huidige prijsstelling optimaal.

De activiteiten zijn reeds geprivatiseerd in vereniging.

Een voorstel voor een versterkte toepassing van de profijtgedachte is niet zinvol aangezien daarmee de doeleinden, die met de subsidiëring worden beoogd, in het gedrang zouden komen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%/100%**

Luchtvaartterreinen.

115.

1981 – f 6,33 mln.

Het budgettair voordeel zal theoretisch bij een vermindering van de rijksbijdrage in de tekorten met 20% f 0,9 mln. bedragen en bij een volledige kostendekking f 4,5 mln. bedragen. Bij een vermindering van rijksbijdrage zullen evenwel ook de andere contribuanten in de exploitatietekorten een vermindering van hun aandeel willen. Een en ander zou extra sterke stijgingen van de regionale luchthaventarieven tot gevolg hebben hetgeen zeker verkeersafstotend zal werken. Door de vermindering van het verkeer zal dekking vaste kosten teruglopen.

Sluiting van de regionale vliegvelden.

Sluiting heeft tot gevolg dat de regio's niet meer kunnen beschikken over snelle vervoermogelijkheden door de lucht, hetgeen negatieve effecten op de regionale werkgelegenheid zal hebben alsook op de regionale inkomensverdeling.

De huidige prijsstelling is een optimum van enerzijds het streven naar volledige kostendekking en anderzijds het beschikbaar houden van regionale luchtvaartterreinen.

De luchthavens zijn geprivatiseerd in de vorm van N.V.'s.

Bij versterking van het profijtbeginsel zou overleg geopend moeten worden met de mede-exploitanten van de luchtvaartterreinen. Dit zijn merendeels regionale overheden die belang hebben bij de instandhouding van regionale luchtvaartterreinen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%/100%** variant voor tweetal activiteiten welke onder dit artikel vallen. Overige activiteiten: geen kostendoorberekening mogelijk.

Luchtvaartinspectie.

119 t/m 121. Uitgaven: personeel – f 8 mln., materieel f 3,9 mln.

Inkomsten: f 0,8 mln.

Een kostendoorberekening is slechts mogelijk bij luchtwaardigheidsonderzoeken en afgiftebewijzen van bevoegdheid. Een verhoging van de kostendoorberekening met 20% c.q. volledige kostendoorberekening zal tot een budgettair voordeel leiden van f 400 000 c.q. f 2 mln.

Fasering in 4 jaar.

De weinig florissante resultaten van de luchtvaartmaatschappijen zullen verder onder druk komen te staan.

Geen.

Doordat de activiteiten van de Luchtvaartinspectie in overwegende mate een afgeleide zijn van de Nederlandse luchtvaartactiviteiten zal de concrete vormgeving en prijsstelling geen invloed uitoefenen op de allocatie en efficiëntie.

Het vaststellen van de luchtwaardigheid van een luchtvaartuig of de bevoegdheid van luchtvaartpersoneel is van een dermate groot belang voor de veiligheid en het milieu dat een directe uitvoering door de verantwoordelijke overheid noodzakelijk is.

De verhoging van de tarieven is gebonden aan de voorschriften van Economische Zaken inzake de vaststelling van verhogingen van overheidstarieven. Overleg met Economische Zaken is derhalve noodzakelijk.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 100% (voor een klein deel van de activiteiten).

Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
Uitgaven: 135 t/m 142; Middelen: 66 en 67;
Uitgaven f 48,8 mln.; Middelen: Algemeen f 1,5 mln.
Verrekening voor exploitatie weerschip f 3,6 mln.
Verrekeningen: Rijksluchtvaartdienst (artikel 129) f 8,2 mln., Rijkswaterstaat f 0,4 mln., Scheepvaart en Maritieme Zaken (artikel 91) f 0,3 mln.

a. f 0,3 mln. (dit betreft verhoging van de algemene inkomsten; de ontvangsten van f 3,6 mln. ligt vast in het NAOS-verdrag waarbij Nederland 90% van de kosten van het weerschip Cumulus terugkrijgt (zie ook toelichting ommezijde).

b. waar directe relaties aanwezig zijn tussen KNMI en gebruikers kunnen tariefverhogingen betrekkelijk snel worden geëffectueerd. Besprekingen met media die weerberichten verspreiden zullen aanzienlijk meer tijd vergen.

c. Voor een aantal activiteiten verkeert het KNMI in een concurrentiepositie met buitenlandse meteorologische instellingen; de vraag naar deze activiteiten wordt door meerdere factoren beïnvloed zoals wisselkoers-verhoudingen, tariefstellingen, frequentie en kwaliteit van de berichtgeving.

Rekening zal moeten worden gehouden met enige vermindering van activiteiten; de omvang daarvan is niet voorspelbaar.

Geen aanzienlijke bezwaren.

Aangezien de dienstverlening van het KNMI voor het overgrote deel een collectief goed is, zal verhoging van de kostendekking van het overige deel van de dienstverlening hooguit een marginale bijdrage kunnen leveren aan optimale allokatie en efficiëntie.

Vanwege militair strategische belangen dient de weerberichtgeving te allen tijde te zijn veiliggesteld. Een particuliere instelling zal niet kunnen voldoen aan de noodzakelijke regelmaat, differentiatie en algemene beschikbaarheid van de weerberichtgeving en evenmin voldoende onderzoek kunnen verrichten. Veiligheidsaspecten internationale samenwerking.

Voor zover de berichtgeving plaatsvindt via radio, televisie, telefoon en pers zou daarmee overleg geopend dienen te worden.

Waar directe relaties met gebruikers aanwezig zijn zouden contractuele besprekingen gevoerd dienen te worden.

Een van de grondbeginselen van de wereldmeteorologie is dat de nationale meteorologische instellingen inhoudelijk en financieel verantwoordelijk zijn voor de gegevensvergaring en -bewerking binnen het grondgebied dat hun regardeert. Elke meteorologische instelling is voor zijn taakuitvoering aangewezen op deze internationaal verzamelde gegevens. Door deze situatie is het niet mogelijk nationaal de kosten per activiteit vast te stellen en toe te rekenen.

Voor zover de dienstverlening in aanmerking komt voor toepassing van het profijtbeginsel worden de kosten die direct samenhangen met die dienstverlening reeds volledig in rekening gebracht. Doordat het niet mogelijk is de kosten van meteorologische gegevensvergaring, -bewerking en -onderzoek nationaal toe te rekenen kan ook niet worden vastgesteld in welke mate bij genoemde dienstverlening van kostendekking sprake is wanneer het integrale kostenbegrip wordt gehanteerd. Op volstrekt arbitraire gronden zou gesteld kunnen worden dat aan de «overhead»-kosten moet worden meebetaald en zijn de consequenties van een verhoging van de vergoedingen met gemiddeld 20% voor zover mogelijk aangegeven.

Binnen de begroting van Verkeer en Waterstaat vindt een verrekening van de aanwijsbare kosten plaats met Rijksluchtvaartdienst, Rijkswaterstaat en Directoraat-Generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken ten bedrage van f 8,9 mln.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%/20%**

Staatsvissershavenbedrijf te IJmuiden.
Begroting SVHB 1981.
Lasten f 13,4 mln.; baten f 10,2 mln.

Niet haalbaar via verhoging van havengelden en retributies met betrekking tot de visafslag, gezien onder meer het feit dat de prijselasticiteit van het aanbod beïnvloed wordt door de mogelijkheid om naar andere havens c.q. visafslagen uit te wijken.

De mogelijkheden om een volledige kostendekking te behalen, zijn afhankelijk van externe factoren zoals de visstand en de vangstbeperking (vangstgrootte).

- a. Bij eenzijdige verhoging van tarieven door Staatsvissershavenbedrijf zal vermindering van bedrijvigheid plaatsvinden bij de visafslag en in de haven. Schepen zullen uitwijken naar andere havens en vissers zullen elders hun vis op de markt brengen.
- b. Werkgelegenheid in het gebied rond het SVHB loopt terug. Problemen met betrekking tot controle op vangstbeperking. Inkomenspositie vissers zal verder verslechteren.

Verhoging retributies en havengeld zal moeten plaatsvinden in overleg met de andere havens en visafslagen. De mogelijkheden zijn echter sterk afhankelijk van onder meer de inkomenspositie van de vissers welke thans door de vangstbeperking in verband met de visstand problematisch is.

N.v.t.

Overleg met andere havens en visafslagen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%/100%

Bijdrage in de nadelige exploitatiesaldi van havenschappen.
175/1.
f 1 600 000

Een verdere toepassing van het profijtbeginsel dan thans het geval is, zal waarschijnlijk leiden tot een vergroting van het exploitatietekort gezien de verslechtering van de concurrentiepositie met andere havens.

Een verdergaande toepassing van het profijtbeginsel zal leiden tot een afnemend gebruik van de faciliteiten van de havenschappen. Een afname van het gebruik zal leiden tot een negatief effect op de regionale ontwikkeling (het gaat om de havens in Delfzijl, Terneuzen en Vlissingen), zoals verslechtering van de werkgelegenheid en vermindering van de spin-off effecten. Dit heeft ook gevolgen voor de regionale inkomensontwikkeling.

Geen verbetering mogelijk.

N.v.t.

N.v.t.

Opmerkingen

Er mag van uit gegaan worden, dat gezien de wankelende concurrentiepositie van de havenschappen, een substantiële verhoging van die tarieven niet mogelijk is zonder gevaar voor grotere exploitatieverliezen. De havenschappen zijn door middel van wet opgericht ter bevordering van de regionale ontwikkeling.

Vragen schema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%

veer Rozenburg-Maassluis.
196/2.
f 1,3 mln.

f 260 000

1 jaar.

Minieme verhoging verkeersaanbod bruggen en tunnels in en rond Rotterdam.

Beperkte invloed.

Verhoging tarief heeft beperkte sociaal-economische effecten op lokaal niveau.

Verschillende bijdragen van verschillende categorieën gebruikers.

pro: zeer lokale belangen, exploitatie hoort in private sector en is als zodanig reeds verpacht.
contra: taak van overheid voor onderhouden verbinding welke was doorbroken door het graven van een waterweg.
Rijk en provincie delen nadelig exploitatieresultaat.
Taak voor lokale overheid ten aanzien van het onderhouden van lokale verbindingen.

Overleg met Economische Zaken en provincie over een tariefverhoging van 10%.

Opmerkingen

De prijselasticiteit is gering. De provincie wilde onlangs de tarieven verhogen. Maassluis laat de vuilnisauto's van de pont gebruik maken en bespaart zo f 100 000 per jaar. Besparing wordt vooral ook in de kostensfeer gezocht.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: Haalbaarheidsvariant

Veer Rozenburg–Maassluis.

196/2.

f 1,3 mln.

f 260 000.

3 jaar.

Zwakke verhoging verkeersaanbod bruggen en tunnels in en rond Rotterdam.

Nauwelijks invloed.

Verhoging tarief heeft enige beperkte sociaal-economische effecten op lokaal niveau.

Verschillende bijdragen van verschillende categorieën gebruikers.

pro: zeer lokale belangen, exploitatie vervoer hoort soms in private sector en is als zodanig verpacht.

contra: taak van overheid voor onderhouden verbinding welke doorbroken door het graven van een waterweg.

Rijk en provincie delen nadelig exploitatie-resultaat. Taak voor lokale overheden ten aanzien van het onderhouden van lokale verbindingen.

Overleg met Economische Zaken en provincie over een tariefverhoging van 20%.

Opmerkingen

Prijselasticiteit gering. Provincie wilde onlangs tarieven niet verhogen.

Lokale politieke druk tegen verhoging is sterk.

Maassluis gebruikt pont voor vervoer vuilnisauto's en bespaart zo f 100 000 per jaar. Besparing wordt vooral ook in de kostensfeer gezocht.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%-variant

Westerscheldeveren en veren Schiermonnikoog en Ameland.
196/3, 162, art. 2 RWF.
ca. f 30 000 000.

f 6 000 000.
3 jaar (Westerschelde veren) en 1 jaar (Waddeneilanden).
Nauwelijks te verwachten.

Nauwelijks invloed.
Beperkte sociaal-economische effecten op lokaal en nationaal niveau wat betreft de Westerschelde veren en zeer beperkt sociaal-economische effecten op lokaal niveau wat betreft Schiermonnikoog en Ameland.

Verschillende bijdragen van verschillende categorieën gebruikers.

Pro: de overweging dat exploitatie van vervoer in de private sector thuis hoort.
contra: de overweging dat de overheid de zorg voor de verbindingen naar ieder landsdeel heeft.

Overleg met EZ en Provincie over een tariefverhoging van 38% en 4%.

Opmerkingen

Ameland en Schiermonnikoog Rijksveer (uitbestede exploitatie). Westerschelde provinciale veren. Tarieven Waddenveren nu ca. 2 x zo hoog als Westerscheldeveren. Zware politieke druk tegen verhoging uit Zeeland.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: Haalbaarheidsvariant

Westerscheldeveren en veren Schiermonnikoog en Ameland.
196/3, 162, art. 2 RWF.
ca. f 30 000 000.

f 12 000 000.
6 jaar (Westerschelde) en 5 jaar (Wadden-eilanden).

Enige terugloop mogelijk.
Enige sociaal-economische effecten op lokaal en nationaal niveau wat betreft de Westerscheldeveren en enige beperkte sociaal-economische effecten op lokaal niveau wat betreft Schiermonnikoog en Ameland.

Verschillende bijdragen van verschillende categorieën gebruikers.

pro: de overweging dat exploitatie van vervoer soms in de private sector thuishoort.
contra: de overweging dat de overheid de zorg voor de verbindingen naar ieder landsdeel heeft.

Overleg met EZ en Provincie over een tariefverhoging van 75% en 30%. Daar 75% ongetwijfeld problematisch zal zijn, verdient het de voorkeur Zeeland een gedeelte van het tekort te laten betalen. Een onderzoek van de concurrentiepositie van Zeeland ten opzichte van België zal nodig zijn. Dit geldt ook voor een onderzoek naar de toekomstige tarieven van de WOV.

Opmerkingen

Ameland en Schiermonnikoog Rijksveer (uitbestede exploitatie). Westerschelde provinciale veren.

Tarieven Waddenveren nu ca. 2x zo hoog als Westerscheldeveren. Zware politieke druk tegen verhoging uit Zeeland. Het Zeeuwse tarievenbeleid is een provinciale zaak. Eenzijdig korten van de bijdrage aan de Westerschelde behoort tot de mogelijkheden van de minister.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%-variant

Maasveren.
art. 2 RWF, 162.
f 1,5 mln. uitg.

f 300 000.
Binnen 1 jaar.
Niet te verwachten.

Vrijwel geen invloed.
Zeer beperkte sociaal-economische effecten op lokaal niveau
Neen.
Neen.

Grotere bijdrage van grote gebruikers.

pro: zeer lokale belangen, exploitatie hoort thuis in de private sector en is als zodanig reeds verpacht.

contra: taak voor de lokale overheid ten aanzien van het onderhouden van lokale verbindingen.

Overleg met Economische Zaken en Domeinen over een grotere tariefsverhoging (17%) en overdracht veren.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: Haalbaarheidsvariant

Maasveren. art. 2 RWF, 162.
f 1,5 mln. uitg.

f 0,5 mln. in proefperiode en later mogelijk f 1,5 mln.
Proefperiode van 3 jaar en afhankelijk van opgedane ervaring volledige kostendeckking (gefaseerd ingevoerd) of andere oplossing.
Grotere bereidheid tot privatisering of overname door lokale overheid.

Weinig invloed.

Beperkte sociaal-economische effecten op lokaal niveau.

Neen.

Neen.

Grotere bijdrage door grotere en meer inelastische gebruikers.

pro: zeer lokale belangen, exploitatie van bepaalde soorten vervoer hoort thuis in de private sector en is als zodanig reeds verpacht. In het verleden waren dit reeds particuliere ponten.

contra: taak voor de lokale overheid ten aanzien van het onderhouden van lokale verbindingen.

Overleg met Economische Zaken, Domeinen en eventuele lokale overheden en exploitanten over een grotere tariefsverhoging en overdracht veren.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%**

BETONNING WESTERSCHELDE TEN BEHOEVE VAN BELGIË

art. 35 van de middelenbegroting 1981

f 3 500 000 waarvan aandeel van het benoemde beleidsveld ca. f 1 400 000 = ontvangsten.

f 700 000

N.B. Deze kwestie betreft in feite alleen de wijze van berekening van de kosten verbonden aan de inzet van duurzame kapitaalgoederen.

De Belgen gaan uit van de historische aanschaffingsprijs, DGSM daarentegen van de vervangingswaarde.

Fasering is niet aan te geven.

Een 20% variant is hier niet van toepassing.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%/haalbaarheidsvariant**

Loodsdienst (loodsgelden).

art. 34 van de middelenbegroting 1981.

f 168 500 000, incl. de vergoedingen ontvangsten.

f 7 400 000, uitgaande van 80% kostendekking en de huidige wijze van kostenberekening.

Kosten van de loodsdienst zijn thans onderwerp van studie door interdepartementale commissie.

4 à 5 jaar, op voorwaarde dat interdepartementale overeenstemming en de medewerking van België wordt verkregen.

Waarschijnlijk geen effect op de concurrentiepositie van de Nederlandse havens.

Waarschijnlijk geen in verband met 2c.

Neen.

Bij privatisering is een wetswijziging noodzakelijk. Loodsdienst van rijksweg is landelijk beter te organiseren, coördineren en te controleren. Geen vorm van privatisering in verband met noodzaak van controle op schip en totale scheepvaartpatroon om redenen van veiligheid en milieu.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20% van een deel van de activiteiten (tevens haalbaarheidsvariant)

Artikel 92: Vergoeding aan PTT – f 6,3 mln.

1. in verband met het veiligheidsverkeer ten behoeve van de scheepvaart – f 5,1 mln.
2. in verband met toezicht op scheepsradiostations f 1,3 mln.
3. telex over radio-uitzendingen – f 15 000.

f 260 000

ad 1. Dit betreft een doorberekening van de volledige kosten van diensten die PTT ten behoeve van DGSM verricht welke niet aan derden zijn door te berekenen.

ad 2. Dit betreft een doorberekening van tekorten die ontstaan doordat PTT ten behoeve van DGSM activiteiten op niet kostendekkende basis uitvoert. Indien 20% van de thans niet gedekte kosten aan de klant in rekening worden gebracht ontstaat een budgettair voordeel van f 260 000.

ad 3. N.v.t.

Aangezien de meeste activiteiten voortvloeien uit internationale en wettelijke voorschriften kan een beperkte vermindering van het gebruik worden verwacht (grotere verhoging leidt tot uitwijken naar buitenland).

Onder ad 2 is begrepen een post voor examens voor de bediening van radio-apparatuur. De kosten daarvan bedragen f 260 000, waarvan slechts f 5200 in de vorm van examengelden is gedekt. Een verhoging van de kostendekking bij dit onderdeel zal negatieve inkomenseffecten hebben.

PTT is staatsbedrijf. Het onderbrengen van deze activiteiten bij PTT is derhalve reeds een vorm van privatisering.

De resulterende tariefverhogingen zullen moeten worden ingepast in het PTT-tarievenbeleid, hetgeen weer wordt afgestemd op het beleid ten aanzien van overheidstarieven.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%

Activiteiten Scheepvaartinspectie.

art. 40 en 41 van de middelenbegroting 1981.

f 1 150 000 ontvangsten.

f 700 000

Minimaal in twee fasen.

Nadere studie nodig. Een verdergaande toepassing van de profijtgedachte kan tot gevolg hebben dat de veiligheid van de zeevaart en de binnenvaart in gevaar komt.

Een uitgebreid onderzoek naar de mogelijkheden en de hieraan verbonden consequenties. Voorstellen tot tariefaanpassing, mede in overleg met Economische Zaken.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **20%** à **100%**

Activiteiten Scheepsmetingsdienst.
art. 43 van de middelenbegroting 1981.
f 810 000, ontvangsten.

ca. f 500 000 (20%) tot f 2 500 000 (100%).
Minimaal in twee fasen (20%) tot 4 à 5 jaar (100%).

Waarschijnlijk beperkt. Uitgebreide voorstudie is nodig om effecten te bepalen.

Een uitgebreid onderzoek naar de mogelijkheden en de hieraan verbonden consequenties. Voorstellen tot tariefaanpassing, mede in overleg met Economische Zaken.

HOOFDSTUK XIII. ECONOMISCHE ZAKEN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Rijksnijverheidsdienst.
39 en 40.
f 10 935 000

-/- 20%.

f 2 187 000.
Geen inning.
Geleidelijk in verband met ontslag
personeel.
Beperking verlichtingsactiviteiten
aan kleine en middelgrote bedrijven.

Sterke beperking.
Ja.
Ja.

-/- 100%.

f 10 935 000
Geen inning.
Geleidelijk in verband met opheffing
RND.
Verlichting overlaten aan commer-
ciële bureaus. Sterke beperking
voor de kleine en middelgrote be-
drijven.

Valt geheel weg.
Ja.
Ja.

Prijsstijging kan niet uitgaan boven de algemene kostenstijging.

contra: privatisering RND leidt tot verlies aan beleidsmatige inbreng van de departementale dienst in het overheidsbeleid. Ook grotere belasting departement vanwege de regelingen die de RND thans uitvoert. Een particuliere RND zal overigens gesubsidieerd moeten worden.
pro: geen.

Tijdig beslissen. Problematisch in verband met rechtspositie personeel dat over moet naar particulier geworden instelling. Ook ontslagen als resultante goedkoper moet zijn dan huidige kosten RND.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

normalisatie.

19.

2 162 000.

-/- 20%

432 400.

Geen inning.

Fasering over enige jaren noodzakelijk in verband met ontslagen personeel.

Normalisatie activiteiten sterk beperkt.

Zal sterk worden beperkt.

Ja.

Ja.

-/- 100%

2 162 000.

Geen inning.

Fasering in de tijd in verband met opheffing NNI.

Normalisatie wordt niet meer verricht door instituut.

Zal tot 0 worden gereduceerd.

Ja.

Ja.

Normalisatie en certificatie is uit industriepolitieke overwegingen erg gewenst.

Prijsstijging mag niet uitgaan boven gemiddelde kostenstijging.

Profijtbeginsel niet verder toepasbaar dan thans reeds geschiedt. Besluit tot afbouw van de voorziening tijdig nemen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Ned. Instit. voor Nijverheid en Techniek.

19.
349 000.

-/- 20%

69 800
Fasering over enige jaren noodzake-
lijk in verband met inkrimping
NINTS wellicht zelfs opheffing.
Voorziening beperkt of valt weg.

Sterk beperkt.
Ja.
Ja.

-/- 100%

349 000.
Fasering in de tijd in verband met
opheffing NINTS.
Voorziening valt weg.

Niet meer.
Ja.
Ja.

Prijsstijging mag niet uitgaan boven de gemiddelde prijsstijging.

Profijtbeginsel niet verder toepasbaar dan thans reeds geschiedt. Besluit tot
afbouw tijdig nemen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Dienst van het IJkwezen (metrologische kwaliteitsbewaking).
1980: f 23 mln. kosten, f 4,6 mln. ink.

100%

18,4 mln.
5 jaar.
Achteruitgang metro-
logische kwaliteit; ver-
slechtering Ned. con-
curr. positie.

Sterke afneming aantal keuringen; uitwijking naar buitenland; afbouw deel prod.

50%.

9,20 mln.
3 jaar.
ten dele
id;
ook efficiencyvergroting.

ten dele
id.;

20%.

3,7 mln.
1 jaar.

Ja: voorziening noodzakelijk voor kwalitatief opereren bedrijfsleven.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

pro: kostenvermindering voor overheid; efficiencyvergroting.

contra: geen overwegende bezwaren; bij vergaande privatisering gevaar verlies objectiviteit en uniformiteit.

(N.B. privatisering lang niet overal mogelijk; ook bij privatisering blijven er overigens kosten).

Per categorie-activiteiten bezien of kostenbesparingen kunnen worden bereikt door:

- a. tariefsverhoging;
- b. frequentievermindering controle en herkeuring;
- c. privatisering controle.

Overleg met Directie Prijzen (en D.-G. I) en bedrijfsleven.

Algemene opmerkingen

De activiteiten van het IJkwezen bestrijken vele terreinen; per terrein dienen de effecten van te nemen maatregelen apart te worden bezien.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

CIMK.

63.

f 8 953 000 (uitgaven).

f 447 000.

In principe direct te realiseren (na ontslag).

Vermindering van het aantal adviseurs in dienst van het CIMK.

Bezuiniging zal gerealiseerd moeten worden door een rechtstreekse vermindering van het aantal adviseurs, of door verhoging van de tarieven. Dit laatste zal echter op zijn beurt weer leiden tot een geringer beroep op de CIMK-adviezen, waardoor op termijn het apparaat wordt uigehold.

De verdergaande privatisering zal leiden tot een beperktere inschakeling van de CIMK-adviseurs door de ondernemers in het MKB. Dit «gat» kan slechts ten dele door andere adviesinstanties worden opgevuld en leidt dus tot een economisch en maatschappelijk (voorzieningenniveau) ongewenste vermindering van het gebruik van advies. De structuurverbetering in het MKB, met de bijkomende gevolgen voor de werkgelegenheid en de inkomenspositie, komt daarmee in de knel.

Het CIMK zal een aantal personeelsleden moeten ontslaan.

Algemene opmerkingen

– het CIMK fungeert als gespecialiseerde bedrijfseconomische adviesdienst voor het midden- en kleinbedrijf (met uitzondering van de industrie). Naast bedrijfs-economische en kredietadviezen (in het kader onder andere van de garantiekredieten) adviseert het CIMK op technisch gebied (dat wil zeggen verbouwing en inrichting) en organiseert het ondernemerscursussen. Er bestaat dus een scala van activiteiten gericht op versterking en structuurverbetering van het MKB.

– daarnaast vervult het CIMK nog enkele coördinerende taken, zowel ten behoeve van het eigen apparaat als ten behoeve van de organisaties in het MKB, waaronder de andere gesubsidieerde instellingen. Dit betreft de centrale documentatie van alle van belang zijnde regelingen en publikaties op het terrein van het MKB en de coördinatie van de werkzaamheden tussen CIMK-adviseurs en bondsconsulenten. Verder is er regulier contact met alle overige organisaties en instituten in het midden- en kleinbedrijf over onderwerpen van gemeenschappelijke interesse.

– de adviestarieven zijn niet geheel kostendekkend, hoewel niet bovenmatig afwijkend van wat elders gebruikelijk is (dagtarief bedrijfseconomisch advies is f 787, 50). Voor de doorsnee-ondernemer in het MKB is dit reeds een hoog bedrag, zodat bij een verhoging daarvan prohibitieve drempels gaan optreden.

– door subsidiëring van het exploitatietekort maakt EZ voornoemde activiteiten mogelijk. Ook het bedrijfsleven (HBD/HBA) draagt daaraan bij (verhouding $\frac{3}{4}$ – $\frac{1}{4}$).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Voorlichting/advisering MKB door bondsconsulenten.

63.

f 5 778 000 (uitgaven).

f 289 000.

Bezuiniging kan in beginsel direct ingaan.

Het gebruik zal verminderen, hetzij door direct ontslag van consulenten, hetzij door hogere tarieven voor hun diensten in rekening te brengen. Deze zullen tot gevolg hebben dat een veel geringer beroep op hen wordt gedaan, hetgeen drainage op termijn toch onontkoombaar maakt, met alle negatieve consequenties voor het MKB vandien.

Een verdergaande privatisering zal leiden tot een beperking van het gebruik van voorlichting en advisering door bondsconsulenten, wat als economisch en maatschappelijk (voorzieningenniveau) ongewenst is. Dit «gat» wordt niet door andere adviesinstanties opgevangen, want deze vorm van 1ste lijnsadviesing is commercieel niet interessant.

Met het verminderen van de subsidie zullen KNOV en NCOV, ofwel een aantal van hun consulenten moeten ontslaan, ofwel bij een zelfde aantal consulenten een hoger tarief in rekening moeten brengen aan de te adviseren ondernemers.

Algemene opmerkingen

– met de bondsconsulenten wordt voor ondernemers in het MKB voorzien in de behoefte aan z.g. 1ste-lijnshulp voor bedrijven die in moeilijkheden verkeren of dreigen te geraken. De consulenten geven kortstondige financieel-economische, organisatorische adviezen tegen een gematigd tarief. Voor ingewikkeld en langduriger advisering wordt doorverwezen naar andere instanties.

– de beleidsachtergrond voor de subsidiëring van de bondsconsulenten (incl. de z.g. bondsfunctionarissen ruimtelijke ordening) is het versterken van de economische structuur binnen het midden- en kleinbedrijf. De ondernemer in het MKB wordt in het algemeen geconfronteerd met een veelheid van problemen, niet alleen vanuit de markt, maar ook ten gevolge van toenemende overheidsregelingen en maatschappelijke ontwikkelingen. Om die reden wordt deze doelgroep in de vorm van voorlichting en advies ondersteuning gegeven ten einde hun positie te versterken.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Regionale dienstverlening.

62.

f 5 511 000.

5% van f 5 511 000 ofwel f 275 000.

100% binnen 1 jaar na de beslissing.

Bij centraal orgaan zal coördinatie en toezicht op goed en efficiënt functioneren van de 22 regionale centra verminderen; bij de 33 centra zullen de voorlichtings- en rapportagefuncties in 't gedrang komen, waardoor de eigenlijke functies van de centra worden aangetast. Voor een deel van de rapportagewerkzaamheden, zullen in de overheidssfeer oplossingen moeten worden gezocht.

Door de aantasting van de eigenlijke functies van de regionale centra en door verminderde gebruik van de voorziening als gevolg van de verminderde beschikbaarheid zal een extra druk op het functioneren van de centra ontstaan, terwijl de bezetting thans reeds ontoereikend is.

Ja.

Ja.

contra: deze dienstverlening leent zich niet voor privatisering wegens het ontbreken van commerciële aspecten. Binnen overheidssfeer zullen elders voorzieningen moeten worden getroffen om centra naar behoren te laten functioneren (in verband met uitvoering rijksregelingen).

Algemene opmerkingen

– de RDK fungeert als eerste opvang- en verwijzadres voor ondernemers (kleinbedrijf) in moeilijkheden. Daarnaast is de RDK belast met de begeleiding van ondernemers die een beroep doen op rijksregelingen met een in hoofdzaak sociaal karakter (bedrijfsbeëindigingshulp, rijksgroepsregeling-subsidieregeling winkelvoorziening kleine kernen). In concreto houdt dat in dat de RDK ten aanzien van de betreffende regeling het dossier opstelt en rapportage verzorgt over de steunaanvragen ten behoeve van die overheidsinstantie aan wie de uitvoering van de betreffende rijksregeling is opgegeven.

– er zijn 22 RDK kantoren in den lande en 13 filiaalsteunpunten, waarbij een overkoepelende stichting controle en toezicht over de 22 uitvoerende stichtingen RDK uitoefent met het oog op doelmatigheid, efficiency en eenheid van beleid.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10%

CIMK.

63.

f 8 953 000 (uitgaven).

f 895 000.

In principe direct te realiseren (na ontslag).

Vermindering van het aantal adviseurs in dienst van het CIMK.

Bezuiniging zal gerealiseerd moeten worden door een rechtstreekse vermindering van het aantal adviseurs, of door verhoging van de tarieven. Dit laatste zal echter op zijn beurt weer leiden tot een geringer beroep op de CIMK-adviezen, waardoor op termijn het apparaat wordt uitgehold.

De verdergaande privatisering zal leiden tot een beperktere inschakeling van de CIMK-adviseurs door de ondernemers in het MKB. Dit «gat» kan slechts ten dele door andere adviesinstanties worden opgevuld en leidt dus tot een economisch en maatschappelijk (voorzieningsniveau) ongewenste vermindering van het gebruik van advies. De structuurverbetering in het MKB, met de bijkomende gevolgen voor de werkgelegenheid en de inkomenspositie, komt daarmee in de knel.

Het CIMK zal een aantal personeelsleden moeten ontslaan.

Algemene opmerkingen

– het CIMK fungeert als gespecialiseerde bedrijfseconomische adviesdienst voor het midden- en kleinbedrijf (met uitzondering van de industrie). Naast bedrijfseconomische en kredietadviezen (in het kader onder andere van de garantiekredieten) adviseert het CIMK op technisch gebied (dat wil zeggen verbouwing en inrichting) en organiseert het ondernemerscursussen. Er bestaat dus een scala van activiteiten gericht op versterking en structuurverbetering van het MKB.

– daarnaast vervult het CIMK nog enkele coördinerende taken, zowel ten behoeve van het eigen apparaat als ten behoeve van de organisaties in het MKB, waaronder de andere gesubsidieerde instellingen. Dit betreft de centrale documentatie van alle van belang zijnde regelingen en publikaties op het terrein van het MKB en de coördinatie van de werkzaamheden tussen CIMK-adviseurs en bondsconsulenten. Verder is er regulier contact met alle overige organisaties en instituten in het midden- en kleinbedrijf over onderwerpen van gemeenschappelijke interesse.

- de adviestarieven zijn niet geheel kostendekkend, hoewel niet bovenmatig afwijkend van wat elders gebruikelijk is (dagtarief bedrijfseconomisch advies is f 787,50). Voor de doorsnee-ondernemer in het MKB is dit reeds een hoog bedrag, zodat bij een verhoging daarvan prohibitieve drempels gaan optreden.

– door subsidiëring van het exploitatietekort maakt EZ voornoemde activiteiten mogelijk. Ook het bedrijfsleven (HBD/HBA) draagt daaraan bij (verhouding $\frac{3}{4}$ – $\frac{1}{4}$).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10%

Voorlichting/advisering MKB door bondsconsulenten.

63.

f 5 778 000 (uitgaven).

f 577 000.

Bezuiniging kan in beginsel direct ingaan.

Het gebruik zal verminderen, hetzij door direct ontslag van consulenten, hetzij door hogere tarieven voor hun diensten in rekening te brengen. Deze zullen tot gevolg hebben dat een veel geringer beroep op hen wordt gedaan, hetgeen drainage op termijn toch onontkoombaar maakt, met alle negatieve consequenties voor het MKB van dien.

Niet te beoordelen, onder meer omdat de Arbo-wet van kracht zal worden; de invloeden daarvan zullen domineren.

Wellicht enigszins negatief in verband met Luvo en Hinderwet-zaken.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks (zie ook a).

(zie a).

Afstoten van adviserende en voorlichtende taken naar Arbo-instituten.

Wijziging in wetgeving (Arbo-wet; Milieuwetg., en andere (Arbo-wet: medewerking a.d uitvoering van deze wet neerleggen bij Arbo-instituten: thans bij de Al ing. artikel 32 Arbo-wet).

pro.:— voorkoming van doublures

– verantwoordelijkheden beter gescheiden (controle/toetsing – advisering/voorl.).

– specialisatie.

contra:— rechtspositionele overwegingen.

– beleidsvoorber. en -uitvoering gescheiden.

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies c.q. advies VAR).

Wijziging van verschillende wetten.

Uitvoeringsbesluiten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** dekking van kosten voor Keuringen (form. B, 2a)

Volwaardige arbeid, onderdeel Keuringen (form. B. 2.a.)

Tentatieve raming 10% van de uitgaven B. 1.c. = 5,6

Ontv.: nihil.

Ca. f 5,6 mln.

Bij een gelijkmatige ontwikkeling binnen 2 à 3 jaar.

Werkgelegenheidseffecten (kost waarschijnlijk extra mankracht).

Gelijkblijven, wellicht iets toenemen.

Neen.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks.

De verplichting tot keuring/herkeuring/certificering ligt in wetten vast.

Afz. organisatorische eenheden; budgettair zichtbaar maken.

Strakke prijsstelling.

Pro: maakt behoeften zichtbaar voorkomt vragen van de Alg. Rekenkamer.

contra:—

Intern en extern overleg (wellicht advies van de VAR).

Tariefstelling.

Uitvoeringsbesluiten

contra: deze dienstverlening leent zich niet voor privatisering wegens het ontbreken van commerciële aspecten. Binnen overheids sfeer zullen elders voorzieningen moeten worden getroffen om centra naar behoren te laten functioneren (in verband met uitvoering rijksregelingen).

Deze bezuiniging houdt noodgedwongen ontslag in van personeel bij een aantal stichtingen.

Algemene opmerkingen

– de RDK fungeert als eerste opvang- en verwijzadres voor ondernemers (kleinbedrijf) in moeilijkheden. Daarnaast zijn de RDK belast met de begeleiding van ondernemers die een beroep doen op rijksregelingen met een in hoofdzaak sociaal karakter (bedrijfsbeëindigingshulp, rijksgroepsregeling (oudere) zelfstandigen, de regeling steun bedrijven stadsvernieuwing en de subsidieregeling winkelvoorzieningen kleine kernen). In concreto houdt dat in dat de RDK ten aanzien van de betreffende regeling het dossier opstelt en rapportage verzorgt over de steunaanvragen ten behoeve van die overheidsinstantie aan wie de uitvoering van de betreffende rijksregeling is opgedragen;

– er zijn 22 RDK kantoren in den lande en 13 filiaalsteunpunten, waarbij een overkoepelende stichting controle en toezicht over de 22 uitvoerende stichtingen RDK uitoefent met het oog op doelmatigheid, efficiency en eenheid van beleid.

HOOFDSTUK XIV. LANDBOUW EN VISSERIJ

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

- a. Landbouwkundig Onderzoek.
- b. art. 6 bouw ten behoeve van Landbouwkundig Onderzoek.
art. 17 bijdrage aan Centrale Organisatie TNO.
art. 59, 60, 61 Landb. kundig Onderzoek (wtensch.).
- c. art. 6 f 33 155 00; art. 17 ij f 18 665 000.
art. 59, 60, 61 f 152 920 000.

Maximaal 420 mln.

In 4 jaar 1982 t/m 1985 (plafond van 5 mln. voor 1982, 10 mln. voor 1983, 15 mln. voor 1984 en 20 mln. voor 1985).

- Aantasting van het infrastructurele complex (onderwijs, onderzoek en voorlichting).
- Afnemend onderzoekvolume in verband met inkomenspositie agrariërs.
- Afneming maatschappelijk gericht onderzoek (milieu, natuur, landschap).

Volumevermindering.

- Ja, vermindering maatschappelijk gericht onderzoek (milieu, natuur en landschap e.d.).
- Ja, omdat het directe economische nut van het lange-termijnonderzoek voor individuele gebruikers niet zichtbaar is.
- Ja, de minst draagkrachtige agrariërs zijn de dupe.

Op individuele basis onmogelijk, gezien de kleinschalige en versnipperde produktiestructuur. Op collectief niveau in principe mogelijk via heffingen Produktschappen/Landbouwschap.

- Is al ten dele geprivatiseerd door medebeheer van georganiseerd bedrijfsleven.
- Vraag of verdere privatisering effectiviteit en efficiëntie verhoogt, kan pas na zorgvuldig onderzoek worden beantwoord.
- Overleg met publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties.
- Overleg met vakorganisaties over afvloeiing onderzoekers.
- Voorbereiding ontslagregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

- a. Landbouwkundig Onderzoek.
- b. art. 6 bouw ten behoeve Landbouwkundig Onderzoek.
art. 17 bijdrage aan Centrale Organisatie TNO.
art. 59, 60, 61 Landb. kundig Onderzoek (wtensch.).
- c. art. 6 f 33 155 000; art. 17 ij f 18 665 000.
art. 59, 60, 61 f 152 920 000.

Maximaal 8 mln.

In 4 jaar 1982 t/m 1985 (plafond van 1 mln. voor 1982, 4 mln. voor 1983, 6 mln. voor 1984 en 8 mln. voor 1985).

Verzwakking van het infrastructurele complex (onderwijs, onderzoek en voorlichting).

Volumevermindering.

- Ja, vermindering maatschappelijk gericht onderzoek (milieu, natuur en landschap e.d.).
- Ja, omdat het directe economische nut van het lange-termijn onderzoek voor individuele gebruikers niet zichtbaar is.
- Ja, de minst draagkrachtige agrariërs zijn de dupe.

Op individuele basis onmogelijk, gezien de kleinschalige en versnipperde produktiestructuur. Op collectief niveau in principe mogelijk via heffingen Produktschappen/Landbouwschap.

- Is al ten dele geprivatiseerd door medebeheer van georganiseerd bedrijfsleven.
- Vraag of verdere privatisering effectiviteit en efficiëntie verhoogt, kan pas na zorgvuldig onderzoek worden beantwoord.

Overleg met publiekrechtelijke bedrijfsorganisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

- a. Rassenonderzoek.
- b. 62 en 63.
- c. f 8 266 000 uitgaven.
f 2,4 mln. middelen (art. 20).

- a. f 0,6 mln.
- b. Gespreid over drie jaren.
- c. – breedte rassenassortiment zal teruglopen.
– meest nadelig voor kleine kwekers.

- a. Afname van met name cultuurwaarde onderzoek.
– Neen.
– Ja, omdat objectiviteit gewaarborgd moet zijn en omdat de uiteenlopende belangen in de produktiekolom niet optimaal via marktmechanisme behartigd kunnen worden.
– Ja, negatief effect op agrarische inkomensvorming.
- Profijtbeginsel wordt reeds toegepast.
- Verdere toepassing begrensd door internationale harmonisatieafspraken.

Privatisering niet mogelijk in verband met rechtsbeschermend karakter + internationale verplichting om het onderzoek van overheidswege te doen plaatsvinden.

N.v.t.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

- a. Rassenonderzoek.
  - b. 62 en 63.
  - c. f 8 266 000 uitgaven.
  - f 2,4 mln. middelen (art. 20).
-
- a. ± 3 ton.
  - b. Gespreid over enkele jaren.
  - c. – breedte rassenassortiment zal teruglopen.
– meest nadelig voor kleine kwekers.
-
- a. Afname van met name cultuurwaarde onderzoek.
– Neen.
– Ja, omdat objectiviteit gewaarborgd moet zijn en omdat de verschillende belangen in de produktiekolom via marktmechanisme niet tot hun recht komen.
– Ja, negatief effect op agrarische inkomensvorming.
-
- Profijtbeginsel wordt reeds toegepast.
  - Verdere toepassing begrensd door internationale harmonisatieafspraken.
- Privatisering niet mogelijk in verband met rechtsbeschermend karakter + internationale verplichting om het onderzoek van overheidswege te doen plaatsvinden.

N.v.t.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10%

Praktijkonderzoek (Akker- en Tuinbouw)
79/80.
f 37 757 000 (uitgaven).
f 7 000 000 (middelen).

f 3 000 000.

Naar rato te verdelen over de jaren 1982/1985.

- Aantasting infrastructuur complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.
- Verschuiving naar minder objectieve commerciële voorlichting.

Volumedaling.

- Ja (minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk).
- Ja (als onderdeel infrastructuur complex is direct economische nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar).
- Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

Nauwelijks, want al voor 35% bekostigd door de gebruikers.

N.v.t. (is al geprivatiseerd).

- Wijziging subsidieregeling na overleg met medefinancierende organisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%-variant

Praktijkonderzoek (akker- en tuinbouw)

79/80.

f 37 757 000 (uitgaven).

f 7 000 000 (middelen).

f 1 500 000.

Gespreid over jaren jaren '82 t/m 85.

- Verzwakking infrastructureel complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.

Volumedaling.

- Ja (minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk).
- Ja (als onderdeel infrastructureel complex is direct economisch nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar).
- Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

Nauwelijks, want al voor 35% bekostigd door de gebruikers.

N.v.t. (is al geprivatiseerd).

Wijziging subsidieregeling na overleg met medefinancierende organisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Rijksproefstation voor Zaandonderzoek.

82/83 (uitgaven) 31 (middelen).

f 3 854 000 f 1 379 000.

0,2 mln.

Naar rato verdelen over de jaren 1982–1985.

- Aantasting infrastructureel complex.
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.
- Nadeling voor concurrentiepositie Nederlandse landbouw.

Volumedaling.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Nauwelijks, want al voor 35% door de gebruikers bekostigd.

Voor- en nadelen verdere privatisering pas na onderzoek daarover te beoordelen.

- Overleg met medefinancierende organisaties.
- Overleg met vakorganisaties over afvloeiing personeel.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Rijksproefstation voor Zaadonderzoek.
82/83 (uitgaven) 31 (middelen).
f 3 854 000 f 1 379 000.

f 125 000.

Naar rato verdelen over de jaren 1982–1985.

- Verzwakking infrastructuureel complex.
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.

Volumedaling.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Nauwelijks, want al voor 35% bekostigd door de gebruikers.

Voor- en nadelen verdere privatisering kunnen pas na onderzoek ter zake worden afgewogen.

Wijziging financieringsregeling na overleg met betrokken organisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1,0% variant

Praktijkonderzoek (Veehouderij en Zuivel).
89/90.
f 10 587 000.

1,1 mln.

Naar rato te verdelen over de jaren 1982/85.

- Aantasting infrastructuureel complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.
- Verschuiving naar minder objectieve commerciële voorlichting.

Volumedaling.

- Ja (minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk).
- Ja (als onderdeel infrastructuureel complex is direct economisch nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar).
- Ja (nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs).

Nauwelijks, want al voor 35% bekostigd door de gebruikers.

Is al geprivatiseerd.

- Wijziging subsidieregeling na overleg met medefinancierende organisaties.
- tijdig overleg met afvloeiing overheidspersoneel.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

Praktijkonderzoek (Veehouderij en Zuivel).
89/90.
f 10 587 000.

f 52 000 (5%).

Gespreid over fasen 1982 t/m 1985.

- Verzwakking infrastructureel complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.

Volumedaling.

- Ja (minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk).
- Ja (als onderdeel infrastructureel complex is direct economisch nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar).
- Ja (nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs).

Nauwelijks, want al voor 35% bekostigd door de gebruikers.

N.v.b. (is al geprivatiseerd.)

Wijziging subsidieregeling na overleg met medefinancierende organisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

- Instituut Onderzoek Bestrijdingsmiddelen.
- 105 en 106.
- f 1 871 000.

a. 0,19 mln.

b. Gespreid over '82 t/m '85.

c.– aantasting infrastructureel complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).

- ongunstig voor exportpositie.
- nadelig voor agrarische inkomensontwikkeling en -verdeling.

a. Volumedaling.

- Ja, minisering maatschappelijk gericht onderzoek (milieu, natuur, landschap).
- Ja, direct economisch nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar.
- Ja, negatief effect op inkomensontwikkeling en verdeling.

Op individuele basis onmogelijk in verband met kleinschalige en versnipperde produktiestructuur.

Op collectief niveau in principe mogelijk via PBO-heffingen.

Merit-karakter en externe effecten staan privatisering in de weg.

Op korte termijn overleg voeren met bestrijdingsmiddelenindustrie en PBO-lichamen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

- a. Instituut Onderzoek Bestrijdingsmiddelen.
  - b. 105 en 106.
  - c. f 1 871 000.
-
- a. f 90 000.
  - b. Gespreid over 1982 t/m 1985.
  - c. Verzwakking infrastructuurcomplex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
-
- a. Volumedaling.
    - Ja, vermindering maatschappelijk gericht onderzoek (milieu, natuur, landschap).
    - Ja, direct economisch nut voor individuele gebruikers niet volledig zichtbaar.
    - Ja, negatief effect op inkomensontwikkeling en verdeling.

Op individuele basis onmogelijk in verband met kleinschalige en versnipperde produktiestructuur.

Op collectief niveau in principe mogelijk via PBO-heffingen.

Merit-karakter en externe effecten staan privatisering in de weg.

Op korte termijn overleg voeren met bestrijdingsmiddelenindustrie en publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Voorlichting (Prov. Dir. Bedrijfsontwikkeling).

70/71 (uitgaven).

f 90 647 000.

26 (middelen).

f 7 652 000.

f 8 300 000.

Spreiding over de jaren 1982/85.

– aantasting infrastructuurcomplex (onderzoek, onderwijs en voorlichting).

– negatief effect op agrarische inkomensvorming.

– minder objectieve voorlichting door verschuiving naar particuliere voorlichting door handel en industrie.

– achteruitgang concurrentiepositie Nederlandse landbouw.

Volume vermindering.

– Ja (minder doorstroming maatschappelijk gerichte onderzoekresultaten).

– Ja, direct economisch nut van het complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs) voor individuele gebruikers op korte termijn niet zichtbaar.

– Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

– Door tariefstelling op het individueel gerichte deel van de voorlichting.

– Voor collectieve deel van de voorlichting alleen mogelijk via heffingen Landbouwschap/Produktschappen.

- Is al ten dele geprivatiseerd.
- Voor- en nadelen verdere privatisering zijn pas na zorgvuldig effectiviteits- en efficiency-onderzoek te beoordelen.
- Verlies aan objectiviteit is a priori een bezwaar tegen verdere privatisering.

- Invoeren tariefstelling en overleg met publiekrechtelijke bedrijfsorganen over medefinanciering via heffingen.
- Overleg met vakorganisaties en betrokken diensten over afvloeiing voorlichtingspersoneel.
- Voorbereiding ontslagregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

Voorlichting (Prov. Directie Bedrijfsontwikkeling).
 70/71 (uitgaven)
 f 90 647 000.
 26 (middelen).
 f 7 652 000.

f 4,5 mln.

Over 1982 t/m 1985 gespreide realisatie van de besparingen.

- Verzwakking van het infrastructurele complex (onderwijs, onderzoek en voorlichting).
- Negatief effect op agrarische inkomensvorming.

Volumevermindering.

- Ja (minder doorstroming maatschappelijk gerichte onderzoekresultaten).
- Ja, direct economisch nut van het complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs) voor individuele gebruikers op korte termijn niet zichtbaar.
- Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

Door tariefstelling op het individueel gerichte deel van de voorlichting.

- Is al ten dele geprivatiseerd.
- Voor- en nadelen verdere privatisering zijn pas na zorgvuldig effectiviteits- en efficiency-onderzoek te beoordelen.

Invoeren tariefstelling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Gesubsidieerde voorlichting.
 72.
 f 17 453 000.

f 1 750 000.

Naar rato verdelen over de jaren 1982–1985.

- Aantasting infrastructurele complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- daling werkgelegenheid in de voorlichting.
- Negatief effect op inkomensvorming agrariërs.
- Verslechtering concurrentiepositie Nederlandse landbouw.

Volumedaling.

- Ja, minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk.
- Ja, direct economisch nut van het infrastructurele complex voor individuele gebruikers op korte termijn niet zichtbaar.
- Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

- Moeilijk, want voorziening is al geprivatiseerd.
- Effect subsidieverlaging hangt af van beleid particuliere organisaties.

- N.v.t. (is al geheel geprivatiseerd).

- Wijziging subsidieregeling na overleg met betrokken privaatrechtelijke organisaties.
- Overleg over medewerking aan afvloeiingsregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

Gesubsidieerde voorlichting.

72.

f 17 453 000 (betreft 90% subsidie op salaris- en apparaatskosten).

f 870 000 (5%).

Naar rato over de jaren 1982–1985.

- Verzwakking infrastructureel complex (onderzoek, voorlichting, onderwijs).
- Daling werkgelegenheid in de voorlichting.

Afnemend gebruik.

- Ja, minder doorstroming maatschappelijk gericht onderzoek naar praktijk.
- Ja, direct economisch nut van het infrastructurele complex voor individuele gebruikers op korte termijn niet zichtbaar.
- Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige agrariërs.

- Moeilijk, want voorziening is al geprivatiseerd.
- Effect subsidieverlaging hangt af van beleid particuliere organisaties.

- N.v.t. (is al geheel geprivatiseerd).

Wijziging subsidieregeling na overleg met betrokken privaatrechtelijke organisaties.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Restitutie olie-accijns (glastuinbouw).

75.

f 4 526 000.

f 450 000.

Gespreid over 1982 t/m 1985.

Verhoging produktiekosten.

N.v.t.
N.v.t.
N.v.t.
Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige tuinders.

N.v.t.

N.v.t.

Wijziging subsidieregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

Restitutie olie-accijns (glastuinbouw).

75.

f 4 526 000.

f 225 000 (5%).

Gespreid over 1982 t/m 1985.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Ja, nadeligst voor minst draagkrachtige tuinders.

N.v.t.

N.v.t.

Wijziging wettelijke regeling Gezondheidswet geeft opening voor overleg met PBO over verdere medefinanciering.

Toelichting op 2a en 2b:

Rijk is wettelijk verplicht schadevergoedingen aan veehouders uit te keren. Landbouwschap betaalt conform overeenkomst hiervoor aan het Rijk *max.* 2 mln (stelpost pol. bestrijding is dus totaal 4 mln.) Pas na inwerking-treding Gezondheidswet voor dieren kan Rijk eenzijdig hoogte van bijdrage Landbouwschap vaststellen.

Bij afmaking van verdachte dieren moet volgens huidige wet de volle waarde worden vergoed; voor zieke dieren nader vastgestelde percentages van de waarde. Van eventuele verlaging van die percentages is budgettair voordeel niet te schatten, o.a. omdat aard en omvang optredende ziekten onbekend zijn.

Rijk en Landbouwschap financieren op 50/50 basis bepaalde preventieve activiteiten van SGD. Na 1-1-1982 (einde overeenkomst met landbouwschap zou verlaging huidige bijdrage Rijk (40,1 mln.) mogelijk zijn. Budgettair voor-deel 2 mln.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Bestrijding dierziekten.

99.

Z.g. politionele bestrijding: uitgaven aan verplichte schadevergoedingen en bestr. kosten 2 mln; middelen 0,2 mln. Beide zijn *stelposten*. Preventieve maatregelen uitgaven: 40,1 mln subsidie aan Stichting Gezondheidszorg voor Dieren (SGD).

Zie toelichting blz. 2

- Spreiding over 1982 t/m 1985.
- Nadelig voor preventie dierziekten.
- Schade exportbelang.

Verlaging subsidie SGD kan prev. gezondheidszorg ondergraven, waardoor vaker optreden van ziekten, extra-uitgaven nodig voor pol. bestrijding, kans op schade voor export.

- Volksgezondheid.
- Onderschatting van belang door producenten.
- Negatief effect op agrarische inkomensontwikkeling en -verdeling

Mede door de overeenkomst met het Landbouwschap is een grote goede allocatie en efficiëntie bereikt.

Is al geprivatiseerd.

Wijziging wettelijke regeling Gezondheidswet geeft opening voor overleg met PBO over verdere medefinanciering.

Toelichting op 2a en 2b:

Rijk is wettelijk verplicht schadevergoedingen aan verhouders uit te keren. Landbouwschap betaalt conform overeenkomst hiervoor aan het Rijk *max.* 2 mln. (stelpost pol. bestrijding is dus totaal 4 mln. Pas na inwerkingtreding Gezondheidswet voor dieren kan Rijk eenzijdig hoogte van bijdrage Landbouwschap vaststellen.

Bij afmaking van verdachte dieren moet volgens huidige wet de volle waarde worden vergoed; voor zieke dieren nader vastgestelde percentages van de waarde. Van eventuele verlaging van die percentages is budgettair voordeel niet te schatten, o.a. omdat aard en omvang optredende ziekten onbekend zijn.

Rijk en Landbouwschap financieren op 50/50 basis bepaalde preventieve activiteiten van SGD. Na 1-1-1982 (einde overeenkomst met landbouwschap zou verlaging huidige bijdrage Rijk (40,1 mln.) mogelijk zijn. Uitgaande van de 10% variant, ingebracht in het nieuwe contract, zou dit een budgettair voordeel opleveren van 4 mln.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Bestrijding dierziekten.

99.

Z.g. politionele bestrijding: uitgaven aan verplichte schadevergoedingen en bestr. kosten 2 mln; middelen 0,2 mln. Beide zijn *stelposten*. Preventieve maatregelen uitgaven: 40,1 mln. subsidie aan Stichting Gezondheidszorg voor Dieren (SGD).

Zie toelichting blz. 2.

- Spreiding over 1982 t/m 1985.
- Minder preventie dierziekten.
- Nadelig voor exportbelang.

Verlaging subsidie SGD kan prev. gezondheidszorg ondergraven, waardoor vaker optreden van ziekten, extra-uitgaven nodig voor pol. bestrijding, kans op schade voor export.

- Volksgezondheid.
- Onderschatting van belang door producenten.
- Negatief effect op agrarische inkomensontwikkeling en -verdeling.

Mede door de overeenkomst met het landbouwschap is een goede allocatie en efficiëntie bereikt.

Is al geprivatiseerd.

Wijziging bijdrageregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **10%** variant

Bijdrage in keuringskosten.

128.

f 57,5 mln. uitgaven.

f 5,7 mln.

- Beoogd gelijk kostenniveau voor bedrijfsleven in de EEG-lidstaten wordt verhinderd.
- Verbetering concurrentiepositie bedrijfsleven blijft achterwege.
- Keuringskosten op in- of uitvoer via heffing in beginsel strijdig met EG-verdrag; omslag alleen over binnenlandse producten drukt onevenredig zwaar.
- Invoerheffing kan handelsstromen verleggen.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

Keuringen geschieden reeds ten dele door privaatrechtelijke organen met het oog op de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven voor de kwaliteit van het produkt.

N.v.t.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

Bijdrage in keuringskosten.
128.
f 57,5 mln. uitgaven.

f 2,8 mln.

- a. Beoogd gelijk kostenniveau voor bedrijfsleven in de EEG-lidstaten wordt verhinderd.
- b. Verbetering concurrentiepositie bedrijfsleven blijft achterwege.
- c. Keuringskosten op in- of uitvoer via heffing in beginsel strijdig met EG-verdrag; omslag alleen over binnenlandse producten drukt onevenredig zwaar.
- d. Invoerheffing kan handelsstromen verleggen.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.t.

N.v.T.

Keuringen geschieden reeds ten delen door privaatrechtelijke organen met het oog op de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven voor de kwaliteit van het produkt.

N.v.t.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20% variant

a. Voorlichtingsbureau voor de Voeding.

Taakvelden:

1. kadervorming.
  2. groepsvoeding.
  3. directe publieksvoorlichting.
- b. 131/132.
- c. f 4,2 mln. uitgaven f 0,7 mln. ontvangsten.

Maximaal f 0,2 mln. met vermindering taken ad 1 en ad 3.
Tenminste 3 jaar.

- Minder preventieve gezondheidszorg.
- Afvloeiing werknemers.

Minder vraag naar voedingsvoorlichting

- Bezwaarlijk uit oogpunt van volksgezondheid/voeding.
- Consument onderschat de kostprijs.
- De minst draagkrachtigen zijn de dupe.

Door tariefstelling.

Is al geprivatiseerd.

- Streven naar voortzetting door particulier adviesbureau.
- Voorbereiding ontslagregeling personeel.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% variant

a. Voorlichtingsbureau voor de Voeding.

Taakvelden

1. Kadervorming.
2. groepsvoeding.
3. directe publieksvoorlichting.

b. 131/132.

c. f 4,2 mln. uitgaven f 0,7 mln. ontvangsten.

Maximaal f 0,2 mln. met vermindering taken ad 1 en ad 3.

Tenminste 2 jaar.

– Minder preventieve gezondheidszorg.

Minder vraag naar kadervorming en publieksvoorlichting.

- Bezwaarlijk uit oogpunt van volksgezondheid/-voeding.
- Consument onderschat de kostprijs van voedingsvoorlichting.
- Minst draagkrachtigen meest benadeeld.

Door tariefstelling.

Is al geprivatiseerd.

Voor taakveld ad 2 via Consumentenbond/Consumentencontacten – gaan streven naar oprichting/inschakeling van een extern adviesbureau.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

SBB- Bosbijdragen.

158.

f 25,4 mln.

Verlaging van subsidies met gemiddeld 10% levert ca. f 2,5 mln. op.

In verband met reeds aangegane verplichtingen wordt besparing eerst in 1985 bereikt.

- Sterke aantasting kwaliteit onderhoud bossen.
- Majeure aantasting werkgelegenheid in bos.
- Op termijn sterke vermindering houtproductie.
- Grote druk op Rijk om bossen aan te kopen.

Een verlaging van het subsidie met 20% is waarschijnlijk meer dan genoeg om vrijwel alle niet direct rendabele handelingen in het bosonderhoud te doen verdwijnen.

Ernstige aantasting waarde van bossen, zowel micro- als macro-economisch. Werkgelegenheid wordt sterk verminderd.

Inkomens- en liquiditeitspositie boseigenaren verslechtert verder.

Toegankelijkheid bossen voor derden (recreatie) wordt beperkt.

–

N.v.t.

Besluit Minister van Landbouw en Visserij, na advies (o.m.) Bosbouwvoorlichtingsraad en overleg met Staatssecretaris CRM.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

SBB- Bosbijdragen.

158.

f 25,4 mln.

Verlaging van subsidies met gemiddeld 5% levert f 1,3 mln. op.

In verband met reeds aangegane verplichtingen wordt f 1,3 mln. pas in 1985 bereikt.

- Aantasting kwaliteit onderhoud bossen, door vergroting achterstand en minder doelmatig beheer.
- Sterke aantasting werkgelegenheid in bos.
- Vermindering houtproductie.
- Aandrag op bosaankopen door Rijk zal toenemen.

Verlaging van subsidie, dat gericht is op voor de particuliere onrendabele werkzaamheden, kan scherp effect hebben op gebruik dat van de regeling wordt gemaakt.

Waarde van bossen daalt, zowel micro- als macro-economisch. Werkgelegenheid wordt (misschien) scherp aangetast. Inkomens- en liquiditeitspositie particuliere boscijgenaren verslechterd.

–

N.v.t.

Besluit Minister Landbouw en Visserij, na advies van (o.m.) Bosbouwvoorlichtingsraad en overleg met Staatssecretaris CRM.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 20%

Subsidie, resp. Garantie aan de Vereniging Hospitaalkerkschip «de Hoop».

176 resp. 180.

f 1,693 mln. resp. memorie.

f 340 000

Vermoedelijk alleen gefaseerde invoering (in 4 jaar) mogelijk.

- ernstige belemmering aanwezigheid van hulpverleningsschip op visgronden/grote kans op verdwijnen voorziening, hetgeen realisatie van de garantie tot gevolg zal hebben (kosten voor Rijk ca. f 1,1 mln.).
- grotere behoefte aan inzet van andere hulpverleners, w.o. Kon. Marine, voor noodsituaties.

Sterke terugloop door verminderde beschikbaarheid, resp. verdwijnen gebruik door afwezigheid van de voorziening.

Ja.

Ja.

Kans op hulpverlening wordt ernstig/geheel aangetast.

N.v.t.

N.v.t.

- Overleg met bedrijfsleven inzake grotere particuliere bijdragen.
- Verlaging subsidie.
- (Mogelijk) verschaffing garantie en regeling van verdere gevolgen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Subsidie, resp. Garantie aan de Vereniging Hospitaalkerkschip «De Hoop».
176 resp. 180.
f 1,693 mln. resp. memorie.

f 60 000.

Geen (zie punt 6).

- belemmering aanwezigheid van hulpverleningschip op de visgronden.
- meer kans op noodzaak inzet materieel van andere hulpverleners, w.o. Kon. Marine, voor noodsituaties.

Voor zover schip beschikbaar blijft: geen.
Indien beschikbaarheid schip terugloopt.

Ja.

Ja.

Kans op hulpverlening wordt verkleind.

N.v.t.

N.v.t.

- Overleg met bedrijfsleven inzake grotere particuliere bijdragen.
- Verlaging subsidie.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10%

Visserijonderzoek.

183 en 184.

f 7,6 mln.

Een heffing op het bedrijfsleven ter grootte van 10% van de totale kosten levert in principe ca. f 0,7 mln. op.
Gelet op te verwachten weerstand in het overleg eerst denkbaar invoering in 1983.

- Ernstige weerstand bij bedrijfsleven.
- Als heffing niet lukt, vermindering onderzoek met als gevolg aantasting (onderhandelings-) basis voor vaststelling visserijbeleid, zowel nationaal als in EG-kader.

Zie 2c.

Als onderzoekcapaciteit zou verminderen: ja.

- Aantasting inzicht in biologische en milieufactoren die de mogelijke ontwikkeling van het visserijbedrijf bepalen, en daarmee van de grondvesten van het beleid.
- Vermindering technische ontwikkelingskansen bedrijfsleven.

N.v.t.

Overleg met bedrijfsleven, invoering heffing (inkrimping personeel RIVO).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5%

Visserijonderzoek.
183 en 184.
f 7,6 mln.

Een heffing op het bedrijfsleven ter grootte van 5% van de totale kosten levert ca f 0,4 mln. op.

Gelet op te verwachten weerstand in het overleg eerst denkbaar invoering in 1983.

- Ernstige weerstand bij bedrijfsleven.
- Als heffing niet lukt, vermindering onderzoek met als gevolg aantasting (onderhandelings-) basis voor vaststelling visserijbeleid, zowel nationaal als in EG-kader.

Zie 2c.

Als onderzoekcapaciteit zou verminderen: ja.

- Aantasting inzicht in biologische en milieufactoren die de mogelijke ontwikkeling van het visserijbedrijf bepalen, en daarmee van de grondvesten van het beleid.
- Vermindering technische ontwikkelingskansen bedrijfsleven.

N.v.t.

Overleg met bedrijfsleven, invoering heffing.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 5% – 20% – 100% variant

Planteziektenkundige Aangelegenheden.

102 en 103.

Uitgaven: 12 mln. (export + inspecties).

Ontvangsten: 6 mln. (export + inspecties).

Profijtbeginsel wordt thans ten dele toegepast.

Een verdergaande toepassing leidt tot de volgende additionele ontvangsten:

Bij 5% variant f 600 000

Bij 20% variant f 2 400 000

Bij 100% variant f 6 000 000

Verdergaande tariefsverhogingen boven het huidige niveau (50% v.d. kosten) zal tot kostprijsverhogingen leiden voor het agrarische bedrijfsleven en dientengevolge extra concurrentieverzwarend en exportbelemmerend werken.

Verhoging van de tarieven zal een stagnerende invloed uitoefenen op de export, waardoor eveneens het aantal export-keuringen een dalende tendens zal vertonen.

Ja, zie 2c.

Ja.

Een wijziging in de tarifiëring tast het huidige specifieke landbouw-inkomspolitieke beleid aan.

N.v.t.

Contra: nadelige gevolgen voor de export en de agrarische inkomenspolitiek.

Wijziging van de tariefbeschikkingen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 10% variant

Planteziektenkundige aangelegenheden.

102 en 103.

Uitgaven: 12 mln. (exportinspecties).

Ontvangsten: 6 mln. (exportinspecties).

1,2 mln.

(Verdergaande) Toepassing van de profijtgedachte zou alleen mogelijk zijn met betrekking tot de exportinspecties. Echter uit EEG-oogpunt is het niet mogelijk de bestaande tarieven te verhogen.

Bovendien zouden verdergaande tariefsverhogingen leiden tot kostprijsverhogingen voor het agrarische bedrijfsleven en dientengevolge concurrentieverzwarend en exportbelemmerend werken.

Verhoging van de tarieven zal een stagnerende invloed uitoefenen op de export, waardoor het aantal exportkeuringen zal afnemen.

Ja, export belemmerend.

N.v.t.

Een wijziging in de tarifiëring zou het huidige specifieke landbouwinkomens-politieke beleid aantasten.

N.v.t.

contra: nadelige gevolgen voor de export en de agrarische inkomenspolitiek.

Wijziging van de tariefsbeschikkingen.

HOOFDSTUK XV. SOCIALE ZAKEN

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per variant:

Emigratie
85 (vervoer emigranten)
f 5,3 mln.
83/84 (personeel t.b.v. EBR)
f 0,5 mln.

momenteel: f 2 mln. eigen bijdrage
————— = 26%
f 7,3 + 0,5 mln. kosten

geen fasering: zie voorstel
begroting 1982: nieuwe regeling
mogelijk: eigen bijdrage f 2,3 = 32%

kosten: f 6,8 + f 0,5
vlg. begrotingsvoorstel 1982: + f 0,8 mln.
100%: + f 5,3 + f 0,5 mln.

100%
geen (d.w.z. na 3
jaar in een keer in-
voeren.

Geen/gering.
zeer sterke daling
Ja (verdwijnt nagenoeg)

26 à 32%
door aanscherping draagkrachtbeginsel
100%
zie antwoord op vraag 5, «contra»

pro: kostenaspect
contra: met verwijzing naar de argumenten voor een verantwoord Ned. emigratiebeleid en de daaraan ten grondslag liggende beleidsintenties kan praktisch geen uitvoering meer worden gegeven gezien de onoverkomelijke fin. drempel voor 80 à 90% vd. emigrante. Bij 100% variant kan geen sprake meer zijn van een activiteit onder verantwoording van SoZa.

26% verhouding bestaat.
32% verhouding kan uiterlijk per 1-1-1982
ingevoerd.
100% verhouding kan worden
gerealiseerd per 1-1-1985: di-
recte en volledige invoering is
pas dan overweegbaar op
grond van duidelijkheid en
verwachtingspatronen.
– intrekken emigratie bijslag-
regeling.
– wellicht intrekken Emigra-
tiewet.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Tewerkstelling erkende gewetensbezwaarden:

art. U 90–92: f 54,3 mln.

art. M 33: f 18,4 mln.

Voor 1982 wordt voorgenomen het beleid toe te spitsen op een opbrengst van 64%:

+ f 13,7 mln.

(onder veronderstelling dat bij de huidige verhoudingen in de opbrengsten/vergoedingsregelingen het aantal plaatsingen kan worden verdubbeld: i.v.m. toeloop van erkenningen)

Geen.

100%

+ 35,9 mln.

(behoudens onmogelijkheid tot plaatsing tegen kostprijs:

f 24 00p. TEGGER per jaar)

moet gelet op de situatie vd arbeidsmarkt als onhaalbaar worden beschouwd.

Deze zal afnemen tot zo'n 15%

(huidige verhouding van vergoedingen tot het onder 2b gegeven nivo, kan op grond van de verdubbeling van het aantal TEGGERS nog verder teruglopen).

De afd. TEG heeft een taak die uit de aard van de zaak niet voor privatisering in aanmerking komt.

Moet als onhaalbaar worden beschouwd indien het doet van de overheidstaak (plaatsing van TEGGERS op zinvol arbeid) gehandhaafd dient te blijven.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** dekking van de integrale kosten.

Toezicht op veiligheid van stoom- en damp toestellen, leidingen en andere vaten en leidingen onderdruk.

uitg. ca. 18,3 mln. (artt. 42 en 43).

Ontv. 10,4 mln. (art. 9).

ca. 8 mln. (zie ook 5.).

Kan binnen een jaar worden gerealiseerd (zie ook 5.)

Zijn nauwelijks te verwachten gezien het – maatschappelijk gezien – geringe bedrag.

Mogelijk dat substitutie zal plaatsvinden op bepaalde onderdelen privatisering op natuurlijke wijze.

Neen.
Neen.
Neen.

De verhoging van de huidige (formele) dekkingsplicht is marginaal (90%).

N.v.t.

Indien de huidige organisatievorm blijft gehandhaafd zijn er geen overwegende tegenpunten aan te voeren.

Dat wordt anders bij geleidelijke privatisering.

Dan contra – beleidsontwikkeling gesplitst van beleidsuitvoering.

– rechtspositionele problemen.

– budgettaire voordeel priv. (beleidsontw. bij overheid).

Berekening tarieven (overleg soc. partners).

Na interne overeenstemming overleg met EZ/V&W/BiZa.

Besluitvorming MR (wellicht afz. SER advies in verband met verhoging van de eerder in de MR vastgestelde dekkingsplicht.

(Bij feitelijke privatisering verdergaande besluitvorming nodig (zie ook 5c)

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **90%** dekking van de integrale kosten.

Toezicht op veiligheid van stoom- en damp toestellen, leidingen en andere vaten en leidingen onder druk.

Uitg.: ca. 18,3 mln. (art. 42 en 43).

Ontv.: 10,4 mln. (art. 9).

Ca. 6 mln.

Kan binnen een jaar worden gerealiseerd.

Zijn nauwelijks te verwachten gezien het – maatschappelijk gezien – geringe bedrag.

Mogelijk, dat substitutie zal plaatsvinden op bepaalde onderdelen; privatisering op natuurlijke wijze.

Neen.
Neen.
Neen.

Het dekkingsniveau moet eigenlijk al 90% zijn.

Mede door overheidsprijsbeleid nooit gehaald.

N.v.t.

N.v.t.

Berekening tarieven (overleg soc. partners)

Na interne overeenstemming, overleg met Economische Zaken

Ministerieel besluit en publikatie daarvan.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Sociaal en sociaal cultureel welzijn schippers.
61 (d2).
1 378 000.

20%-variant: 20% in 1985 (1).
100%-variant: 100% in 1985 (2).
Bij (1): 5, 10 en 20% in de jaren 1983, 1984 en 1985.
Bij (2): 25, 50, 75 en 100% in de jaren 1982–1985.
Toename beroep op sociale voorzieningen personeel schippersinstellingen.

Beperking subsidie zou al in een vroeg stadium kunnen leiden tot «op de fles gaan» van schippersinstellingen.
Bezwaarlijk uit oogpunt van negatief effect:
beïnvloeding houding van de betreffende groep – zoals momenteel al plaatsvindt – ten opzichte van andere beleidsterreinen van de overheid (Verkeer en Waterstaat evenredige vrachtverdeling)

N.v.t.

N.v.t.

Overleg met sociale commissie voor binnenschippers, instellingen, schippersorganisaties, gemeenten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Sociaal welzijn zeelieden koopvaardij.
61 (d1).
1 040 000.

20%-variant: 20% in 1985 (1).
100%-variant: 100% in 1985 (2).
Bij (1): 5, 10 en 20% in de jaren 1983, 1984 en 1985.
Bij (2): 25, 50, 75 en 100% in de jaren 1982–1985.
Toename beroep op sociale voorzieningen en maatschappelijke dienstverlening.

Opvang van buitenlandse zeelieden komt in gevaar; beperking subsidie zou al in een vroeg stadium kunnen leiden tot «op de fles gaan» van zeemanstehuizen.
Bezwaarlijk omdat Nederland door het opvolgen van ILO-aanbevelingen een morele verplichting op zich heeft genomen welke door andere landen voor Nederlandse zeelieden ook wordt nagekomen (wederkerigheidsbeginsel).

N.v.t.

N.v.t.

Overleg met Stichting Zeemanswelzijn Ned. (SZN), lokale overheden, vakorganisaties, werkgeversorganisaties (mede-subsidiegevers).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Sociale zorg voor mindervaliden (AVO).
61 (b).
1 890 000.

20%-alternatief: 20% in 1985 (1).
100%-alternatief: 100% in 1985 (2).
Bij (1): 5% (1983) 10% (1984) 20% (1985).
Bij (2): 25% (1982) 50% (1983) 75% (1984) 100% (1985).

Mogelijk aanleiding tot

- groter beroep op sociale voorzieningen van personeel (ca 30 personen) en gebruikers.
- toename beroep op maatschappelijke dienstverlening.

Minder gebruik.

Bezwaarlijk uit hoofde van negatief effect als bedoeld onder 2c.

N.v.t.

N.v.t.

Overleg met instelling en met Arbvo.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

Sociaal beleid ten behoeve van kunstenaars (Voorzieningsfonds voor kunstenaars).
61 (c).
1 123 000.

20%-variant: 20% in 1985 (1).
100%-variant: 100% in 1985 (2).
Bij (1): 5, 10 en 20% in de jaren 1983, 1984 en 1985.
Bij (2): 25, 50, 75 en 100% in de jaren 1982–1985.
Toename beroep op sociale voorzieningen.

Minder gebruik.

Bezwaarlijk uit hoofde van negatief effect als bedoeld onder 2c.

N.v.t.

Overleg met o.m.

- instelling.
- kunstenaarsorganisaties.
- lokale overheden/mede-subsidiegevers.

Vragenschema deel C/ Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 100% dekking van de kosten voor advisering/voorlichting (form. B, 21a)

Volwaardige arbeid, onderdeel advisering/voorlichting (form. B, 2a).

Tentatieve raming 10% van de uitgaven B, 1c = 5,6.

Ontv. ca. f 0,4 mln.

- 0,1 mln. ontv. artikel 7.
- 0,3 mln. verrek. pers.uit.

Ca. f 5,5 mln.

Realisering vergt naar verwachting tenminste 2 jaar. Voor wijziging van de wet (ten) tenminste 1 jaar uittrekken, daarna gelijkmatige ontwikkeling.

Extra belasting van het administratieve apparaat. Event. pers. uitbr. zal gering zijn.

Niet te beoordelen, onder meer omdat de Arbo-wet van kracht zal worden; de invloeden daarvan zullen domineren.

Nauwelijks.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks.

(Zie a).

Wijziging in wetgeving op verschillende gebieden.

Afz. organisatorische eenheden; budgettair zichtbaar maken.

Strakke prijsstelling.

pro:- betere splitsing van verantwoordelijkheid (controle/toetsing v.s. advisering/voorl.

- voorkomt concurrentie/vervalsing
- maakt behoeften zichtbaar/beheersbaar.

contra:- onderscheid tussen zuivere advisering en advisering/voorlichting als inherent aan beoordeling/toetsing is vaak subtiel.

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies en/of advies VAR).

Wijziging van verschillende wetten.

Aanpassing organisatie (aangeven van lijnen voor de velden als bedoeld onder 5. centra.)

Uitvoeringsbesluiten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: Privatisering voor advisering/voorlichting (form. B, 2.a.)

Volwaardige arbeid, onderdeel advisering/voorlichting (form. B.2.a.)

Tentatieve raming 10% van de uitgaven B. 1.c. = 5,6 mln.

Ontv. ca. f 0,4 mln.

- 0,1 mln. ontv. art. 7.
- 0,3 mln. verrek. pers. uitg.

Ca. 80% van de uitg. -/- 0,4 mln. = ca. f 3,5 mln.

Privatisering vergt ten minste 3 jaar.

Als overgang kan 100% kostendekking gelden; daarvoor een gelijkmatige ontwikkeling.

Werkgelegenheidseffecten.

Niet te beoordelen, onder meer omdat de Arbo-wet van kracht zal worden; de invloeden daarvan zullen domineren.

Wellicht enigszins negatief in verband met Luvo en Hinderwet-zaken.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks (zie ook a).

(zie a).

Afstoten van adviserende en voorlichtende taken naar Arbo-instituten.

Wijziging in wetgeving (Arbo-wet; Milieuwetg., en andere (Arbo-wet: medewerking a.d uitvoering van deze wet neerleggen bij Arbo-instituten: thans bij de Al ing. artikel 32 Arbo-wet).

pro.:— voorkoming van doublures

– verantwoordelijkheden beter gescheiden (controle/toetsing – advisering/voorl.).

– specialisatie.

contra:— rechtspositionele overwegingen.

– beleidsvoorber. en -uitvoering gescheiden.

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies c.q. advies VAR).

Wijziging van verschillende wetten.

Uitvoeringsbesluiten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** dekking van kosten voor Keuringen (form. B, 2a)

Volwaardige arbeid, onderdeel Keuringen (form. B. 2.a.)

Tentatieve raming 10% van de uitgaven B. 1.c. = 5,6

Ontv.: nihil.

Ca. f 5,6 mln.

Bij een gelijkmatige ontwikkeling binnen 2 à 3 jaar.

Werkgelegenheidseffecten (kost waarschijnlijk extra mankracht).

Gelijkblijven, wellicht iets toenemen.

Neen.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks.

De verplichting tot keuring/herkeuring/certificering ligt in wetten vast.

Afz. organisatorische eenheden; budgettair zichtbaar maken.

Strakke prijsstelling.

Pro: maakt behoeften zichtbaar voorkomt vragen van de Alg. Rekenkamer.

contra:—

Intern en extern overleg (wellicht advies van de VAR).

Tariefstelling.

Uitvoeringsbesluiten

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: privatisering voor Keuringen (form. B, 2a)

Volwaardige arbeid, onderdeel Keuringen (form. B, 2a).

Tentatieve raming 10% van de uitgaven B. 1.c. = 5,6.

Ontv.: nihil.

Ca. 80% van de uitgaven = ca f 4,5 mln.

Volledige privatisering van alle keuringsactiviteiten vergt vele jaren.

Tentatieve schatting: 50% te bereiken in 2 à 3 jaar.

(Om)Scholing ter verkrijging van voldoende deskundigheid.

Werkgelegenheidseffecten.

Gelijkblijven, wellicht iets toenemen.

Neen.

Neen.

Gezien de omvang, nauwelijks.

De verplichting tot keuring/herkeuring/certificering ligt in wetten vast.

Afstoten naar private organisaties (voor de al gerealiseerde KEMA, Lifteninst, KeBoMa).

Wijziging van wetten is waarschijnlijk niet nodig.

pro.:

– verantwoordelijkheden beter gescheiden.

(controle/toetsing v.s. advisering/voorlichting.

– specialisatie.

– voorkomen concurrentievervalsing.

contra:– rechtspositionele overwegingen.

– beleidsvoorber. en -uitvoering gescheiden.

– private instelling met voldoende deskundigheid zijn er niet veel.

Intern en extern overleg.

Vinden van private instelling met voldoende deskundigheid.

Vaststelling van keuringsrichtlijnen.

Vaststelling van aanwijzingsbeschikking.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** dekking van kosten voor Ontheffingen/Vergunningen

Volwaardige arbeid, onderdeel ontheffingen/vergunningen (form. B 2 a)

Tentatieve raming 55% van de uitg. B 1c = 30,8 mln.

Ontv.: 0,1 mln.

Ca. f 30 mln.

Realisering vergt tenminste 2 à 3 jaar.

Voor wijziging van de wetten tenminste 1 à 2 jaar uittrekken, daarna gelijkmatige ontwikkeling.

Extra belasting van het administratief (financieel) apparaat; wellicht extra mankracht nodig.

Verwacht mag worden, dat die zal afnemen, de hoogte van de tarieven zal daarbij een rol kunnen spelen.

Nauwelijks.

Vaak zal sprake zijn van een dé-merit-karakter (zie ook a).

Gezien de omvang, nauwelijks.

De verplichting tot het verkrijgen van een ontheffing/ vergunning is in wetten geregeld.

Budgettair en in volumina zichtbaar maken.

Afhankelijk van wat beoogd wordt, een strakke prijsstelling.

pro: maakt behoeften (beter) zichtbaar.

contra: (wellicht) moet de controle verscherpt worden.

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies en/of VAR-advies).

Wijziging wetgeving.

Aanpassing organisatie (financieel-administratief).

Vaststelling uitvoeringsbesluiten (daarin zal de uniformiteit van de geldigheidsduur aandacht vereisen).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **50%** dekking van kosten van Ontheffing/Vergunningen

Volwaardige arbeid, onderdeel ontheffingen/vergunningen (form. B 2a)

Tentatieve raming 55% v.d. uitg. B 1c = 30,8.

Ontv.: 0,1 mln.

ca. f 15 mln.

Realisering vergt tenminste 2 à 3 jaar.

Voor wijziging van de wetten tenminste 1 à 2 jaar uittrekken, daarna gelijkmatige ontwikkeling.

Extra belasting van het financieel-administratief apparaat; wellicht extra mankracht nodig.

Verwacht mag worden, dat die zal afnemen.

Nauwelijks.

Vaak zal sprake zijn van een dé-merit-karakter.

Gezien de omvang, nauwelijks.

De verplichting is in wetten geregeld.

Budgettair en in volumina zichtbaar maken.

pro: maakt behoeften (beter) zichtbaar.

contra: (wellicht) moet controle verscherpt worden.

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies en/of VAR-advies).

Wijziging wetgeving.

Aanpassing organisatie (financieel-administratief).

Vaststelling uitvoeringsbesluiten (daarin zal de uniformiteit van de geldigheidsduur aandacht vereisen).

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** dekking van kosten voor sancties, w.o. ongevallenonderzoek

Volwaardige arbeid, onderdeel sancties (form. B 2a)
Tentatieve raming 5% van de uitgave B 1c = 2,8 mln.
Ontv.: nihil.

Ca. f 2,5 mln.
Realisering vergt naar verwachting tenminste 2 à 3 jaar. Voor wijziging wetgeving tenminste 1 à 2 jaar uittrekken. Daarna geleidelijke ontwikkeling.
Extra belasting van het administratief apparaat wellicht extra mankracht nodig.

Wellicht een goede.
N.v.t.
N.v.t.
Gezien de omvang nauwelijks.

Wijziging in wetgeving.
Budgettair zichtbaar maken de omvang van de activiteit.
Strakke prijsstelling.

pro: maakt behoeften (beter) zichtbaar.
contra: heeft het karakter van een «boete».

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies en/of VAR-advies).
Wijziging wetgeving.
Aanpassing (financieel)administratieve organisatie.
Vaststelling uitvoeringsbesluiten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **50%** dekking van kosten voor sancties, w.o. ongevallenonderzoek.

Volwaardige arbeid, onderdeel sancties (form. B 2a).
Tentatieve raming 5% van de uitgaven B 1c = 2,8 mln.
Ontv.: nihil.

Ca. f 1,25 mln.
Realisering vergt naar verwachting tenminste 2 à 3 jaar. Voor wijziging wetgeving tenminste 1 à 2 jaar uittrekken. Daarna geleidelijke ontwikkeling.
Extra belasting van het administratief apparaat; Wellicht extra mankracht nodig.

Wellicht een goede.
N.v.t.
N.v.t.
Gezien de omvang nauwelijks.

Wijziging in wetgeving.
Budgettair zichtbaar maken de omvang van de activiteit.
Strakke prijsstelling.

pro: maakt behoeften (beter) zichtbaar.
contra: heeft het karakter van een «boete».

Intern en extern overleg (wellicht SER-advies en/of VAR-advies).
Wijziging wetgeving.
Aanpassing (financieel)administratieve organisatie.
Vaststelling uitvoeringsbesluiten.

HOOFDSTUK XVI. CULTUUR, RECREATIE EN MAATSCHAPPELIJK WERK

1. a. Rijksbijdragen aan gemeenten en provincies op het terrein van het sociaal-cultureel werk.
b. Artikel 148.
c. f 255 mln.

2. a. Gemeenten ontvangen onder bepaalde voorwaarden een rijksbijdrage in de totale gemeentelijke kosten op het terrein van het sociaal-culturele werk.

Het (verder) uitvoeren van de profijitgedachte op dit terrein is door het Rijk op een tweetal manieren af te dwingen. Enerzijds door in de voorwaarden om voor een rijksbijdrage in aanmerking te komen op te nemen, dat van de gebruikers een (hogere) eigen bijdrage wordt gevraagd. Technisch is dit echter onmogelijk door de grote diversiteit van de hieronder vallende werksorten.

Anderzijds door de rijksbijdrage te verkleinen in de hoop dat de gemeenten die gaan verhalen op de gebruiker. Gezien de huidige situatie zal dit laatste niet of nauwelijks gebeuren, met andere woorden korten op de rijksbijdrage zal het afstoten door gemeenten van activiteiten inhouden. Kortom voor wat betreft het profijitbeginsel: de huidige situatie is de reële variant.

c. Omdat aan het sociaal-cultureel werk veelal wordt deelgenomen door doelgroepen met een financieel zwakke positie, is het vragen van een eigen bijdrage altijd drempelverhogend.

3. a. Voor de categorie achtergestelden zal een en ander betekenen, dat van de voorziening geen gebruik meer kan worden gemaakt.
b. Ja; zie beantwoording van vragenschema B.

4. Niet van toepassing.

5. De voorzieningen zijn voor het merendeel particuliere instellingen.

6. Voor wijziging van de rijksbijdrageregeling:

- wijziging van de rijksbijdrageregeling sociaal-cultureel werk en alles wat daaraan vastzit.
- overleg met provincies, gemeenten, instellingen e.d.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

- a. Sociaal-cultureel werk niet-actieven.
b. Artikel 149
c. f 5 mln.

a. Op dit moment betalen de deelnemers, behalve de materiaalkosten, bijna geen deelnemersbijdragen. Daar staat tegenover dat lang niet alle kosten voor een bijdrage in aanmerking komen. De niet subsidiabele kosten worden door de gemeenten betaald. Als de gemeenten echter alle kosten voor hun rekening nemen is het budgettaire voordeel f 5 mln.

b. Een eigen bijdrage is niet realiseerbaar, gegeven de beleidsdoelen.

c. Een aantal gemeenten zal geen aanvragen om een rijksbijdrage indienen, gezien de slechte financiële positie van de gemeenten. Niet actieven kunnen niet meer aan activiteiten deelnemen, die juist voor hen zijn opgezet.

;

a. Gebruik door deelnemers, waarvoor de voorziening is bedoeld zal dalen tot nul.

b. De positieve externe effecten worden teniet gedaan: projecten voor activiteiten voor niet-actieven ontvangen subsidie via de gemeenten.

Dit subsidie is bedoeld om o.a.

– het tegengaan van maatschappelijke vervreemding.

– dat de werklozen de motivatie om te werken niet verliezen.

Het totaal van gemeentelijke aanvragen om een rijksbijdrage voor sociaal-culturele activiteiten bedraagt minimaal 2 maal het beschikbare bedrag. Besparing door hogere deelnemersgelden te innen zal er dan ook niet zijn, omdat andere gemeenten dan voor een rijksbijdrage in aanmerking komen.

N.v.t.

De meeste projecten worden uitgevoerd door particuliere instellingen.

Uit het voorafgaande blijkt dat de profijtgedachte niet wenselijk is en privatisering al is toegepast.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

a. Jeugd- en Jongerenwerk.

b. Artikel 151.

c. f 34,6 mln.

a. Op dit moment is er reeds sprake van een aanzienlijke eigen bijdrage ($\pm$ 30%) van de jeugdigen.

b. Een verdergaande eigen bijdrage boven de huidige 30% is niet realiseerbaar, gegeven de beleidsdoelen.

c. Een aantal instellingen zal ophouden te bestaan; de kwaliteit van het werk wordt aangetast.

a. Een verdergaande verhoging van eigen bijdragen van de jeugdigen zal leiden tot het niet meer deelnemen aan de activiteiten, hetgeen een nadelig effect zal hebben op de ontplooiingsmogelijkheden van jeugdigen.

b. de positieve externe effecten worden teniet gedaan. Het instrument van de subsidiering dat op de onderhavige organisaties van toepassing is, is er op gericht optimale ontplooiingsmogelijkheden te garanderen.

Ja; de bewustwording van de waarde van het deelnemen aan activiteiten voor jeugdigen treedt in een later stadium op en verschaft de deelnemers instrumenten voor hun verdere ontplooiingsmogelijkheden.

Bij het jeugd- en jongerenwerk zit de deelnemersbijdrage al op een kritieke grens.

Zie de vorige antwoorden.

Uit het voorgaande blijkt dat de profijtgedachte al voor zover mogelijk wordt toegepast.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*:

- a. Internaatsvormingswerk.
- b. Artikel 154.3.
- c. f 45 mln.

a. Op dit moment wordt gemiddeld reeds 30% door de gebruikers opgebracht. De variant 20% zou voor het Rijk een negatief voordeel van f 45 mln. opleveren, met andere woorden f 4,5 mln. kosten. Indien de benodigde extra middelen hiervoor beschikbaar zouden zijn, zou dit beleidsmatig een interessante variant zijn. Het budgettaire voordeel voor het Rijk is bij de variant 100% op korte termijn f 45 mln.

b. Een verdergaande eigen bijdrage boven de huidige 30% is niet realiseerbaar, gegeven de beleidsdoelen.

c. – Een aantal instellingen ca. 25 à 30 zullen moeten sluiten, hetgeen een verlies aan arbeidsplaatsen van ca. 600 betekent.

– Achtergestelden maken geen gebruik meer van de voorzieningen die juist voor hen zijn bedoeld.

– De kwaliteit van het (resterende) aanbod wordt aangetast.

a. Gebruik door deelnemers, waarvoor de voorziening is bedoeld zal dalen tot nul.

b. – De positieve externe effecten worden teniet gedaan. Internaatsvormingswerk dat subsidie ontvangt uit gemeenschapsmiddelen is bedoeld voor de ondersteuning van emancipatie- en bewustwordingsprocessen waaraan de Regering hoge prioriteit verleent.

– Ja; de bewustwording van de waarde van het deelnemen aan de onderhavige activiteiten treedt vaak in een later stadium op en verschaft de deelnemers instrumenten voor hun maatschappelijke weerbaarheid.

Bij internaatsvormingswerk zit de deelnemersbijdrage, te weten 30%, al op een kritieke grens, gegeven de beleidsdoelen.

Zie de vorige antwoorden.

Uit het voorafgaande blijkt dat de profijtgedachte al voor zover mogelijk wordt toegepast.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: **100%** (de gebruikers moeten diensten volledig betalen).

- a. Bibliotheekwerk.
- b. Artikel 159.
- c. f 328 mln. (begrotingsbedrag 1981).

a. In het gunstigste geval kan maximaal het begrotingsbedrag worden bespaard en wel f 328 mln. (basis 1981)

b. – De huidige Wet op het openbare bibliotheekwerk vooralsnog toepassen.

– Een desbetreffend wetsvoorstel indienen om de wet buiten werking te stellen incl. faseringsvoorstel van 10 à 20 jaar.

– Afvloeiingsregelingen voor het personeel opstellen – overleggen met Ministerie van Financiën en Binnenlandse Zaken; en met IPO, VNG, NBLC en Bibliotheekraad over beleidsvoornemens.

c. Negatieve effecten op de werkgelegenheid in de bibliotheek-sector en in de opleidingen ten behoeve van de sector negatieve effecten op boekenbranche, bouw- en dienstensector. Denk aan multipliierverwerking overheidsuitgaven Congestie bij de wetensch. en spec. bibliotheken.

- a. Het bibliotheekgebruik zal drastisch verminderen.
 b-1. Ja, vergelijkbaar met (lager)onderwijs (democratiseringsaspecten van alfabetisering).
 b-2. Ja, het eigenbelang van het individu bij de betreffende voorziening wordt onvoldoende onderkend.
 b-3. Ja; – de lagere inkomensgroepen minder/geen gebruik (meer) van de bibliotheek maken.
 – de middengroepen die met name gebruik maken van de bibliotheek, ook afhaken.

- Door kleine aanpassingen kan de efficiency en optimale allocatie het best gewaarborgd blijven; mede ervan uitgaande dat de in het verleden plaatsgevonden afweging van grensnutten tussen private sector en budgetsector en binnen de budgetsector optimaal is geweest.
 – Zie verder antwoord op vraag 2 en de toelichting.

a. Gemeentebibliotheken worden omgezet in privaatrechtelijke instellingen:

- part. initiatief meer mogelijkheden krijgt;
- een financieel voordeel met zich meebrengt;
- de politieke controle en de rechtspositionele voordelen voor het personeel geheel of grotendeels verloren gaan;
- problemen oplevert met de vakbeweging;

b. I.p.v. budgetmechanisme het marktmechanisme volledig toepassing vindt:

- behoeftebeginsel wordt losgelaten;
- lastenafwenteling wordt voorkomen en
- relatie prestatie en inkomen wordt hersteld.

Zie 2.b voor invoering profijtbeginsel.

Zie 5 voor privatisering.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: BBW-variant (100% contributieverhoging)

- a. Bibliotheekwerk.
 b. Artikel 159.
 c. f 328 mln. (begrotingsbasis 1981) deze variant alleen uitgewerkt voor art. 15 art. 159.2 t/m 159.8 c.p. gehouden (subsidie % : 70!)

- a. Ca. f 5 mln.
 b. Wetswijziging niet noodzakelijk en faseringsvoorstel voor ca. 3 jaar.
 Zie verder de 100% variant.

Vragenschema deel C. Beleidsvarianten

	b	c
1. a. Algemeen Maatschappelijk Werk	art. 176	f 108 mln.
Subsidies Kinderdagverblijven	art. 183	f 29 mln.
Gezinsverzorging en gezinshulp	art. 178	f 1137 mln.
Subsidies voor diverse vormen van maatschappelijke dienstverlening	art. 192	f 5,9 mln.
Drugverslaafden	art. 180	f 33 mln.
Subsidies voor maatschappelijke dienstverlening bejaarden	art. 188	f 76 mln.
Subsidies voor maatschappelijke dienstverlening gehandicapten	art. 191	f 20,5 mln.

2 en 3. Inleiding

Alvorens de beleidsvarianten van het profijtbeginsel uit te werken, volgen eerst een aantal overwegingen.

a. De beleidsvarianten voor het algemeen maatschappelijk werk zullen, als al het overige gelijk blijft ertoe leiden dat cliënten andere, voor hen minder dure naar voor de gemeenschap duurdere hulpkanalen gaan zoeken. Voor de uitwerking van de varianten moet er dus van worden uitgegaan dat in principe alle substitueerbare voorzieningen op dezelfde wijze worden belast. Bovendien bestaan tussen zorgsystemen, wat betreft de cliënten, verbindingskanalen omdat klachten zich op verschillende wijze kunnen manifesteren. Toepassing van het profijtbeginsel op bij voorbeeld het algemeen maatschappelijk werk mag niet leiden tot een groter beroep op bij voorbeeld de gezondheidszorg.

b. Het zij hier nogmaals gezegd: de reden voor subsidiëring van voorzieningen van maatschappelijke dienstverlening is gelegen in het feit dat de diensten zich richten op risico's die mensen niet zelf kunnen dragen als die hen treffen. In de praktijk hebben de meeste diensten een verstrekkingenkarakter met daarbij behorend indicatiesysteem. De indicatie werkt als afwegingssysteem.

c. Toepassing van het profijtbeginsel leidt binnen marges wellicht tot een betere afweging. Volledige toepassing leidt ertoe dat van veel voorzieningen geen gebruik kan worden gemaakt. Zo kan een *minimumloner per definitie* voor langere tijd geen gezinsverzorgster inschakelen omdat deze ook het minimumloon verdient.

In feite worden de voorzieningen uit de markt geprijsd en schieten we het doel van een betere afweging volledig voorbij. Er kan doodeenvoudig niet meer gewogen worden.

d). De *zorgsector wordt gesubsidieerd*, omdat de overheid ervan uitgaat dat het verantwoord is bepaalde risico's van mensen weg te nemen. Soms is dat sterk gedacht vanuit het externe effect, soms speelt het merit-karakter een rol, maar hoofdzaak bij nagenoeg alle voorzieningen van maatschappelijke dienstverlening is dat het gaat om diensten die aan de cliënt zelf om der wille van de cliënt worden geleverd. Wordt de hulp of de dienst niet afgenomen omdat hij onbetaalbaar is, dan zal in veel gevallen de samenleving, gedacht als een compilatie van systemen en niet als een optelsom van individuen, daar vaak weinig van merken. Bij voorbeeld. Er wordt ca. 600 mln. aan bejaardenhulp uitgegeven. Dat gebeurt bij in doorsnee zeer oude mensen, die anders in een bejaardenoord terecht zouden komen. De uitweg naar het bejaardenoord is echter, zo is de gedachtenconstructie van de heroverwegingsoperatie, niet aanwezig. In feite is die uitweg er ook niet. Vastgesteld uitgangspunt is vervolgens dat de hulp voornamelijk terecht komt bij minimum inkomentrekkers. Volledig profijtbeginsel betekent nu niet dat de doelgroep voor 600 mln. extra wordt belast.

Misschien brengt men maar 30 mln. extra op boven de al betaalde retributie en blijven allen die geen hulp meer kunnen betalen dan verstoken van hulp. We stuiten hier op een ethisch probleem. Geen hulp leidt tot vervuiling van de bejaarde en zijn omgeving, tot slechte voeding, isolement en gebrek aan de aandacht die ieder mens nodig heeft om te leven. Tot voortijdige sterte. Er wordt vaak om dit probleem heengewandeld door op te merken dat vroeger verwanten en vrienden, kinderen of burens de noodzakelijke hulp boden en dat dat nu weer zou kunnen. Deze redenering is echter niet valide. Immers in de situatie dat het kan, gebeurt het ook. De bejaarden die hulp krijgen zijn nu juist degenen bij wie het niet kan. De indicatiestelling voorziet daarin. Het ethisch probleem blijft dus. Geïllustreerd aan de bejaardenhulp is het een probleem dat opdoemt bij alle voorzieningen van maatschappelijke dienstverlening. Heel kort gesteld: welke nood laat je bij de individuen.

De 10% variant

Het is zinvol om de behandelde artikelen deels te clusteren. Ik onderscheid drie clusters:

1. Alle vormen van maatschappelijk werk, daarbij inbegrepen de activiteiten van dienstverlening aan bejaarden.
2. De gezinsverzorging en bejaardenverzorging.
3. De kinderdagverblijven.

Ad 1. De 10% variant betekent een uurprijs van ca. f 6. Het is op geen enkele wijze in te schatten wat daar het effect van zal zijn. Wordt ervan uitgegaan dat veel onverantwoord en te gemakkelijk een beroep op de voorziening wordt gedaan, dan zal er sprake zijn van sanerende werking. Zou dat echter niet het geval zijn, dan betekent het dat een aantal mensen die nu terecht een beroep op de voorziening deden, toch om financiële redenen er vanaf moet zien (procesmatige hulp strekt zich vaak over lange tijd uit).

Ad 2. Op dit moment wordt ca. 7 à 8% van het totaal te financieren bedrag door retributies opgebracht. Bij de 10% variant zou dat dus moeten worden ca. 17 à 18%: meer dan een verdubbeling. Aangezien de minimuminkomsttrekkers het merendeel van de cliënten uitmaakt zou dat, gelet op de relatie met de Bijstandsdraagkrachtnormen, kunnen betekenen dat het bestand «gezuiverd» wordt van de inkomsttrekkers boven een bepaald inkomensniveau. Tegelijk echter betekent dat dat een kleinere groep dat bedrag zou moeten opbrengen waardoor het weer hoger moet worden. Meer kan hierover, aangezien inzicht in de elasticiteiten ontbreekt, niet worden gezegd.

Ad 3. Over de 10% variant valt hetzelfde te zeggen als over de 10% variant in de gezinsverzorging. Aangezien de elasticiteiten niet bekend zijn is het niet mogelijk het effect daarvan te berekenen.

De reële variant

Een reële variant voor de hier eerdergenoemde werkvormen is alleen te schetsen voor het Maatschappelijk Werk. Dit alternatief behelst het vragen van een eigen bijdrage van f 3 per half uur consult, met een maximum van f 9 per maand, voor de cliënten die uit eigen beweging op de spreekuren komen. Gevolgen van een dergelijke maatregel zijn niet aan te geven, wel wordt verwacht dat ± 5 mln. aan eigen bijdragen zal binnenkomen. Een dergelijke variant is voorgesteld in samenhang met de ontwerpbegroting 1981 voor CRM, maar in de Tweede Kamer niet geaccepteerd. Voor gezinsverzorging en kinderdagverblijven kan gesteld worden dat waar de tarieven afgestemd zijn op het draagkrachtbeginsel volgens de Bijstandswetnormen, het profijtbeginsel in de huidige systematiek al maximaal wordt toegepast. Wel zou het denkbaar zijn het maximum in de aldus berekende tarieven te verleggen c.q. te laten vervallen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. Culturele Minderheden.
b. Artikelen 165 t/m 174.
c. f 147 mln.
d. Geen.
2. a. Toepassing van de 100% en 20% variant zal het einde betekenen van alle activiteiten en voorzieningen in dit beleidsveld. Aan deze varianten zal dan ook verder geen aandacht besteed worden. Als reële varianten krijgen wel aandacht:
– het vragen van een eigen bijdrage in de kosten van drempelverlagende activiteiten (totale kosten 4 à 5 mln.).

– het verlagen van de Rijkssubsidie voor het categoriale Maatschappelijk Werk van 100% naar 95%.
Over het budgettaire voordeel door het vragen van een eigen bijdrage bij de drempelverlagende activiteiten en het categoriale maatschappelijk werk, is geen uitspraak te doen, omdat het vragen van een eigen bijdrage zeker gepaard zal gaan met verminderd gebruik. Er bestaat geen inzicht in de mate waarin het verbruik zal dalen.

c. Indirecte effecten zijn zeker te verwachten indien het vragen van een eigen bijdrage van de gebruiker bij de drempelverlagende activiteiten resp. het categoriale Maatschappelijk Werk eenzijdig wordt doorgevoerd, dat wil zeggen zonder dat dit ook geschiedt bij vergelijkbare voorzieningen als het sociaal-cultureel werk, respectievelijk het algemeen maatschappelijk werk.

3. a. Bij beide voorzieningen zal het verbruik afnemen.
b. Zie de beantwoording bij Vragenschema B.

4. Onbekend.

5. N.v.t. Het werk is in overwegende mate geprivatiseerd.

6. De volgende concrete stappen dienen te worden ondernomen:

- in overleg treden met een viertal minderhedenorganisaties.
- het wijzigen van het ministeriële besluit «Rijkssubsidieregeling Samenlevingsopbouw» Deel E.
- het wijzigen van de algemene maatregel van bestuur «Besluit Werk en Kosten».

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. *Musea*
b. Artikelen U 64, 65, 66, 67 en 73 en M 7.
c. Per saldo 76 mln.

2. Zie de algemene opmerking onder vragenschema deel B. De omvang van het zuivere collectieve deel is niet bekend, ergo vooralsnog is niet aan te geven voor welk deel het profijtbeginsel gehanteerd mag worden. Gelet op het bovenstaande zijn de 100% en 20% variant niet te beantwoorden.

Reële variant

De komende jaren kan:

- a. nagegaan worden wat de kosten van het collectieve deel zijn;
- b. via mutaties in de prijsstelling geanalyseerd worden wat een eventueel budgettair optimum is. Al te grote schommelingen in de prijsstelling zullen ongetwijfeld repercussies hebben voor de bezoekerijfers;
- c. een alternatief is het vercommercialiseren van een aantal activiteiten. Te denken valt aan:
  - publikaties
  - manifestaties etc.

Van belang is wel dat hierdoor de collectieve taken niet in gevaar mogen komen.

3. a. Bij verhoging van de entreprijzen zal het bezoek ongetwijfeld afnemen;
b. Afhankelijk van de omvang, ja.
Zie verder vragenschema deel B.

4. Niet te beantwoorden.
5. Zie vragenschema deel B.
6. – Tariefbeschikking.
  - Advies Rijkscommissie voor de Musea.
  - Toestemming E.Z. (prijzenbeleid).
  - *Nader onderzoek* naar prijselasticiteit.

Vragenschema deel C. Beleidsvarianten

1. a. *Monumentenzorg*.
  - b. 80.
  - c. 106 mln. (inclusief 25 mln. incidenteel).
2. a. 100% en 20% variant zijn vanwege het niet vaststaan van het zuiver collectieve deel niet te bepalen.

Reël zijn zij ook niet: thans verkommeren vele monumenten waarvoor geen subsidie in het vooruitzicht wordt gesteld.

Reële variant

1. Wellicht denkbaar is een verhoging van de eigen bijdrage van de eigenaar in de subsidiabele kosten van de restauratie. Tegen de achtergrond van ervaringen met VRO concludeert de Rijksdienst voor de Monumentenzorg dat de bestaande prikkels de juiste zijn om bouwinitiatieven overeind te houden. De budgettaire gevolgen zijn niet te ramen.
2. Een alternatief is om eventuele gerealiseerde vermogensaanwas ten gevolge van handel in met subsidie gerestaureerde objecten deel voor deel terug te vorderen. Eventuele inningskosten en aantasting van het private eigendom kunnen een beletsel vormen.
  - b. Een en ander lijkt niet op korte termijn te realiseren, temeer daar het budget al t/m 1985 is uitgeput.
3. a. Verlaging van het subsidie zal ongetwijfeld leiden tot verminderde restauratie-activiteiten.
  - b. Ja, zie verder vragenschema deel B.
4. Niet te beantwoorden.
5. Zie vragenschema deel B.
6. Voor wat betreft 2a1.
  - wijziging subsidie %.
  - advies Monumentenraad.
  - advies VRO.
  - advies BiZa (verfijningsregeling).Voor wat betreft 2a2.
  - herziening financieringsregeling.
  - verder als 2a1.

Vragenschema deel C. Beleidsvarianten

1. a. *Rijksarchieven*

b. 88/89.

c. 21,2 mln.

2. a. Het overgrote deel van de kosten van de Rijksarchieven wordt gemaakt voor het behoud, in goede en geordende staat, van overheidsbescheiden. De exacte kosten die gemaakt worden voor de publieksgerichte taken zijn globaal te bepalen, hierbij valt echter weer geen onderscheid te maken naar diensten ten behoeve van particulieren en diensten ten behoeve van de overheid. Tegen deze achtergrond zijn de 100% en 20% variant niet te beantwoorden. Een reële variant is dat voor de studiezalen en de uitlening een vergoeding wordt gevraagd (in 1980 ± 77 000 bezoeken en uitlening van ± 540 000 inventarisnummers). Te denken valt aan een prijs van f 2,50 per bezoek en per uitlening (exclusief zelfbediening) een prijs van f 0,50. Hier tegenover komen wel inningskosten te staan. De RAD beschikt niet over het apparaat om gelden te innen, te administreren en te controleren. Per saldo is het effect dus onbekend.

b. Afhankelijk van de honorering van de noodzakelijke uitbreiding ten behoeve van de inning en afhankelijk van het te voeren overleg (zie 6) relatief snel.

c. Voor zover de uitlening en bezoeken geschieden ten behoeve van respectievelijk door andere overheidsinstanties dan komen deze bedragen ten laste van andere begrotingen. Dit zal rond de 50% liggen.

3. a. Het gebruik zal ongetwijfeld afnemen.

b. Ja, zie vragenschema deel B.

4. Niet te beantwoorden.

5. Niet aan de orde.

6. – Wijziging Archiefwet.

– Overleg met BiZa, VNG, Unie van Waterschappen omdat de Archiefwet betrekking heeft op alle overheidsarchieven.

– Advies Archiefraad.

– Overleg met Algemene Zaken in verband met de relatie met de WOB.

– Overleg met de georganiseerde onderzoekers, de Academische Raad etc.

– Tariefbeschikking.

– Toestemming Economische Zaken.

1. a. *Sportorganisaties*.

b. artikel 98, onderdeel 1.

c. 17 mln. gulden.

2. a. Inningskosten zijn geen bezwaar.

Verdere toepassing van het profijtbeginsel levert in theorie een besparing op van:

variant 1   5%   f 1 400 000

variant 2   20%   f 5 700 000

variant 3   100%   f 17 000 000

b. Gelet op het feit dat deze begrotingspost voor een belangrijk deel gericht is op bijdragen in de exploitatiekosten van landelijke organisaties, waar 377 mensen een fulltime functie vervullen zal een fasering rekening dienen te houden met rechtspositionele aspecten van dit personeel. Een en ander betekent concreet:

Variant 1

Mogelijk heeft deze bezuiniging nog geen personele consequenties; in ieder geval zal het buiten werking stellen van diverse subsidiabele rubrieken (bij voorbeeld huisvestingskosten, organisatiekosten) noodzakelijk zijn.

Variant 2

Mogelijk kan $\frac{1}{3}$ van de bezuiniging opgevangen worden door het buiten werking stellen van enkele subsidiabele rubrieken, de rest zal moeten worden aangebracht door ontslag van 80 personen.

Variant 3

Gelet op het feit dat de bonden reeds 40% van de subsidiabele kosten voor eigen rekening nemen, zouden *in theorie* 150 personen in dienst kunnen blijven. Voor 225 werknemers zou een dergelijke bezuinigingsoperatie ontslag betekenen. Gezien de samenhang in het takenpakket is dit wel theorie.

c. Gezien de slechte arbeidsmarkt zal zeker een deel van de ontslagen medewerkers een beroep moeten doen op sociale voorzieningen.

Door bezuiniging in variant 2 en 3 zal zeker de vervulling van een aantal hoofdtaken van de sportorganisaties onmogelijk worden gemaakt. Gedacht kan met name worden aan de hoofdtaak van de landelijke sportorganisatie, nl. de organisatie van het landelijk competitie- en wedstrijdwezen.

Het is waarschijnlijk, hoewel dit effect niet makkelijk gekwantificeerd kan worden, dat deze ontwikkeling een negatief effect heeft op de sportdeelname.

Een eventuele contributieverhoging zal de sportdeelname van met name jongeren en achterstandsgroepen verminderen. Dit laatste zou financiële gevolgen kunnen hebben voor beleidssectoren die zich met name met het welzijn van deze achterstandsgroepen bezighouden.

3. a. De landelijke organisaties hebben een dienstverlenende taak. De bezuinigingsoperatie zal afstoting van een aantal taken noodzakelijk maken. Dit zal ongetwijfeld gevolgen hebben voor de kwaliteit van de organisatie van de sport in haar totaliteit. In welke mate dit gevolgen heeft voor de deelname aan sportbeoefening kan moeilijk voorspeld worden.

Indien een poging gedaan wordt het takenpakket van de landelijke organisaties te handhaven door van de verenigingen een hogere afdracht naar de bond te vragen, bestaat bij uitblijven van die bereidheid het gevaar van zgn. wilde sportbeoefening.

Bij variant 3 wordt het effect van de afstoot van taken manifest en zal ook een negatieve invloed op de sportdeelname merkbaar worden.

b. Bij de subsidiëring van de sportorganisaties worden geen verdelingsaspecten in aanmerking genomen.

De volgende positieve externe effecten kunnen in gevaar gebracht worden:

- bevorderen van de gezondheid;
- bevorderen van werkgelegenheid;
- vervullen van «ambassadeurs»-functie op internationaal vlak.

Ook kan in aanmerking genomen worden dat juist in een slechter wordende economische situatie en een toenemend aantal werklozen de mogelijkheid tot passende vrijetijdsbesteding van belang is.

Aan de landelijke sportorganisaties is ook een merit-karakter verbonden, aangezien de leden van verenigingen de verenigingsactiviteiten van meer belang achten dan de landelijke taken.

4. N.v.t.

5. Sport is al geprivatiseerd. Een verdergaande toepassing van het profijtbeginsel zal leiden tot afstoot van taken, omdat de individuele sportverenigingen het belang van taken van de bonden onderschatten.

6. Overleg met koepels, sportbonden en CRM is noodzakelijk. De betrokken organisaties zullen er in hun komende begroting rekening mee moeten kunnen houden. Voor 1982 is dit reeds niet meer haalbaar, aangezien de opstelling van deze begrotingen nu plaatsvindt.

Bijlage 3

1. a. **Investerings sportaccommodaties.**

b. art. 100.

c. f 3 mln.

2. a. De rijksoverheid levert, met o.a. de Stichting de Nationale Sporttotalisator, een bijdrage in de totstandkoming van landelijke sportaccommodaties. Altijd wordt ook een eigen bijdrage van de sport gevraagd. Vermindering van de bijdrage van het Rijk zal in een aantal gevallen de totstandkoming van de accommodatie verhinderen.

Geen inzicht is te geven in het eventuele budgettaire voordeel.

3. a. Bij een vermindering van het uitgavenniveau met 5% kan – w.b. de accommodaties voor het landelijk trainings- en wedstrijdwezen – een minder-verbruik worden verwacht; dit omdat een hogere eigen investeringsbijdrage ongetwijfeld tot een verhoging van de gevraagde huurprijzen (die zich toch al op een relatief hoog peil bevinden) aanleiding zal geven.

Toepassing van de 20% en 100% variant zal tot gevolg hebben dat (een deel van) de geplande accommodaties niet tot stand zal worden gebracht.

Bij de experimentele accommodaties gaat het om voorzieningen met een (mogelijke) voorbeeldwerking op landelijk niveau; de rijksoverheid neemt hier in principe de met het experiment gepaard gaande meerkosten voor haar rekening.

Te verwachten valt dat bezuiniging in deze sfeer direct van invloed is op het tot stand komen van de beoogde voorzieningen.

3. b. Waar het gaat om de 20% en 100% variant is een dergelijke ingreep in aanzienlijke mate bezwaarlijk:

– w.b. de externe effecten kunnen worden genoemd: de schade die aan de bouwmarkt wordt betroukend door het wegvallen van opdrachten, alsmede het ongunstige betalingsbalanseffect dat ontstaat wanneer belangrijke sportevenementen slechts in het buitenland kunnen plaatsvinden als gevolg van het ontbreken van passende accommodaties in ons land.

– w.b. het merit-karakter valt te wijzen op de onmisbaarheid van een kwalitatief en kwantitatief volwaardig accommodatiebestand, zowel uit oogpunt van actieve als dat van passieve sportbeoefening.

6. Met de belanghebbenden zal tijdig overleg dienen te worden gevoerd.

1. a. **Arbeidsaangelegenheden in de sport.**

Kostensoorten:

Betaald voetbal.

Arbeidsplaatsen STK.

NFWS.

b. Artikel 101.

c. 5 mln. gulden.

2. a. *Betaald voetbal.*

Bij het betaald voetbal is geen sprake van subsidiëring door de rijksoverheid, doch van een financiële bijdrage in een gezondmakingsproces. De beslissing over een bijdrage aan het betaald voetbal is genomen door Regering én parlement. Het besluit om de financiële bijdrage aan het betaald voetbal te wijzigen, is dan ook een politieke kwestie, die in de Kamer aanhangig zal moeten worden gemaakt.

Arbeitsplaatsen STK.

Verdere toepassing van het profijtbeginsel dan thans het geval is (40%) zou leiden tot een daling van een aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen, daar verhoging van de eigen bijdrage nauwelijks nog mogelijk is. Dit terugbrengen van het aantal arbeidsplaatsen zal gepaard gaan met kosten als gevolg van afvloeiingsregelingen.

Ook moet erop gewezen worden dat, gezien de verplichting die het Rijk op zich genomen heeft deze arbeidsplaatsen structureel met 60% te subsidiëren, verandering van het financieringsmodel gepaard zal gaan met AROB-procedures, waarvan de afloop twijfelachtig is. In dit verband kan er op gewezen worden dat de rechtspositie van de betrokkenen op instigatie van de rijksoverheid geregeld is.

NFWS

NFWS wordt door de overheid gesubsidiëerd in scholings- en vormingsactiviteiten.

Mede gezien de onderschatting van het belang van deze uitgaven binnen de sport zou verdere toepassing profijtbeginsel ten koste gaan van de totstandkoming van deze activiteiten.

Uiteindelijk zou dit zelfs arbeidsplaatsen kunnen kosten van de werknemers die zich met organisatie en voorbereiding van die activiteiten bezighouden. Uit bovenstaande volgt dat geen inzicht in het uiteindelijke budgettaire voordeel van een verdere toepassing is te geven.

2. b. Er zal rekening moeten worden gehouden met rechtspositie van de betrokken werknemers en de bonden.

2. c. Indirecte effecten:

– ontslagen werknemers zullen vanwege de slechte arbeidsmarkt in de sport een beroep doen op sociale voorzieningen.

3. a. Zie onder 2.a.

Zie vragenlijst B.

3. b. Bij subsidiëring van *arbeidsplaatsen STK* is merit-karakter van arbeidsplaatsen STK zeker aanwezig. Leden van verenigingen onderschatten het belang van de ondersteunende activiteiten van de betrokken functionarissen op sporttechnisch en bestuurlijk terrein.

Ook het belang van de activiteiten van de NFWS op het gebied van scholing en vorming wordt door de sport, c.q. de werkers in de sport onderschat.

Als bedreigde positieve externe effecten kunnen worden beschouwd:

– behoud van inzet en verdere ontplooiingsmogelijkheden van het vrijwillig bestuurlijk en sporttechnisch kader in de sport; – bevorderen van de gezondheid; – bijdrage aan de werkgelegenheid.

4. N.v.t.

5. Sport is al geprivatiseerd. Verdere toepassing van het profijtbeginsel zal leiden tot een daling van het aantal gerealiseerde arbeidsplaatsen en ten koste gaan van een verantwoorde organisatie van de sport. Mede om dat de baten van activiteiten door leden van de verenigingen onderschat worden.

6. Overleg met werknemers/bonden en verenigingen die betrokken zijn bij de reeds gerealiseerde arbeidsplaatsen en de NFWS.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. Produktiefonds voor de Nederlandse films.
b. Art. 49.
c. f 5,2 mln.

2. a. De 100% variant zal niet behandeld worden, omdat dit de opheffing van het Produktiefonds betekent. Van toepassing van de 20% variant is te verwachten dat de omvang van het Produktiefonds meer dan proportioneel zal dalen (tot ongeveer de helft), omdat de bond van bioscoopeigenaren zijn bijdrage aan het fonds zal terugbrengen of terugtrekken. Ook de zogenaamde distributieggarantie van de bond zal in gevaar komen, waarmee het aantal te vervaardigen films nog geringer zal worden.

Vergroting van de omvang van het Produktiefonds door middel van opcenten (bij voorbeeld 0,25) op het bioscoopkaartje, is onlangs door de bond van bioscoopeigenaren afgewezen, omdat de huidige prijzen gezien de inkomensontwikkeling al te hoog zijn. Instrumenten om de bond toch te dwingen, zijn niet voorhanden.

Met andere woorden: de huidige situatie is de reële variant.

3 t/m 5. Zie de antwoorden (2 t/m 7) bij vragenschema deel B.

6. Voorstellen tot vermindering van de rijksbijdrage aan het Produktiefonds voor de Nederlandse film, moeten ingebracht worden in het overleg met de bond van bioscoopeigenaren.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. Culturele centra.
b. Artikel 56.
c. f 2,5 mln.

2. a/c Niet is aan te geven wat de consequenties zullen zijn van toepassing van de 100% en 20% variant. Wel zal de renovatie of nieuwbouw op dit terrein teruglopen, omdat de bijdrage van CRM (relatief niet omvangrijk) de investeringsbeslissing wel positief beïnvloedt en soms van doorslaggevend belang is. Hierdoor is CRM in staat de spreiding van de culturele accommodaties over Nederland te beïnvloeden, waardoor dit beleid als sluitstuk functioneert ten aanzien van het aanbodbeleid van CRM, dat erop gericht is om te komen tot een gebundelde geografische spreiding over Nederland, van onder meer de muziek- en toneelvoorstellingen.

Een reëlere variant dan de huidige situatie is niet te geven.

b. Het huidige budget is al tot en met 1985 uitgeput.

3 t/m 5. Zie hiervoor vragenschema deel B.

6. De overlegpartners op dit terrein zijn veelal de gemeenten.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

1. a. Muziek en dans/toneel en mime.
b. Artikel 44 en artikel 45.
c. f 140 mln.
d. Onbekend.

Algemeen

2. Het voeren van een *eigen* bijdragenbeleid is bij deze werkvormen niet mogelijk omdat het overgrote deel van de entreegelden wordt geïnd door accommodaties die vrijwel zonder uitzondering in gemeentelijke handen zijn. Wel bestaat de mogelijkheid om via subsidieverlaging en overreding de gesubsidieerde gezelschappen ertoe te zetten hun eigen inkomsten te vergroten, door verhoging van de uitkoopsommen of indien het gezelschap de exploitatie zelf in handen heeft (een minderheid), de toegangsprijs te verhogen. De realisering hiervan loopt echter stuk op het moment dat de gemeentelijke accommodaties dit voornemen niet willen/kunnen overnemen.

a. Toepassing van de 100% of 20% variant zal tot gevolg hebben dat nagenoeg alle gesubsidieerde gezelschappen zullen verdwijnen. Op deze varianten zal dan ook niet verder ingegaan worden.

Een reëlere variant dan de huidige situatie is niet denkbaar. De jaarlijkse verhogingen van de uitkoopsommen ten gevolge van kostenstijgingen hebben reeds tot gevolg dat het aantal voorstellingen afneemt. Verhoging van de uitkoopsommen in het kader van de profijitgedachte zal deze tendens alleen maar versterken.

In welke mate dit zal geschieden is echter niet te zeggen. Het budgettaire voordeel is dan ook niet aan te geven.

b. Indirecte effecten van een verdere toepassing van de profijitgedachte:

- afname van de werkgelegenheid voor een zeer gespecialiseerde beroepsgroep.
- popularisering van het aanbod.
- exploitatie van de gemeentelijke accommodaties komt verder in gevaar.

Voor de beantwoording van de verdere vragen wordt verwezen naar het ingevulde vragenschema deel B.

6. Wijziging in de bekostiging vraagt overleg met:

- de overige subsidiënten (vnl. Provincies en gemeenten).
- de gezelschappen zelf.
- de Raad voor de Kunst.

HOOFDSTUK XVII. VOLKSGEZONDHEID EN MILIEUHYGIËNE

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *Variant: 1, 20%*

Volksgesondheid; Stichting Nederlands Huisartseninstituut

4 2

Uitgaven 2,6 mln.

± 0,5 mln.

Om de effecten van de profijtisering te bezien, is een stapsgewijze doorvoering aan te bevelen.

De kans is alleszins aanwezig dat de huisartsen (1ste-lijnsorganisaties) de voor hen optredende lastenverzwaring doen doorberekenen in de tarieven, c.q. premies ziektekostenverzekeringen. Per saldo is er dan geen besparing in de (collectieve) kosten gezondheidszorg, maar mogelijk wel een sterkere beleidsgreep door de 1ste-lijnsorganisaties op het instituut ten koste van de overheid.

Indien alleen de huisartsen aangesproken worden, zou elke huisarts bijna f 100 per jaar méér moeten betalen. Dit bedrag zal lager zijn indien andere 1ste-lijnswerkers/organisaties aangeslagen worden; beleidsmatig is het echter lang zo ver (nog) niet.

Het activiteitsniveau zal – indien er geen afwenteling is door een dergelijke verhoging mogelijk ingekrompen worden. Vermoedelijk zullen in dat geval die activiteiten het langst overeind blijven welke voor de beroepsbeoefenaar positieversterkend zijn. De meer op het goed functioneren van de 1ste-lijnsgerichte activiteiten zullen dan dus het eerst geschrapt worden. Uit beleidsmatige overwegingen is het laatste bezwaarlijk.

Een verhoging van het eigen financieringsaandeel kan een prikkel geven tot een effectiever, sterker op prioriteiten gericht en efficiënter beleid.

Zie vragenschema B, vraag 7 en 9b.

Wijziging subsidieregeling.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant: 2, 100%*

Volksgesondheid; Stichting Nederlands Huisartseninstituut.

42.

Uitgaven: 2,6 mln.

± 2,5 mln.

Zie verder variant 1.

Indien de huisartsen het instituut volledig moeten financieren, is een extra jaarlijkse bijdrage van f 400 – f 500 per arts nodig.

Wanneer er geen afwenteling is, zal zich waarschijnlijk een sterke inkrimping van de activiteiten voordoen. Zodanig dat er geen sprake meer kan zijn van een volwaardig beleidsonderbouwend/steunend instituut voor de 1e-lijnszorg, hetgeen in principe bezwaarlijk zou zijn. Zie verder ook variant 1, vraag 3.

Zie variant 1.

Zie vragenschema B, vraag 7 en 9b.

Subsidiewijziging.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 3, ± 60%

Volksgesondheid; Stichting Nederlands Huisartseninstituut.
42.

Uitgaven: 2,6 mln.

Gesteld kan worden dat ook de Ziektekostenverzekeringen een belang hebben bij het beter functioneren van de 1ste-lijnszorg. Dit kan een volgende variant (of een variatie daarop) in de financieringsaandelen doen overwegen: rijk $\frac{1}{3}$, ziektekostenverzekeringen $\frac{1}{3}$ en 1ste-lijnswerkers/organisaties $\frac{1}{3}$. Besparing Rijk: 1,8 mln. Het rijksaandeel kan in fasen terug, het aandeel van «het veld» in fasen omhoog.

De effecten van een bijdrage van ± f 1 mln. door de ziektekostenverzekeringen zijn te verwaarlozen. Wanneer verder alleen de huisartsen aangesproken worden, zal elke huisarts ruim ± f 150 per jaar extra moeten bijdragen. Zie verder variant 1.

Zie variant 1.

Zie vragenschema B, vraag 7 en 9b.

Subsidiewijziging en overleg en overeenstemming met ziektekostenverzekeringen.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, 20%

Volksgesondheid, Tuberculosebestrijding.
46.

Uitgaven: 26,5 mln.

± 5,5 mln.

De besparing is direct in te voeren. Om de risico's te beperken, is echter een stapsgewijze invoering wenselijk.

Een daling van het gebruik door een eigen bijdrage betekent een verschuiving van extramurale zorg (mede sterk preventief gericht) naar de intramurale zorg (vooral curatief gericht). Er zijn duidelijke aanwijzingen dat extramurale zorg duurder is dan intramurale zorg.

Uitgaande van een te verwachten stabiel nivo van ± 220 000 bezoeken per jaar aan de consultatieburo's (cb's) zou per bezoek ± f 22,50 gevraagd moeten worden. Een deel van de ingeschrevenen bij de cb's zal dan per jaar een veelvoud van dit bedrag moeten betalen. Het gebruik zal daardoor dalen. Beperkt bij de personen die (vermoedelijk) tb hebben, aanzienlijk bij de personen die preventief onderzoek zouden moeten ondergaan.

Ja, zie vragenschema B, vraag 3 en 4. (zie ook alg.opm., blad 2)

Nauwelijks. De werkwijze wordt bepaald door wat medisch als noodzakelijk wordt geacht. De prijs van de cliënt werkt bovendien niet door naar de dienstverlener.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Aanpassing subsidieregeling, instelling inningssysteem.

Algemene opmerkingen

Op grond van literatuurstudie (zie Van de Ven, Effecten van eigen bijdrage in de gezondheidszorg, Medisch Contact 1980, nr 5, 6 en 7) is de conclusie te trekken dat een stijging van de eigen bijdrage leidt tot een reductie van het gebruik van medische diensten. Dit effect is sterker naarmate:

- a. de tijdprijs (dat wil zeggen reistijd/kosten en gedorven inkomen) van de patiënt lager is;
- b. de patiënt meer invloed heeft op de beslissing om medische hulp te ontvangen;
- c. de patiënt gezonder is, dat wil zeggen de directe urgentie om medische hulp te ontvangen minder is;
- d. het inkomen van de patiënt lager is.

Het effect zal dus naar verhouding sterk zijn bij lage inkomensgroepen in geval van preventief gerichte zorg.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 2, 100%

Volksgezondheid, Tuberculosebestrijding.

46.

Uitgaven: 26,5 mln.

± 28 mln.

De besparing is (technisch) direct door te voeren.

Zie verder variant 1.

Uitgaande van een te verwachten stabiel niveau van ± 220 000 bezoeken per jaar zou per bezoek ± f 120 gevraagd moeten worden. Een deel van de ingeschrevenen bij de cb's zal dan een veelvoud van dit bedrag per jaar moeten betalen.

Het gebruik zal daardoor drastisch kunnen dalen. Een dergelijk tarief zal volledig prohibitief kunnen zijn voor personen die uit preventief oogpunt een onderzoek zouden moeten ondergaan.

Ja, zie vragenschema B, vraag 3 en 4 (zie ook alg. opm. variant 1).

Zie variant 1.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Zie variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 3, f 10 per eerste bezoek

Volksgezondheid, Tuberculosebestrijding.

46.

Uitgaven: 26,5 mln.

Deze 3de variant kan bestaan uit een bijdrage van f 10 per ieder eerste bezoek per jaar, echter alleen voor die personen die een directe «band» hebben met tb, bij voorbeeld doordat ze aan tb lijden (hebben geleden) of doordat ze verwezen zijn naar een cb door een huisarts. De ratio achter deze beperking is dat het nut voor de betrokkenen redelijk individualiseerbaar is en de noodzaak voor een bezoek veelal door hen ingezien wordt (zie ook algm. opm. variant 1).

Besparing: stel 2 mln.

De besparing is direct door te voeren.

Zie verder variant 1.

Een beperkte achteruitgang in het gebruik door de onderhavige groep is te verwachten.

In verhouding tot de bespaarde kosten waarschijnlijk wel. Bedacht moet worden dat de onderhavige groep een z.g. extra-*risicogroep* is, waardoor de kans op besmetting van anderen - door een lager gebruik - naar verhouding groter is. Verder is de kans erg groot dat de curatieve kosten als gevolg van te late opsporing hoger uitkomen dan de besparingen. (zie ook alg. opm. variant 1)

Zie variant 1.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Zie variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1 20%

Volksgezondheid, Bestrijding van geslachtsziekten.

49.

Uitgaven: 5,5 mln.

± 0,7 mln.

Is direct in te voeren. Invoering in 2 of meer stappen is veiliger. Het prijseffect is ook dan na te gaan. Maar indien terugdraaien van de maatregel nodig is doordat de schadelijke gevolgen van een lager gebruik te hoog zijn is de schade beperkter dan bij doorvoering in 1 stap.

Indien een lager en uitgesteld gebruik optreedt, zal de vraag naar (uitgebreidere) curatieve zorg toenemen, waardoor per saldo de kosten van de totale gezondheidszorg hoger uitkomen.

Per jaar worden ± 22 000 patiënten behandeld. Per (volledige) behandeling zou een bijdrage van f 30-35 nodig zijn.

Het gebruik zal door een dergelijke prijs waarschijnlijk dalen. Een «rem» op de daling is dat betrokkenen direct belang hebben bij de behandeling. Het taboe-aspect zal vermoedelijk een daling bevorderen. De daling zal ook inhouden dat op een later tijdstip hulp gevraagd wordt. In verhouding tot het bespaarde bedrag waarschijnlijk:

Ja.

Zie ook - vragenschema B, vraag 3 en 4.

- alg. opm. blz. 2

Nee, de te heffen prijs wordt niet doorgegeven aan de dienstverlener.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Subsidiewijziging en instelling inningssysteem.

Algemene opmerkingen

Op grond van literatuurstudie (zie Van de Ven, Effecten van eigen bijdrage in de gezondheidszorg, Medisch Contact 1980, nr. 5, 6 en 7) is de conclusie te trekken dat een stijging van de eigen bijdrage leidt tot een reductie van het gebruik van medische diensten. Dit effect is sterker naarmate:

- a. de tijdsprijs (dat wil zeggen reistijd/kosten en gedorven inkomen) van de patiënt lager is;
- b. de patiënt meer invloed heeft op de beslissing om medische hulp te ontvangen;
- c. de patiënt gezonder is, dat wil zeggen de directe urgentie om medische hulp te ontvangen minder is;
- d. het inkomen van de patiënt lager is.

Het effect zal dus naar verhouding sterk zijn bij lage-inkomensgroepen in geval van preventief gerichte zorg.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 2, **100%**

Volksgezondheid, Bestrijding van geslachtsziekten.

49.

Uitgaven: 5,5 mln.

± 3,5 mln.

Zie verder variant 1, vraag 2.

Per jaar worden ± 22 000 patiënten behandeld. Per (volledige) behandeling zou een bijdrage van ± f 160 nodig zijn.

Het gebruik zal door een dergelijke prijs vermoedelijk aanzienlijk dalen. Zodanig dat dit uit oogpunt van de externe effecten en het merit-karakter ongewenst is.

Zie verder ook variant 1, vraag 3.

Zie variant 1, vraag 4.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Zie variant 1, vraag 6.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 3. Een hoger percentage dan 20% brengt gezien de aard van de ziekte en de uiteindelijke gevolgen voor het gebruik veel risico met zich. Een inschrijfgeld van f 25 voor de behandeling lijkt vooralsnog het meest haalbaar.

Volksgezondheid, Bestrijding van geslachtsziekten.

49.

Uitgaven 5,5 mln.

± 0,5 mln.

Zie voor de rest der antwoorden variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per variant: 1, 20%*

Volksgesondheid, Onderzoek cervix-carcinoom.

51.

Uitgaven: 10 mln.

± 2 mln.

Is direct in te voeren. Een stapsgewijze invoering is mogelijk, maar is minder noodzakelijk als bij voorbeeld bestrijding tbc (art. 46), een besmettelijke ziekte. Door de geringe verhogingen zou een stapsgewijze invoering als (technisch) nadeel hebben dat dan het prijseffect minder goed te bepalen is. Gemeenten kunnen de profijtgedachte ook gaan doorvoeren, waardoor de eigen bijdrage sterker oploopt.

Een daling van de opkomst geeft minder vroegtijdig ontdekte gevallen, waardoor de curatieve kosten hoger kunnen worden en de profijtsiering per saldo duurder kan uit komen.

Uitgaande van ± 350 000 onderzoeken per jaar is een verhoging van de huidige eigen bijdrage voor een uitstrijkje (1x per 3 jaar) van 0–15 gulden met ± 5–6 gulden nodig. Er van uitgaand dat voor deze dienstverlening door de huisarts voor het ziekenfondslid ook een eigen bijdrage gevraagd wordt, zal er vermoedelijk een algemene daling optreden van de opkomst. De mate waarin is moeilijk aan te geven. Gezien de vrij lage besparing (in totaal incl. «via» huisarts ± 4 mln.) kan het «keerpunt» waar de externe effecten en het merit-karakter hoger zijn dan de besparing snel bereikt worden. Zie ook algemene opmerking blz. 2.

Neen.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Wijziging subsidiesysteem.

Algemene opmerkingen

Op grond van literatuurstudie (zie Van de Ven, Effecten van eigen bijdrage in de gezondheidszorg, Medisch Contact 1980, nr. 5, 6 en 7) is de conclusie te trekken dat een stijging van de eigen bijdrage leidt tot een reductie van het gebruik van medische diensten. Dit effect is sterker naarmate:

- a. de tijdprijs (dat wil zeggen reistijd/kosten en gedorven inkomen) van de patiënt lager is;
- b. de patiënt meer invloed heeft op de beslissing om medische hulp te ontvangen;
- c. de patiënt gezonder is, dat wil zeggen de directe urgentie om medische hulp te ontvangen minder is;
- d. het inkomen van de patiënt lager is.

Het effect zal dus naar verhouding sterk zijn bij lage-inkomensgroepen in geval van preventief gerichte zorg.

*Variant: 3

Een hogere «profijtsiering» met 20% extra is mogelijk, maar uit oogpunt van risico niet wenselijk, gezien de onzekerheid over de opkomst. De meest reële variant lijkt daarom een verhoging van de eigen-bijdrage conform variant 1. Afhankelijk van de effecten kan later opnieuw heroverwogen worden.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, **100%** Volksgezondheid, onderzoek cervix-carcinoom.

51.

Uitgaven: 10 mln.

± 10 mln.

Een stapsgewijze invoering verdient de voorkeur. Het prijseffect is ook dan na te gaan. Maar indien terugdraaien van de maatregel nodig is doordat de schadelijke gevolgen van een lager gebruik te hoog zijn, is de schade beperkter dan bij doorvoering in één stap.

Zie verder ook variant 1.

Uitgaande van ± 350 000 onderzoeken per jaar een verhoging van de eigen bijdrage voor een uitstrijkje (1x per 3 jaar) van 0–15 gulden met ± 30 gulden nodig. Er vanuit gaand dat voor deze dienstverlening door de huisarts voor het ziekenfondslid ook een eigen bijdrage gevraagd wordt, zal er uiteindelijk vermoedelijk een sterke daling van de opkomst zijn. Een daling die naar verwachting in aanzienlijke mate bezwaarlijk is.

Nee.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Subsidiewijziging.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, **20%**

Volksgezondheid, Geneeskundig Schooltoezicht.

55.

Uitgaven: 27,3 mln.

± 5 mln.

Doorvoering is meteen mogelijk. Invoering in 2 stappen is veiliger. Het prijseffect is ook dan na te gaan. Maar indien terugdraaien van de maatregel nodig is doordat de schadelijke gevolgen van een lager gebruik te hoog zijn, is de schade beperkter dan bij doorvoering in één stap.

Indien een lager gebruik optreedt, zullen afwijkingen later ontdekt worden. De vraag naar curatieve zorg zal in dat geval veelal toenemen, waardoor de kosten van de totale gezondheidszorg per saldo hoger uitkomen.

Indien er per periodiek onderzoek (per jaar ± 1 000 000) een bijdrage geheven wordt, zal deze ± f 5 moeten bedragen. Een dergelijk bedrag zal vermoedelijk een negatieve invloed hebben op de opkomst. Het duidelijkst zal zich dat voordoen bij kinderen uit de sociaal zwakke milieus die een naar verhouding groter risico voor afwijkingen lopen.

De mate van neergang in de opkomst is moeilijk te bepalen. Een bedrag van ± f 5 gemiddeld 1x p/2 jaar te betalen – lijkt niet onoverkomelijk, te meer daar men voor de kinderen «veel over heeft». Ter oriëntatie echter ook het volgende.

- alhoewel de sociale dwang daar kleiner is, maar de bezoeken gratis zijn, is het opkomstpercentage van kleuters op de kleuterbureaus ± 60 à 70 %.
- uit een onderzoek is gebleken dat bij kinderen van Nederlandse militairen in Dtsl. zonder geneeskundig schoolzicht ±30% meer afwijkingen aanwezig waren.

Zie ook alg.opm. blz. 2.

Geen, de prijs voor de cliënt werkt niet door naar de dienstverlener.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Wijziging subsidieregeling, instellen inningssysteem.

Algemene opmerkingen

Op grond van literatuurstudie (zie Van de Ven, Effecten van eigen bijdrage in de gezondheidszorg, Medisch Contact 1980, nr. 5, 6 en 7) is de conclusie te trekken dat een stijging van de eigen bijdrage leidt tot een reductie van het gebruik van medische diensten. Dit effect is sterker naarmate:

- a. de tijdsprijs (dat wil zeggen reistijd/kosten en gedorven inkomen) van de patiënt lager is;
- b. de patiënt meer invloed heeft op de beslissing om medische hulp te ontvangen;
- c. de patiënt gezonder is, dat wil zeggen de directe urgentie om medische hulp te ontvangen minder is;
- d. het inkomen van de patiënt lager is.

Het effect zal dus naar verhouding sterk zijn bij lage inkomensgroepen in geval van preventief gerichte zorg.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 2, **100%**

Volksgezondheid, Geneeskundig schooltoezicht.

55.

Uitgaven: 27,3 mln.

± 30 mln.

Is direct in te voeren.

Invoering in 4 stappen is verkieslijker, zie verder variant 1, vraag 2b.

Indien er per periodiek onderzoek (per jaar ± 1 000 000) een bijdrage geheven wordt, zal deze ± f 25 moeten bedragen. Een dergelijke bijdrage zal zeker voor kinderen uit sociaal zwakke groepen die een naar verhouding groter risico lopen, een sterke remming kunnen hebben op de opkomst, hetgeen bezwaarlijk zou zijn. Zie ook variant 1, vraag 3b vanaf «Ter oriëntatie».

Nee.

Zie vragenschema B, vraag 9.

Wijziging subsidieregeling, instellen inningssysteem.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 3, 10%

Volksgezondheid, Geneeskundig schooltoezicht.

55.

Uitgaven 27,3 mln.

Een profijtisering van meer dan 20% lijkt door een (te) sterk teruglopend gebruik van de voorziening niet wenselijk. Een variant met een lager percentage dan 20% is toepasbaar, bij voorbeeld 10%. Om te bezien wat de effecten op de opkomst zijn, zou zo'n variant verreweg de meeste voorkeur hebben. Op deze wijze zouden de risico's als gevolg van een lagere opkomst beperkt kunnen blijven.

Opbrengst 10% variant: ± 2,5 mln.

Is direct in te voeren. Zie voor de overige vragen de antwoorden bij variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, 20%

Volksgezondheid, Verslavingsziekten.

57.

Uitgaven: 35,8.

± 8 mln.

Kan direct ingevoerd worden. Invoering in meer stappen is veiliger. Het prijseffect is ook dan na te gaan. Maar indien terugdraaien van de maatregel nodig is doordat schadelijke gevolgen van een lager gebruik te hoog zijn, is de schade beperkter dan bij doorvoering in één stap.

Indien het gebruik van de voorziening daalt, zullen (1) zware (drug) verslaafden een grotere belasting gaan leggen en het politionele- en justitionele apparaat (2) meer verslaafden een beroep gaan doen op andere gezondheidsvoorzieningen die veelal duurder zijn dan de onderhavige.

Het aantal jaarlijkse bezoeken op de CAD's is niet bekend wel het aantal ingeschrevenen. Wordt per inschrijving elk jaar een bijdrage gevraagd, dan zal deze ± 300 moeten bedragen.

Vermoedelijk zal het algemene gebruik méér dan 20% teruglopen. Het gebruik kan naar verhouding minder dalen bij matig verslaafden die een redelijk inkomen hebben. Een drastische verlaging zal optreden bij zwaar verslaafden zonder of met een (zeer) laag inkomen.

Ja, zie vragenschema B, vraag 3 en 4. (zie ook algemene opm., blz. 2)

Zie vragenschema B, vraag 9.

Wijziging subsidieregeling en instellen inningssysteem.

Algemene opmerkingen

Op grond van literatuurstudie (zie Van de Ven, Effecten van eigen bijdrage in de gezondheidszorg, Medisch Contact 1980, nr. 5, 6 en 7) is de conclusie te trekken dat een stijging van de eigen bijdrage leidt tot een reductie van het gebruik van medische diensten. Dit effect is sterker naarmate:

a. de tijdsprijs (dat wil zeggen reistijd/kosten en gedorven inkomen) van de patiënt lager is;

- b. de patiënt meer invloed heeft op de beslissing om medische hulp te ontvangen;
- c. de patiënt gezonder is, dat wil zeggen de directe urgentie om medische hulp te ontvangen minder is;
- d. het inkomen van de patiënt lager is.

Het effect zal dus naar verhouding sterk zijn bij lage-inkomensgroepen in geval van preventief gerichte zorg.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1a, 10%

Volksgezondheid, Verslavingsziekten.

57.

Uitgaven: 35,8.

± 4 mln.

Kan direct ingevoerd worden. Invoering in meer stappen is veiliger. Het prijseffect is ook dan na te gaan. Maar indien terugdraaien van de maatregel nodig is doordat schadelijke gevolgen van een lager gebruik te hoog zijn, is de schade beperkter dan bij doorvoering in één stap.

Indien het gebruik van de voorziening daalt, zullen (1) zware (drug)verslaafden een grotere belasting gaan leggen op het politionele- en justitionele apparaat (2) meer verslaafden een beroep gaan doen op andere gezondheidsvoorzieningen die veelal duurder zijn dan de onderhavige.

Het aantal jaarlijkse bezoeken op de CAD's is niet bekend, wel het aantal ingeschrevenen. Wordt per inschrijving elk jaar een bijdrage gevraagd, dan zal deze ± f 150 moeten bedragen.

Vermoedelijk zal het algemene gebruik méér dan 10% teruglopen. Het gebruik kan naar verhouding minder dalen bij matig verslaafden die een redelijk inkomen hebben. Een drastische verlaging zal optreden bij zwaar verslaafden zonder of met een (zeer) laag inkomen.

Ja, zie vragenschema B, vraag 3 en 4. (zie ook algemene opm., blz. 2).

Zie vragenschema B, vraag 9.

Wijziging subsidieregeling en instellen inningsstelsel.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 2; 100%

Volksgezondheid, Verslavingsziekten.

57.

Uitgaven: 35,8.

± 40 mln.

Kan technisch direct ingevoerd worden.

Zie verder ook variant 1.

Wordt per inschrijving elk jaar een bijdrage gevraagd, dan zal deze ± f 1500 moeten bedragen. Een dergelijke bijdrage zal het gebruik tot praktisch nihil reduceren.

Ja, zie vragenschema B, vraag 3 en 4. (zie ook algemene opm. variant 1).

Zie vragenschema B, vraag 9.

Afbouw van de CAD's.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 3

Volksgezondheid, Verslavingsziekten.

57.

Uitgaven: 35,8 mln.

De (matig verslaafde) cliënten die een redelijk inkomen hebben, zou een eigen bijdrage per bezoek (bij voorbeeld f 10) of inschrijving (bij voorbeeld f 100) gevraagd kunnen worden. Opbrengst: stel 0,5 mln.

Is direct in te voeren.

Zie verder ook variant 1.

Zie variant 1.

De «doelgroep» zal waarschijnlijk een lager gebruik van de voorziening maken.

De besparing door de ontvangen bijdragen en het lager gebruik wegen niet op tegen de nadelen voortvloeiend uit de externe effecten en het merit-aspect die blijkens vragenschema B aanzienlijk zijn. (Zie ook alg. opm. variant 1).

Wijziging subsidieregeling, opstellen inningsregeling en eventueel aantrekken extra personeel.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, 20%

Volksgezondheid, Keuringsdiensten van Waren.

60.

Uitgaven: 33,8 mln.

Ontvangsten: 21,7 mln.

Financieringsaandelen per saldo in totale kosten: rijk $\pm$ 20%, gemeenten $\pm$ 50%, bedrijven $\pm$ 30%.

$\pm$ 2,5 mln.

De financieringsaandelen worden in dat geval: Rijk $\pm$ 15%; gemeenten $\pm$ 50%; bedrijven $\pm$ 35%.

De besparing is direct door te voeren.

Wanneer het Rijk zijn financieringsaandeel wil verlagen, is de kans groot dat de gemeenten dat ook willen. En uitgaande van de regel «degeen die bepaalt, betaalt» staan ze daarin dan sterk, daar ze praktisch geen enkele beleidsinvloed hebben. Gesteld zou kunnen worden dat hier in sterke mate sprake is van een gedeconcentreerde rijksdienst.

Geen. De diensten bepalen zelf de activiteiten ter uitvoering van de warenwet.

Nee, zie ook vragenschema B, vraag 6.

Wijziging tarieven voor bedrijven bij algemene maatregel van bestuur.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant: 2, 100%*

Volksgezondheid, Keuringsdiensten van Waren.
60.

Uitgaven: 33,8 mln.

Ontvangsten: 21,7 mln.

± 13 mln.

De financieringsaandelen worden in dat geval: Rijk 0%; gemeenten ± 50%; bedrijven 50%.

Een dergelijke verhouding zou betekenen dat de Warenwettrechten met ongeveer 70% verhoogd moeten worden. Het hoogste (laagste) tarief voor de grote (kleine) bedrijven wordt dan ± 850 (± f 60) (zie verder variant 1).

Zie variant 1.

Zie variant 1.

Zie variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant: 3, bestemmingsheffing.*

Volksgezondheid, Keuringsdiensten van Waren.
60.

Uitgaven: 33,8 mln.

Ontvangsten: 21,7 mln.

± 13 mln. (en voor gemeenten ± 39 mln.).

De profijtgedachte zou ook toegepast kunnen worden door een bestemmingsheffing in de vorm van opcenten op de b.t.w. in te stellen om zodoende de totale kosten van de keuringsdiensten te dekken (in 1985 ± 78 mln.).

Een en ander analoog aan de milieuheffingen.

Indien de vrijkomende middelen bij de gemeenten niet «teruggehaald» worden zouden de collectieve lasten weliswaar verhoogd worden met ± 50 mln., maar het financieringstekort van het Rijk (en de gemeenten) zou met ± 13 mln. (± 39 mln.) dalen.

Kiest men alleen voor het 4% (18%) tarief dan zou dit uitkomen op ± 4,1% (± 18,05%), hetgeen de prijsindex enigszins zou verhogen. De regeling is in een keer in te voeren.

Zie voor indirecte effecten variant 1.

Zie variant 1.

Zie variant 1.

Zie variant 1.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1 en 2 (20% en 100%)

Volksgezondheid; Vleeskeuring

61

Uitgaven: 62,5 mln. (incl. L en V 125 mln.).

Ontvangsten: 60,5 mln. (incl. L en V 121 mln.).

± 2,5 mln. (incl. L en V ± 5 mln.).

De tarieven zijn kostendekkend bedoeld, o.a. door het prijsbeleid is dit nu niet het geval. Indien de oorspronkelijke doelstelling weer wordt hersteld, is genoemde besparing mogelijk.

De besparing is meteen door te voeren.

Volledige kostendekking heeft als nadeel dat de export van vlees bemoeilijkt wordt.

Geen, de vleeskeuringsdiensten bepalen zelf de activiteiten die wettelijk zijn voorgeschreven.

Nee.

—

Wijziging tarieven bij ministerieel besluit.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 1, 20%

Volksgezondheid, Geneesmiddelenonderzoek.

75 ten dele, 77 en 78.

Uitgaven: 6,2 mln.

Ontvangsten: 3,1 mln.

± 0,6 mln.

De besparing is meteen door te voeren.

Geen. De wijzen en omvang van onderzoek zijn gebaseerd op de geneesmiddelenwet.

De geneesmiddelenindustrie kan enigszins terughoudender zijn met het aanbieden (op de markt brengen) van geneesmiddelen die als «niet direct noodzakelijk» zijn aan te merken.

—

Wijziging tarieven bij algemene maatregel van bestuur en/of ministerieel besluit.

Vragenschema deel C: Beleidsvarianten

Te beantwoorden vragen per *variant*: 2, 3; 100%.

Volksgezondheid, Geneesmiddelenonderzoek.

75 ten dele, 77 en 78.

Uitgaven: 6,2 mln.

Ontvangsten: 3,1 mln.

± 3,1 mln.

Zie voor de rest der beantwoording variant 1.